BBC

PTAKI
Monty radzi, jak dokarmiać i chronić

CIĘCIE RÓŻ
Carol planuje kwitnące lato

SADZONKI
Alan rozmnaża ulubione krzewy

Listopad/Grudzień 6 (30)/2019

Gardeners' World

EDYCJA POLSKA

KROK PO KROKU
15 stron praktycznych porad

Zrezygnuj
z plastiku

LIŚCIE
palić czy **kompostować?**

Dodatek specjalny pomysły na Święta
- naturalne ozdoby
- dekoracyjne donice
- gwiazdy betlejemskie
- prezenty dla ogrodników

10 roślinnych
NOWOŚCI

ZDROWE
uprawy i przetwory

WIELKI FINAŁ
Gwiazdy
jesieni i zimy

Listopad-grudzień 6/2019
cena 12 zł (w tym 8% VAT)
ISSN 2391-8381 Indeks 403636

eprasa.pl ce43bf617b

Planta®

na dobre w ogrodzie!

Gil (Pyrrhula pyrrhula)
- mieszanki nasion
- nasiona słonecznika
- ziarna

Szczygieł
(Carduelis carduelis)
- łuskane nasiona słonecznika
- mieszanki nasienne

Sikora modra
(Cyanistes caeruleus)
- karma tłuszczowo-miękka
- posiekane orzechy ziemne
- nasiona słonecznika
- pyzy i kolby

Rudzik zwyczajny, raszka
(Erithacus rubecula)
- karma tłuszczowo-miękka
- mieszanki nasienne
- posiekane orzechy ziemne
- konopie

Wróbel zwyczajny
(Passer domesticus)
- nasiona słonecznika
- posiekane orzechy ziemne
- mieszanki nasion
- pyzy i kule

Dzięcioł duży, dzięcioł pstry większy
(Dendrocopos major)
- karma tłuszczowo-miękka
- posiekane orzechy ziemne
- nasiona słonecznika
- pyzy i kule

Grubodziób (Coccothraustes coccothraustes)
- nasiona słonecznika
- orzeszki ziemne
- mieszanki nasion

Kos (Turdus merula)
- karma tłuszczowo-miękka
- posiekane orzechy ziemne
- nasiona słonecznika
- pyzy i kule

Czym dokarmiać dzikie ptaki-zimą?

Dowiedz się więcej o dokarmianiu ptaków zimą!

www.planta.pl

Planta Fauna

Planta Fauna to ziarna i mieszanki nasienne, kule, pyzy oraz dzwonki skomponowane według potrzeb żywieniowych ptaków żyjących na wolności.

Planta Sp. z o. o., ul. Wyszyńskiego 16a, 33-100 Tarnów, biuro@planta.pl

www.planta.pl

eprasa.pl ce43bf617b

Drodzy czytelnicy!

Nasze licencyjne pismo „Gardeners' World. Edycja Polska" zachowuje całą wartościową treść i atrakcyjną formę edytorską brytyjskiego oryginału „Gardeners' World".

Raz na dwa miesiące dzielimy się z wami naszymi najlepszymi odkryciami – od inspirujących ogrodów i zachwycających roślin po zakupowe wskazówki i podpowiedzi, co zrobić, aby ogród był zawsze w kwitnącej formie. Jeśli poczujesz, że możemy coś udoskonalić, daj nam znać: to w końcu wasz magazyn :)

Wiele dodatkowych informacji znajdziesz na portalu **ZielonyOgrodek.pl**

Nie przegap!

Bieżące i archiwalne numery magazynu zamówisz na ulubionykiosk.pl

Prenumerata roczna
60 zł (zniżka 16%)
Prenumerata dwuletnia
108 zł (zniżka 25%)
Zamów na: avt.pl/prenumerata

Welcome

Jeśli jesień kojarzy Ci się tylko ze smutnym końcem sezonu ogrodniczego, a Twój ogród wygląda szaro i buro, to znak, że brakuje w nim odpowiednich roślin! Bo jesień wcale nie musi być nudna. I choć wielu ogrodników o tym zapomina, to właśnie ona jest najbardziej kolorową porą roku! Ogród przechodzi fascynujące przeobrażenie, które wieńczy spektakularny finał – pełen ciepłych żółci, energetycznych pomarańczy, romantycznych róży i ognistych czerwieni. Barwy jesieni powstają, gdy z liści znika zielony chlorofil, zastępowany przez czerwone antocyjany i złoto-żółte karotenoidy. To prawdziwa magia! Choć naukowcy pewnie stwierdzą, że jedynie sama chemia.

Ostatnie promienie słońca wykorzystaj na długi spacer. Obserwuj z bliska, jak ogród mieni się kolorami. Skrywa wiele tajemnic i cennych skarbów, które tylko czekają, by je odkryć i się nimi zachwycić! Wiele z nich, niezauważonych przez wiele miesięcy, właśnie teraz ma swoje 5 minut i nie sposób przejść obok nich obojętnie. Zobacz, za co lubimy jesień (str. 6) i poznaj ośmioro ulubieńców Carol w swoich jesiennych przebraniach (str. 44). Którą z tych gwiazd masz w swoim ogrodzie?

Nie zapomnij też o zbliżających się Świętach i spraw, by były wyjątkowe! W tym roku zrezygnuj z gotowych ozdób, spróbuj własnoręcznie zrobić coś nowego, oryginalnego! Na dobry początek przygotowaliśmy 15 stron gotowych pomysłów (str. 59). Zachwyć swoich gości dekoracjami wykonanymi z tego, co oferuje natura. Ustaw sezonowe piękności przed domem lub stwórz gwiezdne ozdoby z poinsecji. Przywitaj radośnie Boże Narodzenie.

Paweł Romanowski
Redaktor naczelny
pawel.romanowski@avt.pl

PREZENTY DLA OGRODNIKÓW

Dla tych, którzy chcą kupić bożonarodzeniowe upominki z wyprzedzeniem przygotowaliśmy ponad 60 niebanalnych pomysłów na prezenty dla ogrodników (str. 124). Zajrzyj na **www.zielonyogrodek.pl/prezenty-dla-ogrodników**, a znajdziesz ich znacznie więcej!

Eksperci Gardeners' World

Monty Don
Ogrodnik-samouk, główny prowadzący Gardeners` World. Entuzjasta psów i upraw ekologicznych, z czytelnikami spotyka się w swoim ogrodzie w Longmeadow.

Carol Klein
Ogrodniczka, łączy występy w telewizji z pisaniem i obowiązkami w jej własnym ogrodzie w Glebe Cottage. Inspiruje nas niezwykłą energią i bogatym doświadczeniem.

Alan Titchmarch
Autor poczytnych poradników i kilku programów telewizyjnych. Dzieli się bogactwem wiedzy o uprawie roślin, dba o swoje grządki w Hampshire.

Joe Swift
Nagradzany projektant ogrodów, prowadzi pracownię w Londynie. Pisze o wszystkich aspektach ogrodnictwa, dla nas projektuje kwiatowe rabaty.

Adam Frost
Utytułowany architekt krajobrazu, zdobywca wielu nagród na Chelsea Flower Show. Pokazuje, że pielęgnacja ogrodu wcale nie musi być skomplikowana.

eprasa.pl ce43bf617b

SPIS TREŚCI

listopad–grudzień 2019

LUBIMY

6 Lubimy jesień
Za zieloną i czerwoną biżuterię
Eksperci polecają
14 Eleganckie rozplenice
16 Atrakcyjne brzozy
18 Wyniki Konkursu
Nowości 2019

INSPIRACJE

24 Palace Garden Festival
Ogrody z Hampton Court
28 Ptasie opowieści
Bioróżnorodność w Longmeadow
33 Rajskie jabłonie
Dla kwiatów i owoców
38 Sadzonki zdrewniałe
Alan rozmnaża krzewy
44 Wielki finał
Przebarwiające się rośliny Carol
50 Ogród Monty'ego
Bez plastiku
54 Cięcie róż
Poradnik Carol
77 Na parapecie
5 sposobów na szybkie plony
80 Maliny
Jak uzyskać bujne plony

44
Carol cieszy się jesiennymi kolorami

FAUNA W OGRODZIE

96 Lisy i ogrodnicy
98 Ochrona jeży
100 Budka lęgowa
101 Ciastka dla ptaków

WŁASNE UPRAWY

102 Przetestowane w Polsce
Niedocenione warzywa
107 Rukiew wodna
109 Cykoria
111 Konserwowanie warzyw i owoców

DR OGRODNIK

118 Bożonarodzeniowe kwiaty
120 Palić czy wyrzucać
122 Ogrody kontra wiatr

FELIETONY

23 Cały Monty
106 Opowieści Alana Titchmarscha

28
Sposoby Monty'ego na ochronę ptaków

38
Alan pozyskuje rośliny za darmo

eprasa.pl ce43bf617b

TEMATY Z OKŁADKI

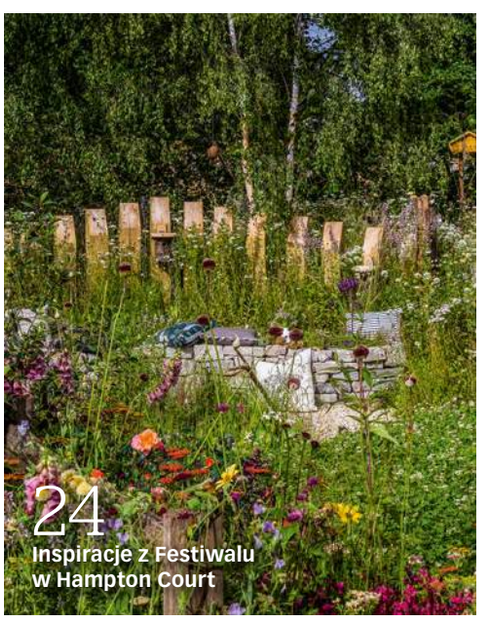

50 Zrezygnuj z plastiku
120 Liście palić czy kompostować?
18 10 roślinnych nowości
77, 111 Zdrowe uprawy i przetwory
82 Krok po kroku
59 Dodatek specjalny pomysły na Święta
44 Wielki finał Gwiazdy jesieni i zimy

Zdjęcie: MAK MEDIA – GAP GARDENS

33 Rajskie jabłonie do ogrodu

24 Inspiracje z Festiwalu w Hampton Court

77 Zdrowe plony jesienią i zimą

98 Zobacz, jak możesz chronić jeże

59 Dekoracje ręcznie robione
66 Donice na święta
70 Kompozycje z gwiazdą betlejemską
75 Choinka w domu
124 Prezenty dla ogrodników

PRENUMERATA s. 76

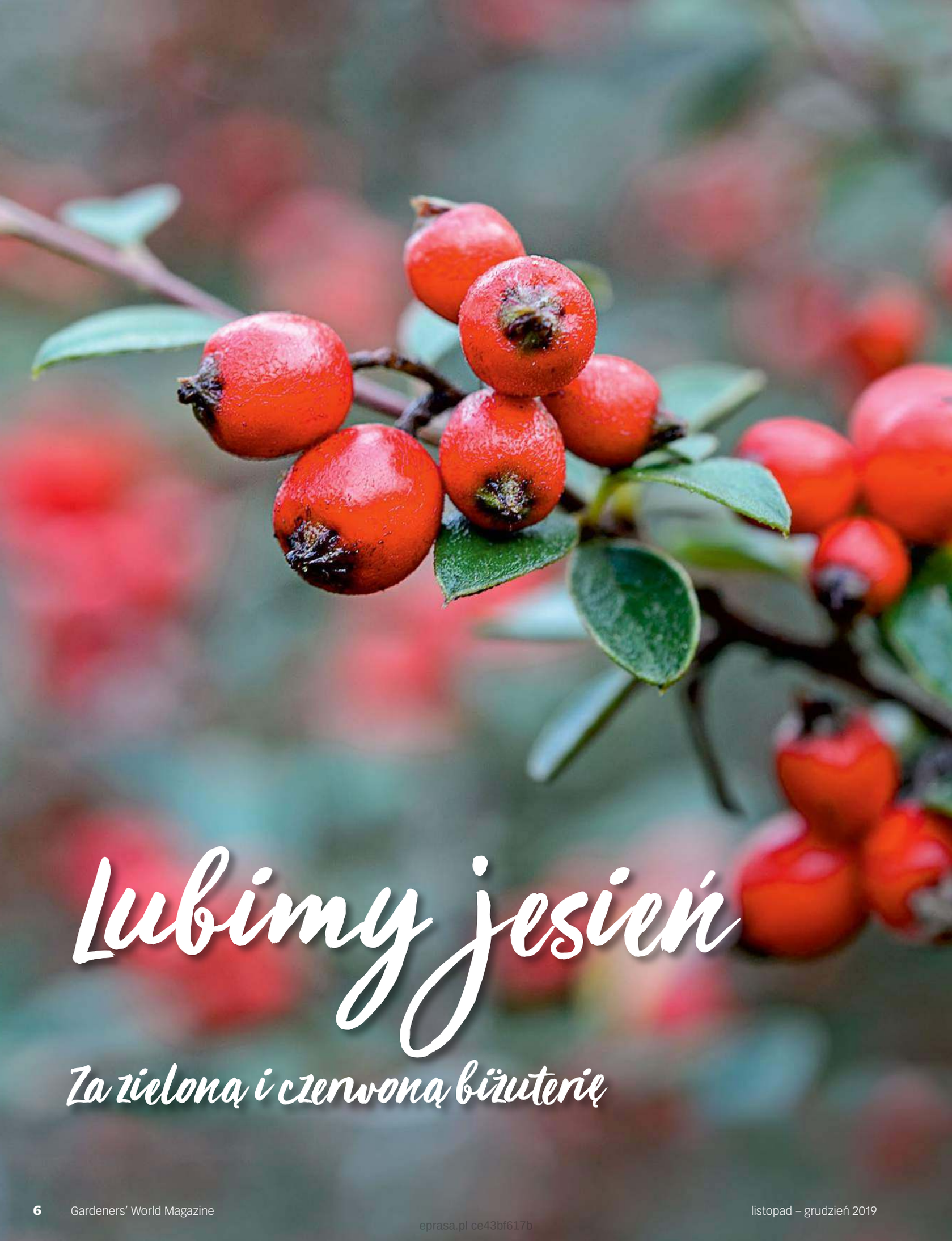
Plan działań jesienią

SPRAWY DO ZROBIENIA

82-83 Przytnij jabłonie i winorośl
84 Oczyść szparagi
85 Okryj pietruszkę
86 Posadź sałaty na zimę
87 Zadbaj o narzędzia
89 Zrób ziemię liściową
90 Pędź rośliny cebulowe
92 Podziel skrzydłokwiat
93 Posadź amarylis
94 Zasadź czosnek

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE, JASON INGRAM, MARSHA ARNOLD, GRZEGORZ FALKOWSKI, GETTY/KARYN R MILLET; JASON INGRAM, TOMEK CIESIELSKI

eprasa.pl ce43bf617b

Lubimy jesień

Za zieloną i czerwoną biżuterię

eprasa.pl ce43bf617b

Grudzień, podobnie jak mecze piłki nożnej, dzieli się na dwie części. Pierwsza połowa (przed Świętami Bożego Narodzenia) to szaleństwo oczekiwania, błyszczące światełka, zakupy, przyjęcia i uspokajanie nadpobudliwych dzieci. Drugą część (po Bożym Narodzeniu) spędzamy głównie na leniuchowaniu w fotelu, wyrzutach sumienia po bakaliowych babeczkach i wyobrażaniu sobie, jakby to było, gdyby krewni wiedzieli kiedy iść do domu. Jedyny pewniak to Twój ogród, który jak wierny przyjaciel będzie czekał, aż skończą się wszystkie uroczystości i przywita cię z radością, kiedy rekreacyjnie przyjdziesz przerzucić pryzmę kompostową.

Tekst James Alexander-Sinclair

GWIAZDA MIESIĄCA
Cotoneaster amoenus, C. franchetii
Irga Francheta

Irgi Francheta są na ogół niedoceniane: sadzi się je w ogrodach dla zimozielonego tła, jako małe drzewka, w żywopłotach lub dla dużych plam zieleni zasłaniających niepożądane widoki. Sprawdzają się we wszystkich swoich rolach, ale o tej porze roku mają swoje pięć minut. Na każdej gałęzi usadowiły się grona jagód w kolorze czerwieni Świętego Mikołaja. Cięte gałązki nadają się na wspaniałe wieńce i dekoracje; pozostawione na roślinach okrywają się szronem i są cennym źródłem zimowego pożywienia dla wielu ptaków goszczących w ogrodzie. Okażmy im więc prawdziwą ogrodniczą miłość.

Łatwa w uprawie na wszystkich przepuszczalnych ziemiach i stanowiskach w słońcu lub lekkim cieniu. [Wrażliwa na mrozy, w Polsce sadzić tylko w miejscach ciepłych i zacisznych - red.]
Wysokość x Szerokość 2,5 m x 1,5 m

ZDJĘCIA: JASON INGRAM

eprasa.pl ce43bf617b

DERENIOWY PORANEK

Uwielbiam derenie. Myślę, że wyglądają trochę jak jeżozwierze grzechoczące szkarłatnymi kolcami w rozmytym zimowym świetle. Za dereniami majaczy pospornica wąskolistna 'Tom Thumb': ciemna i duszna jak czarna burzowa chmura. Taki kontrast doda nieco grudniowej energii twoim zaroślom.

Dereń biały (*Cornus alba*) 'Sibirica'
Urośnie prawie na każdej ziemi, w słońcu lub w półcieniu. Wiosną wytnij starsze, grubsze pędy, bo najmłodsze przyrosty są zawsze najładniej wybarwione.
W x S 2,5 m x 2,5 m

Pospornica wąskolistna (*Pittosporum tenuifolium*) 'Tom Thumb'
Rozmnażaj ją latem z sadzonek zielnych lub półzdrewniałych. Dobra do donic lub na wyniesione rabatki. Ściółkuj dla ochrony na zimę.
W x S 100 cm x 60 cm

TANIEC Z GWIAZDAMI

Cebulowe hipeastrum pochodzi z parnych dżungli południowej Brazylii. Ta odmiana jest szczególnie pociągająca, bo ma tradycyjny, a jednocześnie mocno egzotyczny kolor. Jeden kwiat ustawiony na kredensie w, powiedzmy, Sidmouth lub Sunderland, przeniesie Cię na plażę Ipanema o zachodzie słońca. Nagle ustępują zimowe dreszcze i już zaczynasz się rozglądać za strojem kąpielowym.

Hipeastrum (*Hippeastrum*) 'Royal Velvet'
Nie jest jeszcze za późno na posadzenie hipeastrum. Użyj żyznej ziemi i posadź cebulę do połowy jej wysokości.
W x S 50 cm x 10 cm

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS; JASON INGRAM

eprasa.pl ce43bf617b

dla słodkiego zapachu

BIAŁA SYMFONIA

Kiedy zamknę oczy i zacznę głęboko oddychać, wyobrażam sobie, że na stronach tego czasopisma czuję zapach tych papierowobiałych narcyzów. Zawsze trudno jest opisać zapach, ale uważam, że te śnieżnobiałe kwiaty pachną każdym miłosnym uczuciem, jakie kiedykolwiek czułeś: miłością do partnera, miłością do dziecka, miłością do rodzica lub miłością do szczeniaka. Szczególnie miłością do szczeniaka.

Narcyz (*Narcissus papyraceus*) 'Ziva'
Najlepszy narcyz do pędzenia cebulek. Trzymaj je w ciemności przez osiem tygodni po posadzeniu do płaskich donic, a następnie stopniowo wynoś na światło dzienne. Będzie potrzebował podpórek.
W x S 40 cm x 10 cm

eprasa.pl ce43bf617b

GARŚĆ SREBRNIKÓW

Dni świetności miesięcznicy dawno już minęły. Wiosną, gdy słońce zaczęło ogrzewać nasze ogrody, purpurowe kwiaty rozgościły się na rabatkach. Później zostały zapomniane wśród nadmiaru letnich emocji, ale teraz miesięcznice powróciły, a ich małe papierowe dyski łapią światło i dodają trochę życia zimowej scenerii.

Miesięcznica roczna (*Lunaria annua*)
Miesięcznica jest idealną rośliną do suchych kompozycji. Łatwa w uprawie, ponieważ ma skłonność do samosiewu. Należy do rodziny kapustowatych.
W x S 90 cm x 30 cm

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

MIĘKKO I OSTRO

Szczerze mówiąc w ogrodzie zawsze przyda się kilka dobrych zimozielonych kompozycji, które dodadzą trochę trwałej struktury. Turzyca i prosty świerk – puszystość w zestawieniu z kłującą naturą drzewa iglastego. Doskonałe podkreślenie wszelkiego rodzaju kolorowej błazenady.

Turzyca oszimska (*Carex oshimensis*) 'Evergold'
Ta turzyca japońska sprawdzi się niemal we wszystkich warunkach. Dziel ją na początku lata.
W x S 30 cm x 30 cm

Świerk biały (*Picea glauca albertiana*) 'Conica'
Ten karłowy świerk w późniejszym wieku tworzy gęsty stożek. Najlepiej rośnie w słońcu. Latem pobieraj sadzonki półzdrewniałe.
W x S 2 m x 1,5 m

Znajdź więcej sposobów na wykorzystanie karłowych świerków na str. 66

eprasa.pl ce43bf617b

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; JASON INGRAM

UCZTA W CZERWIENI

Wszyscy kochamy odrobinę czerwieni przynoszącą radość przed nadchodzącą zimą. Właśnie dlatego Święty Mikołaj ma szkarłatne wdzianko i dlatego uwielbiamy rudziki, ponieważ minie trochę czasu, zanim odzyskamy wyraziste kolory w naszych ogrodach. Oto ostatnia uczta sezonu – donica wypełniona karminem.

Golteria rozesłana (*Gaultheria procumbens*)
Preferuje kwaśną glebę, ale ogólnie jest tolerancyjna. Rozmnaża się przez nasiona lub półzdrewniałe sadzonki. Dobrze czuje się w cieniu. **W x S** 30 cm x 70 cm

Skimia japońska (*Skimmia japonica*) 'Rubella'
Wspaniały, zimozielony akcent do zimowych pojemników. Od czerwonych owoców do białych kwiatów. Podłoże od obojętnego do kwaśnego. **W x S** 1,2 m x 1,2 m

Cyklamen (*Cyclamen*) 'SS Verano Red'
Wymaga ochrony przed mrozem, dlatego ustaw pojemnik w osłoniętym miejscu, na przykład na ganku. Często usuwaj przekwitnięte kwiaty. **W x S** 20 cm x 20 cm

Osmantus różnolistny (*Osmanthus heterophyllus*) 'Goshiki'
Pstre, bardzo interesujące liście. Wolno rosnący krzew. Rozmnażaj latem z półzdrewniałych sadzonek. **W x S** 1,2 m x 1,2 m

eprasa.pl ce43bf617b

SREBRNA ZASTAWA

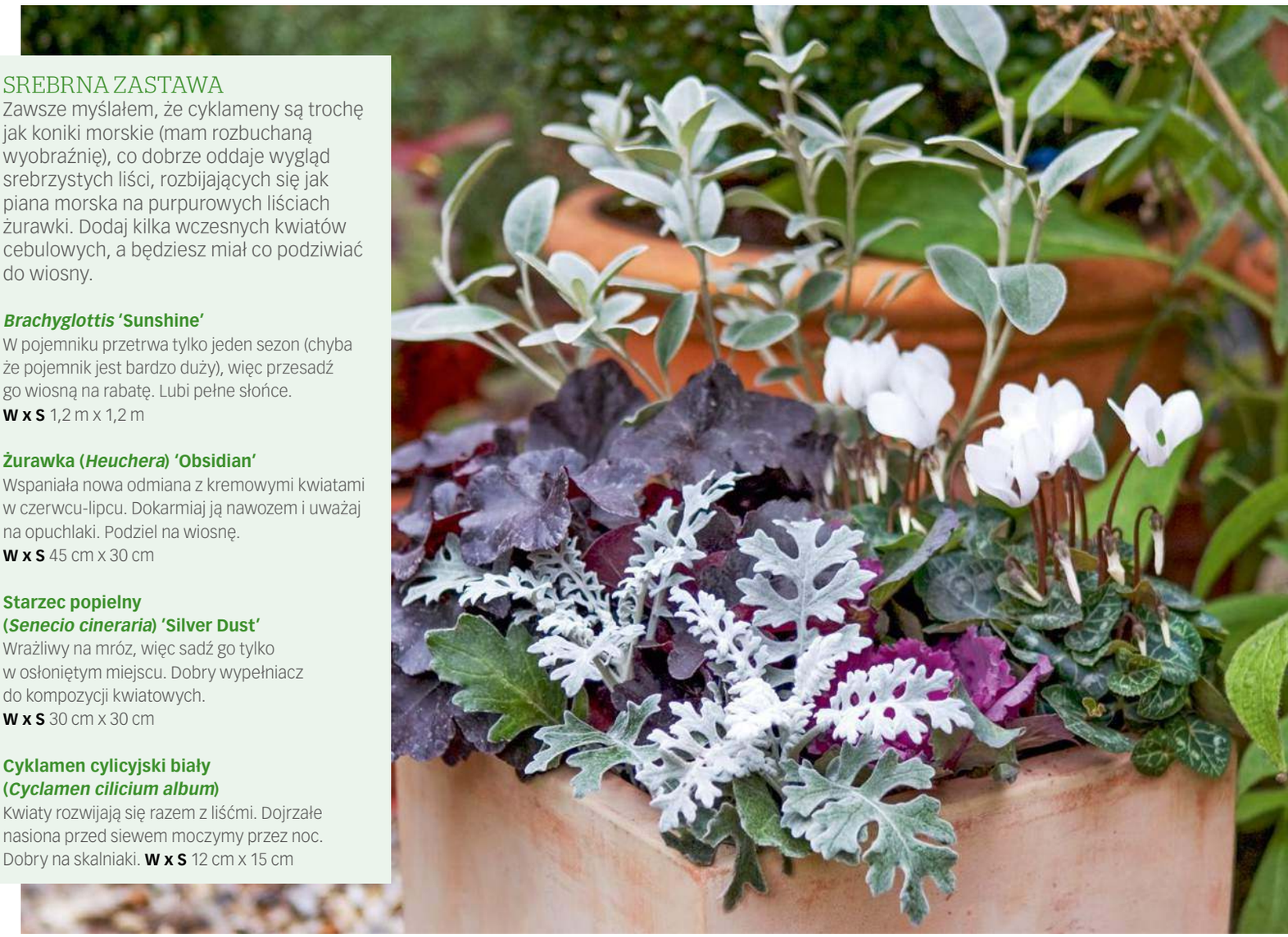
Zawsze myślałem, że cyklameny są trochę jak koniki morskie (mam rozbuchaną wyobraźnię), co dobrze oddaje wygląd srebrzystych liści, rozbijających się jak piana morska na purpurowych liściach żurawki. Dodaj kilka wczesnych kwiatów cebulowych, a będziesz miał co podziwiać do wiosny.

Brachyglottis 'Sunshine'
W pojemniku przetrwa tylko jeden sezon (chyba że pojemnik jest bardzo duży), więc przesadź go wiosną na rabatę. Lubi pełne słońce.
W x S 1,2 m x 1,2 m

Żurawka (_Heuchera_) 'Obsidian'
Wspaniała nowa odmiana z kremowymi kwiatami w czerwcu-lipcu. Dokarmiaj ją nawozem i uważaj na opuchlaki. Podziel na wiosnę.
W x S 45 cm x 30 cm

Starzec popielny (_Senecio cineraria_) 'Silver Dust'
Wrażliwy na mróz, więc sadź go tylko w osłoniętym miejscu. Dobry wypełniacz do kompozycji kwiatowych.
W x S 30 cm x 30 cm

Cyklamen cylicyjski biały (_Cyclamen cilicium album_)
Kwiaty rozwijają się razem z liśćmi. Dojrzałe nasiona przed siewem moczymy przez noc. Dobry na skalniaki. **W x S** 12 cm x 15 cm

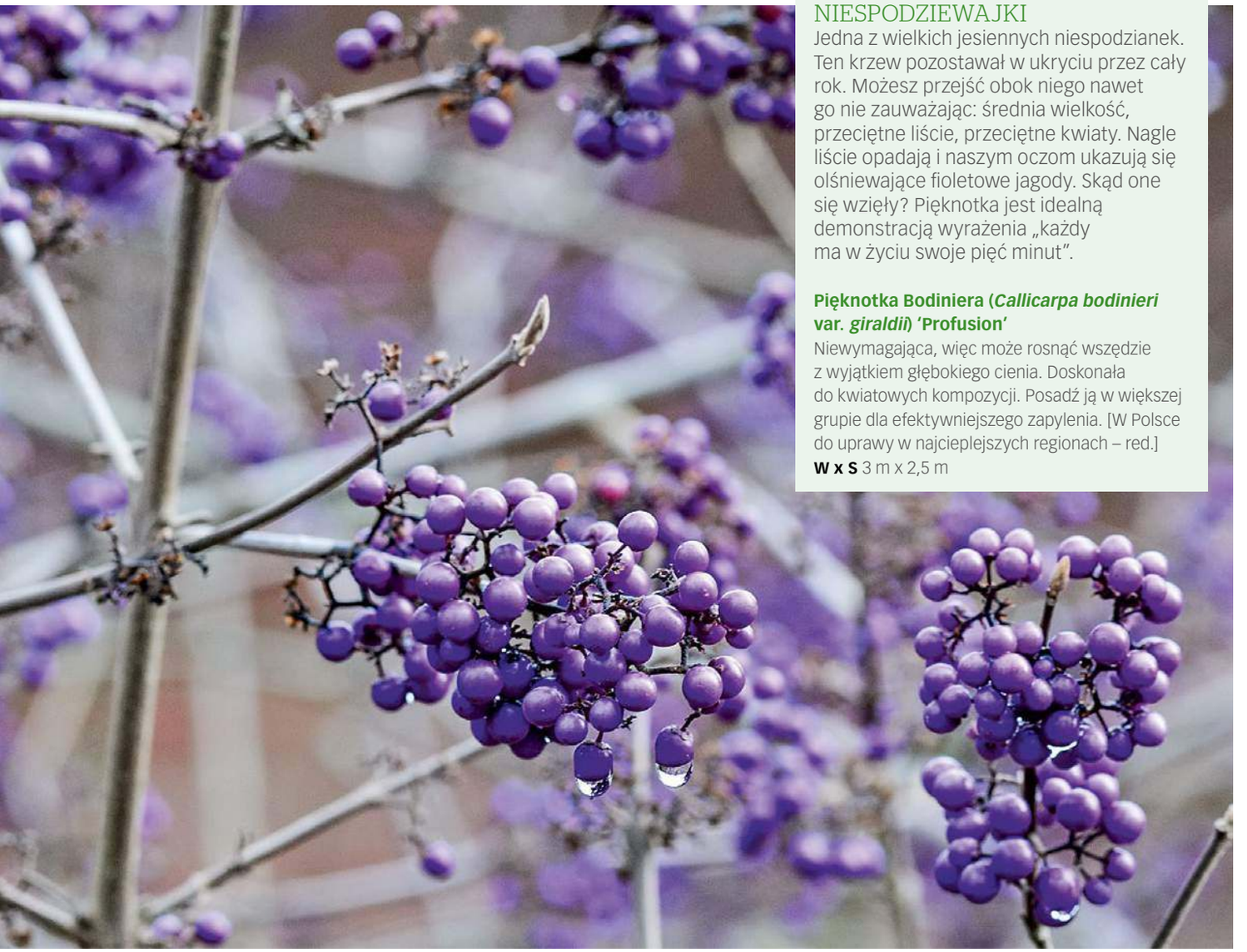

DALEKOWSCHODNIA OBIETNICA

A teraz coś zupełnie wyjątkowego – znacznie bardziej rzadkiego niż jej kuzynka trzmielina oskrzydlona, którą dobrze znacie. Jest to zimozielona roślina pochodząca z Chin, która będzie wybitną ozdobą w każdym małym przedogródku. Tylko najbardziej niewzruszeni przechodnie oprą się urokowi małych nasion wiszących jak szkarłatne perły w kolczykach uśmiechniętej księżniczki.

Trzmielina (_Euonymus myrianthus_)
Na dowolne stanowisko z wyjątkiem pełnego cienia, ale najlepiej posadzić ją tam, gdzie będzie można ją podziwiać jesienią. Latem liście nie są tak ekscytujące. **W x S** 3 m x 3 m

eprasa.pl ce43bf617b

NIESPODZIEWAJKI

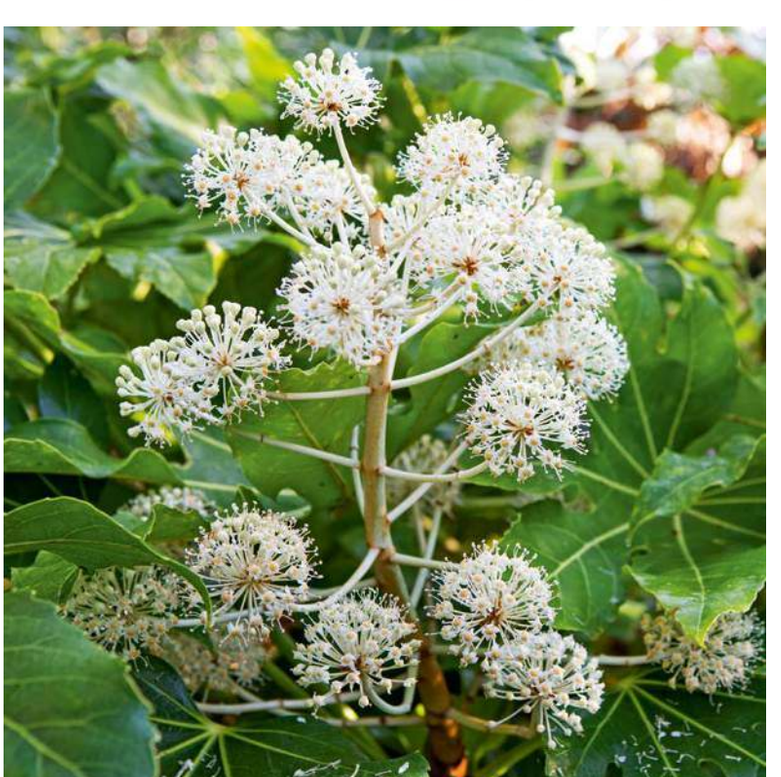
Jedna z wielkich jesiennych niespodzianek. Ten krzew pozostawał w ukryciu przez cały rok. Możesz przejść obok niego nawet go nie zauważając: średnia wielkość, przeciętne liście, przeciętne kwiaty. Nagle liście opadają i naszym oczom ukazują się olśniewające fioletowe jagody. Skąd one się wzięły? Pięknotka jest idealną demonstracją wyrażenia „każdy ma w życiu swoje pięć minut".

Pięknotka Bodiniera (*Callicarpa bodinieri* var. *giraldii*) 'Profusion'
Niewymagająca, więc może rosnąć wszędzie z wyjątkiem głębokiego cienia. Doskonała do kwiatowych kompozycji. Posadź ją w większej grupie dla efektywniejszego zapylenia. [W Polsce do uprawy w najcieplejszych regionach – red.]
W x S 3 m x 2,5 m

BŁYSZCZĄCY GIGANT

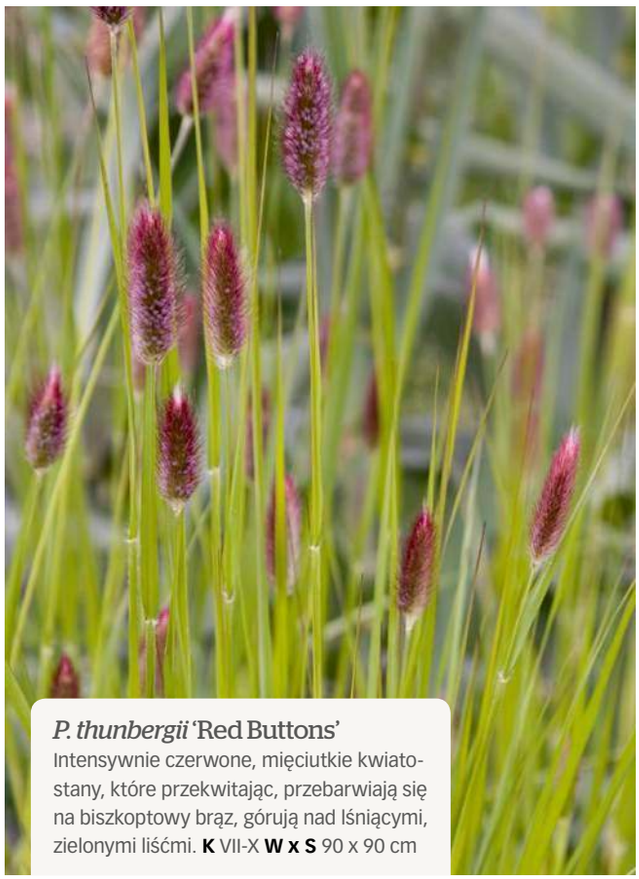
Nieczęsto się zdarza, że coś tak spektakularnego jak fatsja ma niewielkie wymagania. Słońce, cień, miasto, wieś, gorąco lub zimno – wszędzie wykona swoją pracę z uprzejmym uśmiechem. Wydaje dłoniaste, błyszczące zielone liście i białe kwiaty. Z botanicznego punktu widzenia takie kwiaty nazywamy kulistymi: pompony, które z jakiegoś powodu przyciągają dogorywające pod koniec sezonu osy, cieszące się ostatnimi dniami.

Fatsja japońska (*Fatsia japonica*)
Zimotrwały, wiecznie zielony krzew, który urośnie wszędzie oprócz najzimniejszych ogrodów. Dobry wybór do ciemnego zakątka. Rozmnaża się z półzdrewniałych sadzonek. [W Polsce zimuje w pomieszczeniach – red.]
W x S 3 m x 3 m

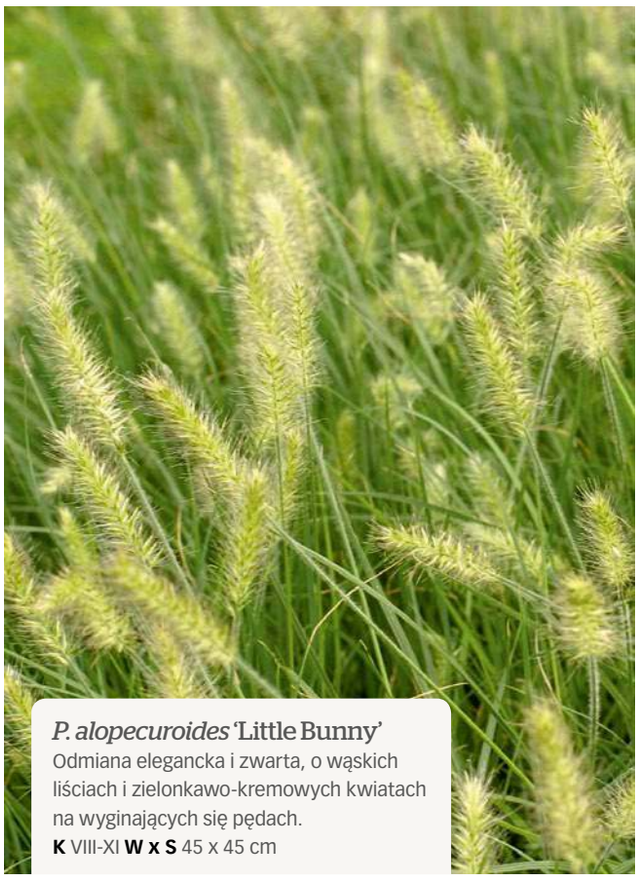

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; JASON INGRAM

eprasa.pl ce43bf617b

P. thunbergii 'Red Buttons'
Intensywnie czerwone, mięciutkie kwiatostany, które przekwitając, przebarwiają się na biszkoptowy brąz, górują nad lśniącymi, zielonymi liśćmi. **K** VII-X **W x S** 90 x 90 cm

P. alopecuroides 'Little Bunny'
Odmiana elegancka i zwarta, o wąskich liściach i zielonkawo-kremowych kwiatach na wyginających się pędach.
K VIII-XI **W x S** 45 x 45 cm

Pennisetum villosum
Szarawe liście o puszystych kwiatostanach. Nieco mniej odporna na mróz od innych rozplenic, ale świetnie nadaje się do pojemników. **K** VII-X **W x S** 60 x 60 cm

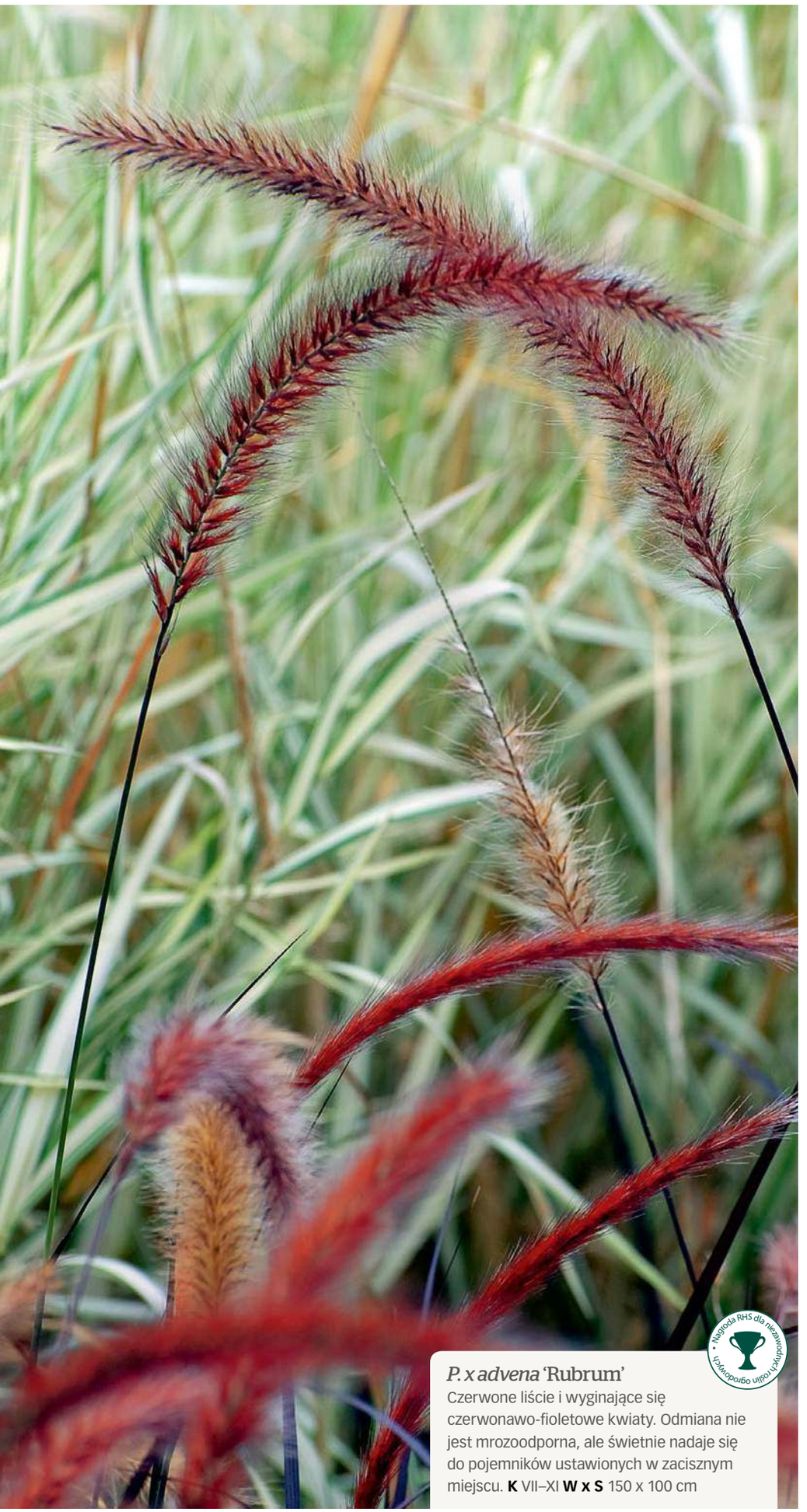
P. alopecuroides 'Hameln'
Odmiana szczególnie bujnie kwitnąca, o miękkich, różowawych kwiatostanach.
K VII-IX **W x S** 120 x 100 cm

Rozplenice

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
		Sadzenie									
							Kwiaty				

ZDJĘCIA: GETTY/ATWAG, DAVID BURTON, DORLING KINDERSLEY, KATE GADSBY, TYPO-GRAPHICS

eprasa.pl ce43bf617b

P. x advena 'Rubrum'
Czerwone liście i wyginające się czerwonawo-fioletowe kwiaty. Odmiana nie jest mrozoodporna, ale świetnie nadaje się do pojemników ustawionych w zacisznym miejscu. **K** VII–XI **W x S** 150 x 100 cm

Nagroda RHS dla nieprzemijających roślin ogrodowych

Eksperci polecają

Rozplenice

Kiedy inne rośliny gasną, te eleganckie trawy o szczeciniastych kwiatostanach wyglądają najlepiej – twierdzi **Graham Rice**

Wszyscy jesteśmy zdezorientowani, jeśli chodzi o trawy. Umiemy odróżnić dalię od chryzantemy, ale rozpoznawanie różnych traw to znacznie większe wyzwanie. Jedną z grup, które łatwiej jest odróżnić od innych, są rozplenice (*Pennisetum*) – atrakcyjne trawy wieloletnie z cieplejszych części świata, które najlepiej wyglądają pod koniec lata i jesienią.

Od innych traw odróżnia je masa kwiatostanów przypominających szczotki do butelek – wyprostowanych lub wygiętych łukowato, unoszących się nad delikatnymi, wdzięcznymi liśćmi wychodzącymi z ciasnych, zbitych, powoli rozrastających się kęp. Kwiaty mogą być kremowe, w różnych odcieniach koloru beżowego i biszkoptowego, a nawet podbarwione na różowo lub czerwono – wiele z nich ładnie wygląda przez całą jesień, a niektóre zachowują dobry wygląd jeszcze zimą – nawet do wiosny.

Długie, wąskie liście są atrakcyjne, ale nie oszałamiają – aż do jesieni, gdy często nabierają złocistego, maślanego koloru, niekiedy, w miarę upływu czasu, z miedzianymi refleksami. Odmiany jednego z gatunków – rozplenicy obcej (*P. x advena*), mają nawet spektakularną, ciemnoczerwoną barwę lub są mozaikowate.

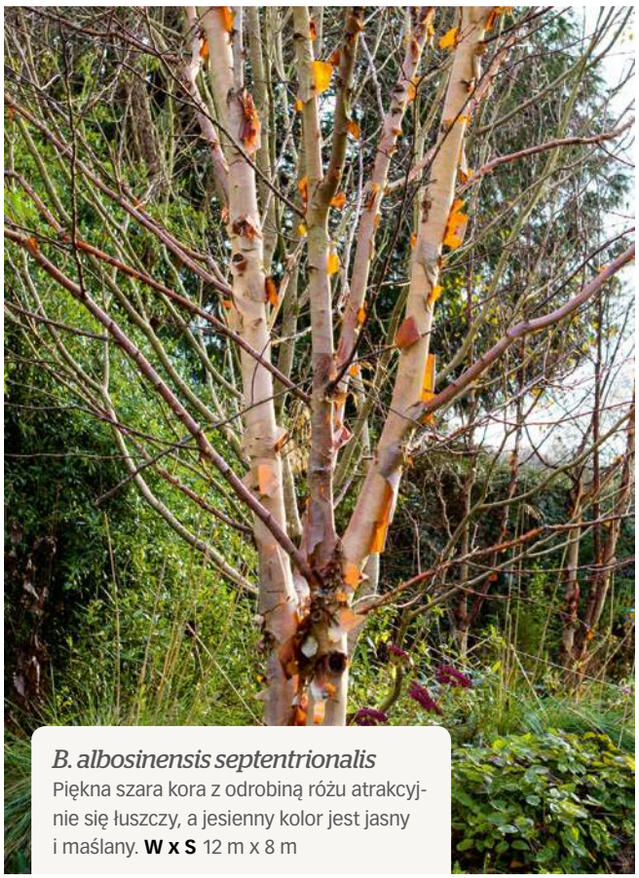
Rozplenice można wykorzystać na wiele sposobów: w pojemnikach z jesiennymi roślinami, na nieformalnych rabatach preriowych, jako intrygujące elementy zmiękczające odważne kompozycje końca sezonu, a nawet w żwirze. Są subtelne, ale tchną żywą obecnością. Nie pożałujesz, że je zasadziłeś.

- **Stanowisko** Najlepiej czują się w większości przepuszczalnych gleb, które zimą nie są podmokłe oraz w pełnym słońcu. Tolerują pewną ilość cienia padającego z boku, ale nie z góry.
- **Pielęgnacja** Wszystkie prezentowane tu rozplenice poza *P.* x *advena* [W Polsce także *P. villosum* - red] są w odpowiednich warunkach mrozoodporne. Dobrze czują się w pojemnikach i tolerują okazjonalne braki wody. Wiosną przytnij je przy ziemi, gdy tylko ruszy produkcja nowych przyrostów. W Polsce wszystkie rozplenice wymagają miejsc ciepłych i lekko zacienionych, koniecznie osłoniętych przed silnymi wiatrami. Zalecane jest zabezpieczenie przed mrozem na czas zimy przez ściółkowanie grubą warstwą kory lub zaschniętych liści.

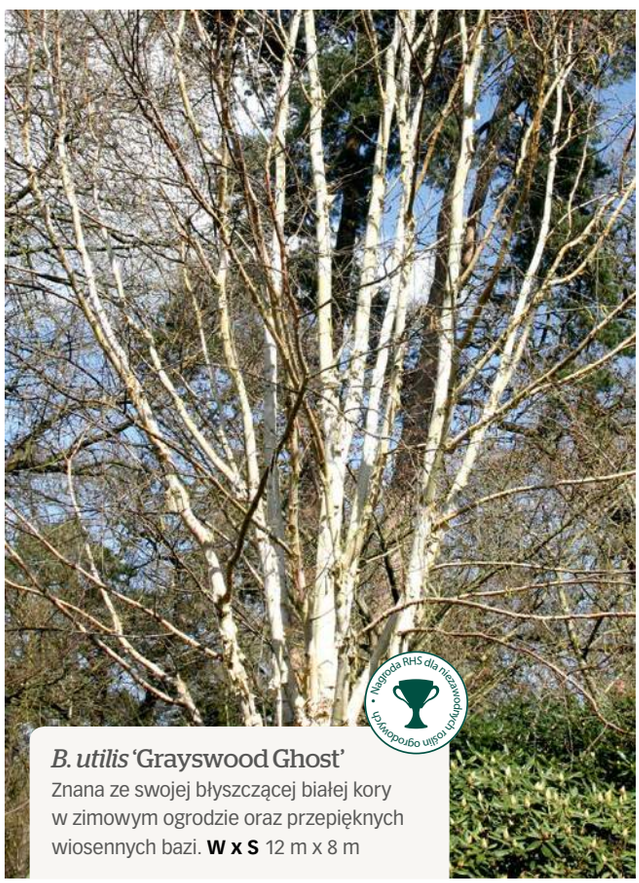
eprasa.pl ce43bf617b

B. 'Fascination'
Stosunkowo wąska i prosta z długimi baziami. Pomarańczowa kora jaśnieje na wiosnę. **Wysokość x szerokość** 18 m x 10 m

B. albosinensis septentrionalis
Piękna szara kora z odrobiną różu atrakcyjnie się łuszczy, a jesienny kolor jest jasny i maślany. **W x S** 12 m x 8 m

B. utilis 'Grayswood Ghost'
Znana ze swojej błyszczącej białej kory w zimowym ogrodzie oraz przepięknych wiosennych bazi. **W x S** 12 m x 8 m

Betula nigra 'Cully'
Najlepsza na wilgotne gleby, z kremowo-brązową kosmatą korą i lśniącym ulistnieniem przed jesiennym show. **W x S** 12 m x 8 m

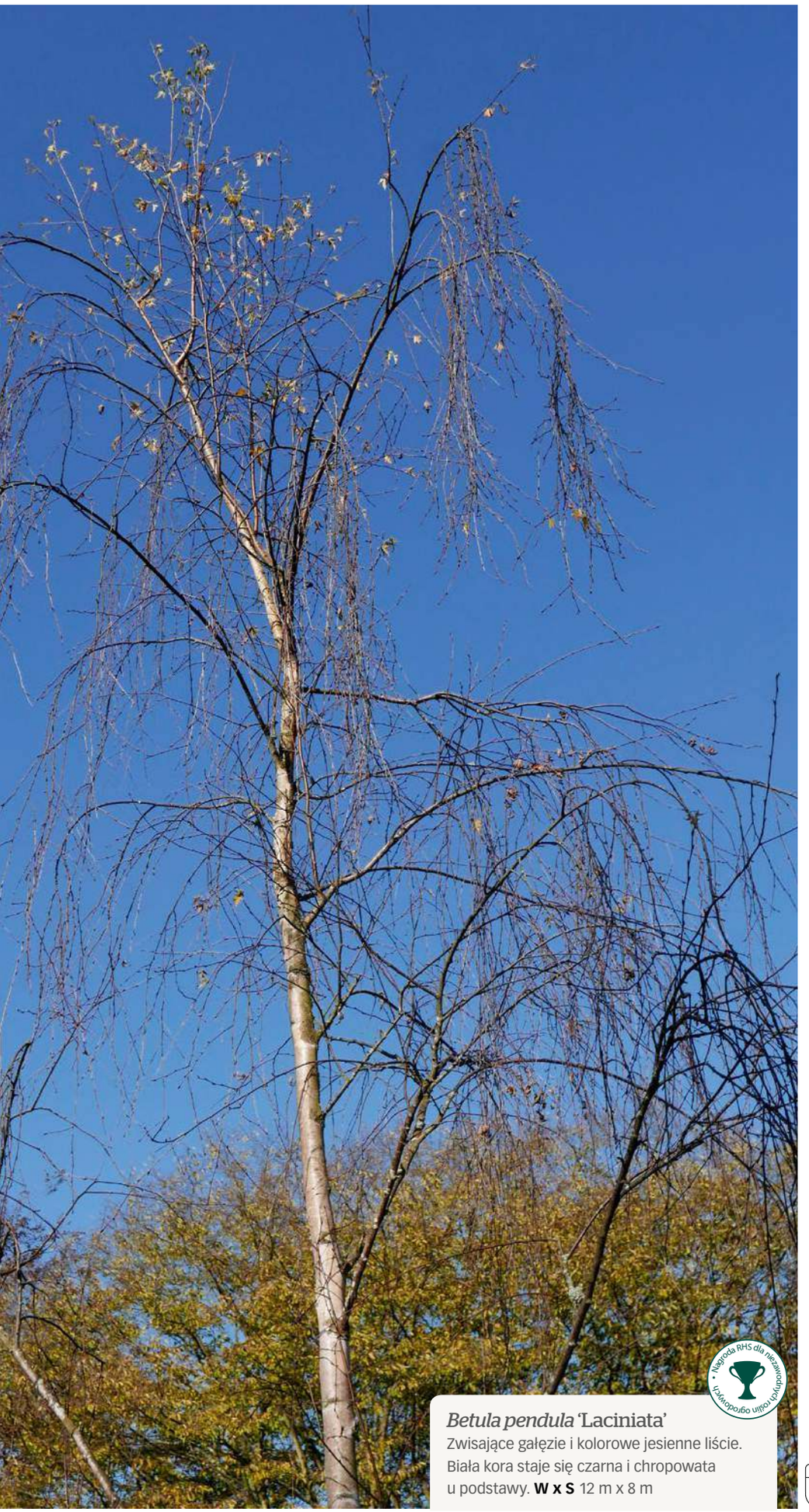

Brzoza

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Kolorowa kora											
		Bazie						Liście			

ZDJĘCIA: CROCUS; SARAH CUTTLE; TONY HALL; ORNAMENTAL TREES

eprasa.pl ce43bf617b

Betula pendula 'Laciniata'
Zwisające gałęzie i kolorowe jesienne liście. Biała kora staje się czarna i chropowata u podstawy. **W x S** 12 m x 8 m

Eksperci polecają

Brzozy

Atrakcyjna kora, zwiewna korona i wiosenne bazie sprawiają, że brzoza jest moim ulubieńcem – mówi **Graham Rice**

Brzoza jest jednym z najbardziej lubianych drzew w Wielkiej Brytanii [w Polsce także – red.]. Cieszy oko białą korą, wiosennymi baziami i maślanym kolorem jesiennych liści, podczas gdy ogrodowe odmiany zachwycają tym wszystkim z dodatkową intensywnością, a na dodatek szybko rosną, a ich cętkowane korony dają lekki cień.

35 gatunków i wiele odmian pozwala na wybór drzew na wilgotne i suche gleby. Szybko osiągają imponujący rozmiar, ale nigdy nie rzucają gęstego cienia, dzięki czemu u podstawy pnia możemy posadzić sporo cieniolubnych roślin.

O tej porze roku lśniąca biała kora wielu odmian mieni się w niskim zimowym słońcu, szczególnie, jeśli oczyścimy ją wodą z mydłem. Zwisające przyrosty niektórych brzóz są eleganckie przez cały rok, a żółte wiosenne bazie wyróżniają się na tle błękitu nieba.

Jesienią liście wielu brzóz zmieniają kolor na jasnożółty – czasami, jakby patrzyły w kalendarz, żółkną tego samego dnia rok po roku.

Jedynym problemem są płytko umieszczone korzenie brzóz, które zabierają wilgoć rosnącym pod spodem bylinom. Na szczęście ich ażurowe korony umożliwiają deszczom i słońcu docierać do podłoża, zachęcając do wzrostu wiele roślin kochających rozproszony cień.

- **Stanowisko** Najlepsze są otwarte, słoneczne miejsca; gatunki różnią się preferencjami co do wilgotności podłoża. Wszystkie są odporne na mróz. Większość osiąga 12-15 m wysokości, ale rzuca tylko lekki cień.
- **Pielęgnacja** Podeprzyj krótkim, mocnym palikiem, gdy drzewo jest młode. Gdy już się rozrośnie, latem usuń niższe gałęzie odmian z najjaśniejszą korą. Późną jesienią umyj korę wodą z mydłem.

KATALOG ROŚLIN Znajdź idealną brzozę do swojego ogrodu dzięki naszemu katalogowi roślin na: **www.gardenersworld.com/plant-finder**

eprasa.pl ce43bf617b

NOWOŚCI

Podczas 27. Międzynarodowej Wystawy Zieleń to Życie Jury Konkursu Roślin Nowości 2019 wyłoniło 10 wyjątkowych odmian spośród 33 zgłoszonych roślin. Przyznano 6 medali: złoty, srebrny i 4 brązowe oraz 4 wyróżnienia. Najwyższe miejsce na podium zajął klon pospolity 'Warmia'.

Konkurs organizowany jest przez Związek Szkółkarzy Polskich, a jego zadaniem jest promowanie interesujących odmian roślin: uprawianych od niedawna, wprowadzanych właśnie do produkcji lub po bardzo długiej przerwie.

Klon pospolity (*Acer platanoides*) 'Warmia'

Wygląd Odmiana o wyjątkowo wąskim, kolumnowym pokroju, po 10 latach uprawy drzewo osiąga 7-8 m wysokości. Tworzy silny przewodnik z krótkimi, wzniesionymi konarami bocznymi. Liście na długich, cienkich ogonkach, dłoniaste, z wyraźnymi 5-7 klapami oraz nielicznymi, ostro zakończonymi ząbkami; ciemnozielone wiosną i latem, jesienią żółte.

Zastosowanie Do ogrodów o małej powierzchni, gdzie nie ma miejsca na duże drzewa, do zieleni osiedlowej oraz jako drzewo alejowe i przyuliczne. Drzewo odporne na mróz (strefa 4), dobrze znosi trudne warunki miejskie.

www.gursztyn.pl

ZDJĘCIA: MATERIAŁY PRASOWE

SREBRNY MEDAL
Nowości 2019

Dąbrówka rozłogowa (*Ajuga reptans*) ‘Gold Chang’ PBR

Wygląd Blaszki liściowe są lekko pomarszczone. Młode liście są jasnozielone z żółtymi przebarwieniami, starsze – limonkowe. Ozdobą rośliny są także różowe kwiaty, zebrane w smukłe, kłosokształtne kwiatostany. Kwiaty rozwijają się od końca kwietnia do końca maja. W czasie kwitnienia osiaga 15 cm wysokości.

Zastosowanie Doskonała roślina okrywowa do sadzenia w grupach pod koronami drzew i krzewów oraz na rabatach bylinowych. Nadaje się do sadzenia w ogrodach skalnych, uprawy w pojemnikach oraz do zestawiania z roślinami sezonowymi. Jest odporna na mróz (strefa 4) i półzimozielona. W surowe, bezśnieżne zimy część liści może przemarzać, ale wiosną szybko pojawiają się nowe.

www.vitroflora.pl

REKLAMA

christmasworld
Seasonal Decoration at its best
24 – 28. 01. 2020
coming home for business
Największy wybór sezonowych i świątecznych dekoracji, artykułów dla kwiaciarni, świeżych kwiatów i dekoracji ogrodowych.
Czekamy na spotkanie z Państwem!
christmasworld.messefrankfurt.com
info@poland.messefrankfurt.com
tel. (22) 49 43 200
messe frankfurt

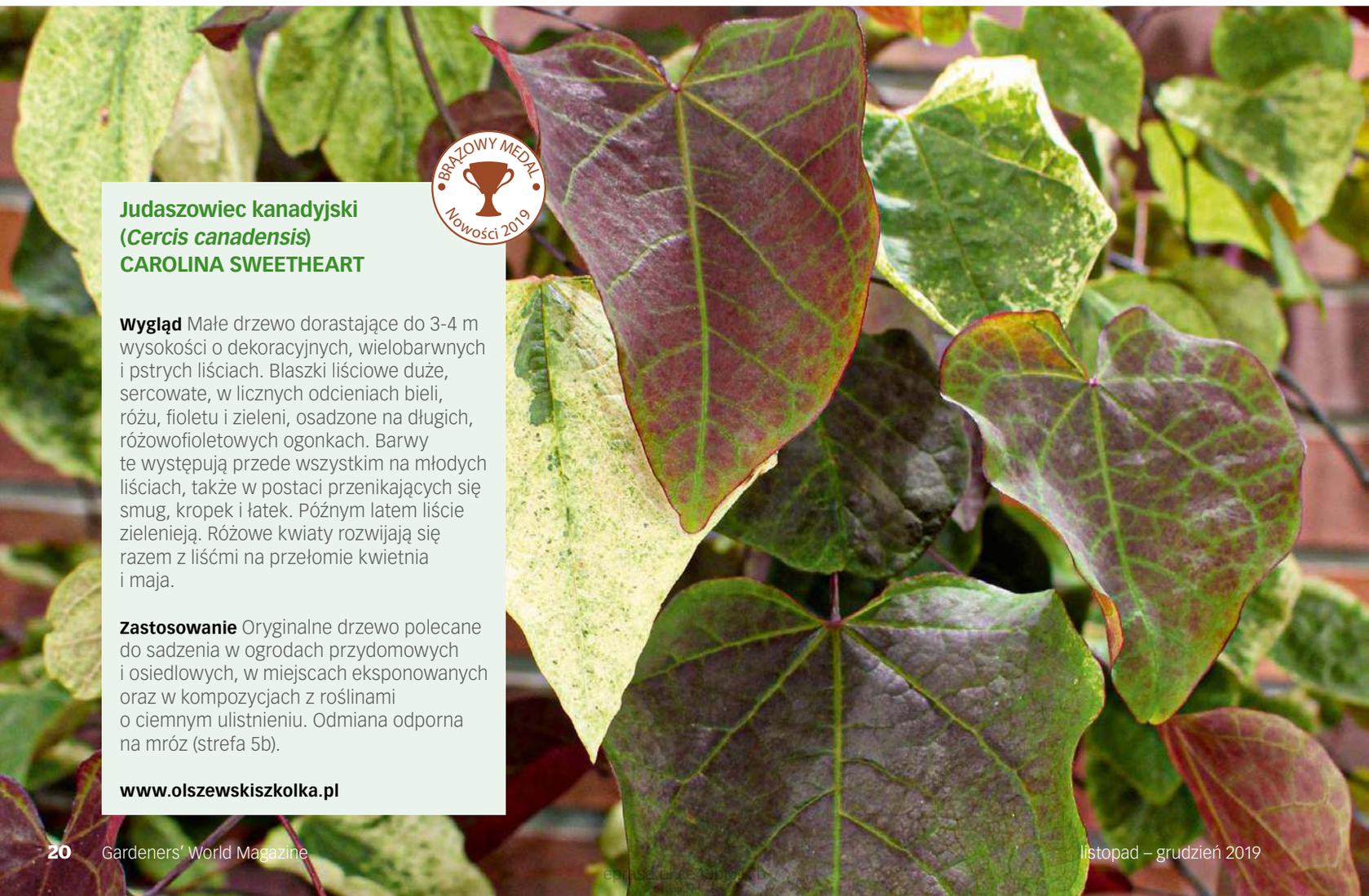
BRĄZOWY MEDAL Nowości 2019

Miskant chiński (*Miscanthus sinensis*) ‘Boucle’ PBR

Wygląd Szybko rosnąca trawa ozdobna tworząca wysokie kępy, jesienią zwieńczona atrakcyjnymi, purpurowymi kwiatostanami. Dorasta do 70-80 cm wysokości, w czasie kwitnienia osiąga do 1,1 m wysokości. Pod koniec lata rośliny tworzą strzeliste, wiechowate kwiatostany, które w pierwszej fazie rozwoju są wyjątkowo mięsiste, mocno pokarbowane, grube, purpurowo-bordowe.

Zastosowanie Trawa odporna na wyleganie. Polecana do uprawy w ogrodach przydomowych oraz zieleni osiedlowej i publicznej. Odporna na mróz (strefa 5b).

www.daglezjaryki.pl

BRĄZOWY MEDAL Nowości 2019

Judaszowiec kanadyjski (*Cercis canadensis*) CAROLINA SWEETHEART

Wygląd Małe drzewo dorastające do 3-4 m wysokości o dekoracyjnych, wielobarwnych i pstrych liściach. Blaszki liściowe duże, sercowate, w licznych odcieniach bieli, różu, fioletu i zieleni, osadzone na długich, różowofioletowych ogonkach. Barwy te występują przede wszystkim na młodych liściach, także w postaci przenikających się smug, kropek i łatek. Późnym latem liście zielenieją. Różowe kwiaty rozwijają się razem z liśćmi na przełomie kwietnia i maja.

Zastosowanie Oryginalne drzewo polecane do sadzenia w ogrodach przydomowych i osiedlowych, w miejscach eksponowanych oraz w kompozycjach z roślinami o ciemnym ulistnieniu. Odmiana odporna na mróz (strefa 5b).

www.olszewskiszkolka.pl

BRĄZOWY MEDAL Nowości 2019

Pęcherznica kalinolistna (*Physocarpus opulifolius*) TINY WINE GOLD

Wygląd Pierwsza karłowa odmiana pęcherznicy o żółtym ulistnieniu. Jest to kompaktowy krzew dorastający do 1,2 m wysokości. Młode blaszki liściowe są intensywnie żółte, starsze żółtozielone, w półcieniu przybierają barwę limonkową. Kwitnie na przełomie maja i czerwca. Z lekko różowych pąków rozwijają się białe, drobne kwiaty zebrane w baldachowate kwiatostany.

Zastosowanie Odmiana polecana do sadzenia w grupach, także w formie niskich, nieformowanych żywopłotów w ogrodach prywatnych i zieleni publicznej. Doskonale znosi cięcie. Jest w pełni odporna na mróz (strefa 4).

www.kurowski.pl

BRĄZOWY MEDAL Nowości 2019

Kocimiętka (*Nepeta*) NEPTUNE

Wygląd Kompaktowa bylina, tworzy niskie, gęste kępy dorastające do 30 cm wysokości. Kwiaty niebieskie z fioletowymi kielichami, zebrane w kilka okółków na szczytach pędów. Roślina kwitnie długo, od czerwca do września, przyciągając liczne owady zapylające – pszczoły, motyle i trzmiele.

Zastosowanie Bylina o wszechstronnym zastosowaniu, polecana do sadzenia w grupach. Nadaje się do uprawy w pojemnikach ustawianych na słonecznych balkonach i tarasach. Odporna na mróz (strefa 4).

www.e-panek.pl

Róża (*Rosa*) BORNEO ODORE ‘Intercomgarf’ PBR
Niski, kompaktowy krzew o wzniesionym pokroju. Kwiaty duże, pełne, różowe, przypominające kwiaty piwonii, intensywnie pachnące.

www.hajdrowscy.pl

Floks wiechowaty (*Phlox paniculata*) ‘Warsaw Sunrise’ PBR
Tworzy ozdobne, żółtokremowe liście z nieregularnymi, zielonymi plamami o rozmytych brzegach, zlokalizowanymi wzdłuż nerwu głównego.

www.zieloneprogi.pl

WYRÓŻNIENIE Nowości 2019

Hortensja krzewiasta (*Hydrangea arborescens*) PINK ANNABELLE ‘NCHA2’ PBR
Krzew o efektownych kwiatach w rzadko spotykanym u tego gatunku różowym kolorze i sztywnych pędach, będących w stanie utrzymać pokaźne kwiatostany.

www.kurowski.pl

Kostrzewa (*Festuca*) ‘Miedzianobrody’ PBR
Kępkowa, zimozielona trawa o atrakcyjnie wybarwionych pędach kwiatostanowych. Liście są pod koniec jesieni oraz zimą mogą przebarwiać się na końcach na rudo.

www.szkolkaslowinscy.pl

eprasa.pl ce43bf617b

Cały Monty

Monty zauważa, że chcemy, aby nasze ogrody były pełne życia, natomiast Japończycy mają do nich zupełnie inne podejście

ZDJĘCIE: MARSHA ARNOLD

Właśnie wróciłem z drugiej już w tym roku, długiej wycieczki do Japonii, podczas której kręciliśmy materiał filmowy – dzięki temu na naszych srebrnych ekranach będzie można obejrzeć w lutym dwa programy. Była to moja trzecia wizyta w Japonii i czuję, że nie tylko uwielbiam i podziwiam japońskie ogrody, ale i zaczynam je nieco rozumieć. A japońskie ogrody są trudne zarówno dla oka, jak i sposobu myślenia człowieka Zachodu. Nie jest trudno je polubić, a nawet pokochać, ale to uwielbienie zawsze podszyte jest pewnym stopniem niezrozumienia.

Wiele lat temu studiowałem buddyzm zen, ale zrozumiałem, że musiałbym nauczyć się japońskiego, aby w pełni pojąć to, co słyszałem. Zbyt wiele ginęło w tłumaczeniu. Pod wieloma względami podobnie mają się sprawy z japońskimi ogrodami. Aby naprawdę je zrozumieć, trzeba zagłębić się w Japonię, historię jej kultury, zen i szintoizm. Z ogromną pomocą przychodzą tu dwa drobne słowa, które mają ogromne znaczenie w każdym ogrodzie, na całym świecie: „ma" i „mu".

> “Przestrzeń pomiędzy rzeczami jest potencjalnie równie piękna, jak same te rzeczy”

„Mu" oznacza pustkę lub nicość. Odpowiada za puste przestrzenie zagrabionego żwiru i bezmiary mchu odzwierciedlające czysty umysł, będący idealnym stanem w medytacji buddyjskiej oraz podstawowym warunkiem „satori" czyli oświecenia. W związku z tym jest podstawowym i charakterystycznym elementem ogrodów zen, które pierwotnie powstawały jako pomoc do medytacji i dlatego pustka była (wybaczcie ten paradoks) ich podstawowym elementem. „Ma" jest o wiele bardziej uniwersalnym elementem każdego ogrodu – to pojęcie szintoistyczne, które odnosi się do znaczenia i harmonii przestrzeni między rzeczami. Najlepiej objaśnił mi to projektant ogrodów, mnich zen, Shunmyo Masuno, który wyciągnął prawą dłoń i powiedział, że „ma" to przestrzeń między palcami. Mówiąc, jednocześnie lekko poruszał i dłonią, i palcami, co nieco zmieniło ich układ. „Ma" to precyzyjny i specyficzny układ kamieni w ogrodzie i przestrzeń pomiędzy starannie skręconymi i ukształtowanymi gałązkami w ikebanie czyli sztuce układania kwiatów. „Ma" to miejsce między płatkami i liśćmi lub powietrze pomiędzy gałęziami sosny. „Ma" opiera się na przekonaniu, że rzeczy – w tym ludzie, rośliny i kamienie – są definiowane poprzez ich relację z innymi rzeczami. Przestrzeń jest wówczas tak samo pełna i rzeczywista jak jej granice.

Innymi słowy „ma" występuje w naturze wszędzie i w japońskim ogrodzie jest tak samo istotne, jak dowolny przedmiot czy roślina. Łatwo jest o tym myśleć jak o ezoterycznym kluczu do zrozumienia japońskiego stylu i japońskich ogrodów, ale sądzę, że to coś więcej. To najjaśniejsza i najlepiej wyrażona wersja tego, co próbuje zrobić prawie każdy ogród czy ogrodnik. W skrócie rzecz ujmując, przestrzeń pomiędzy rzeczami jest równie ważna, interesująca i potencjalnie piękna, jak same te rzeczy. Oznacza to, że sposób, w jaki aranżujemy nasze ogrody jest równie istotny jak to, za pomocą czego je aranżujemy: na przykład kiepsko zaprojektowany ogród pełen rzadkich i niezwykłych roślin może być mniej piękny czy satysfakcjonujący, niż jego odpowiednik zawierający najskromniejsze rośliny i przedmioty, ale za to wyjątkowo świetnie zaaranżowany.

Chodzę sobie teraz po Longmeadow i przyglądam się drzewom, mając na względzie troskę o przestrzeń między gałęziami. Nawiasem mówiąc, każda wymówka, aby wydobyć piłę do gałęzi (naturalnie japońską) będzie tu mile widziana. Ale ogrody są sztuczne. Kształtowanie i przycinanie drzew, aby były lepszą wersją samych siebie, nie jest bardziej „nienaturalne" i nie wyraża więcej kontroli niż wniesienie pod dach kanny dla ochrony przed mrozem – czy wręcz w ogóle jej uprawa. Oszukujemy siebie, jeśli uważamy, że nasze ogrody nie zawsze są mocno kontrolowane i kształtowane.

Naturalnie, będąc Brytyjczykiem, muszę przyjąć pewien kompromis. Niekiedy ogród musi być bujny i beztrosko radosny, a przestrzeń pomiędzy roślinami i przedmiotami może zadbać sama o siebie, podobnie, jak i one. Ale teraz, w pustce zimy, gdy nasze ogrody to tylko sylwetki, zarysy i kształty, przestrzenie, jakie tworzą, liczą się bardziej niż kiedykolwiek.

eprasa.pl ce43bf617b

Ogrody

z RHS Hampton Court Palace Garden Festival

Tomek Ciesielski

fotograf, członek Garden Media Guild, Professional Garden Photographers Association's i Royal Horticultural Society

Angielskie festiwale motywują architektów z całego świata i zachęcają do tworzenia i zmieniania na nowo ogrodowej przestrzeni. Tegoroczna edycja RHS Hampton Court Palace Garden Festival w Londynie była jeszcze bardziej inspirująca niż zwykle! Miałem wrażenie, że to co zaproponowali projektanci jest jeszcze łatwiejsze do osiągnięcia, leży w zasięgu możliwości i kompetencji każdego pasjonata ogrodnictwa. Wybrałem trzy realizacje, różne formalnie, ale połączone ideą zrównoważonego rozwoju w obszarze środowiska naturalnego i obecności w nich człowieka. To miejsca skupiające się na tworzeniu naturalnych enklaw, dających wytchnienie i wyciszenie w dobie pędzącego bez opamiętania świata.

„Kiedy wracam do swojego ogrodu z Hampton Court, mam zawsze mnóstwo pomysłów i motywacji do eksperymentowania i wprowadzania kolejnych zmian”

Projekt: **Jo Thompson**, **www.jothompson-garden-design.co.uk**

BBC Springwatch Garden

Ogród sąsiedzki

Najnowsze badania wykazują, że prywatne ogrody w Wielkiej Brytanii zajmują większy obszar kraju niż wszystkie naturalne tereny zielone. Pojedyncze ogrody mogą być niewielkie, ale gdy są połączone, tworzą istotne ogniwa między miejską przyrodą a wsią i są kluczowym zasobem dla dzikich zwierząt teraz i w przyszłości. Ten projekt to trzy sąsiadujące ze sobą ogrody, należące do trzech różnych osób, każdy z własnym charakterem i elementami przyciągającymi dziką faunę. Pokazuje, jak można pracować na wspólny cel poprzez ogrodnictwo, niosąc korzyści dla całego świata.

Pierwszy ogród to wspomnienie z przeszłości, miejsce dla starszej osoby, gdzie miniony czas został podkreślony starymi, spatynowanymi narzędziami i uroczą, lekko zarośniętą i zagnieżdżoną ławką. Można na niej usiąść i obserwować ptaki przylatujące do karmnika. Niedoskonale uporządkowany charakter ogrodu subtelnie rozluźnia się i pod koniec spaceru docieramy do miejsca, gdzie staje się on bardziej nieokiełznany, pełen pokrzyw i chwastów. To idealne środowisko dla dzikiej przyrody. W drugim ogrodzie kamienna ławka i miękkie poduszki zachęcają nie tylko, by przysiąść i podziwiać zwierzęta buszujące na zielonym dywanie. Szczeliny w kamieniach stanowią doskonałą kryjówkę, zachęcając dziką faunę do zamieszkania w ogrodzie. „Trawnik” ze stokrotkami i koniczyną oraz wijące się łukowo rabaty z naturalistycznymi nasadzeniami, które w połączeniu ze zbiornikiem wodnym, stopniowo zmienia się w dziką łąkę tworzy wspaniałe siedlisko dla dzikiej przyrody. Trzeci ogród jest bardziej współczesny, jakby należał do młodej osoby. Sporo w nim nowych odmian dziewanny i bodziszka, wyłaniających się z murawy. Formalne topiary, wolna, dzieląca je przestrzeń i elegancki romantyczny taras, stojący na łagodnym zboczu nadają całości kojący klimat. Osobiście sprawdziłem otoczenie, zasiadając przy tarasowym stoliku. I rzeczywiście, nasadzenia wprawiają w relaksujący nastrój.

Projekt: **Ula Maria**, www.ulamaria.com

RHS Sanctuary Garden

Sanktuarium

Drugim projektem, który przykuł moją uwagę był ogród o tajemniczej nazwie „Sanktuarium". Projektantka czerpała inspiracje z średniowiecznego ogrodu zamkniętego (łac. *Hortus conclusus)*, kojarzącego się z zakonnym wirydarzem. Ogród został podzielony na trzy mniejsze pokoje ogrodowe: ogród wejściowy, tajemniczy ogród i ogród refleksji. Każda przestrzeń miała inną paletę barwną i została tak zaprojektowana, by reprezentować podróż przez wewnętrzne sanctum i zapewniać azyl do medytowania i refleksji. Intencją autorki było pokazanie, że zanurzenie się w naturze może nam pomóc poprawić samopoczucie i osiągnąć równowagę emocjonalną.

Tematy nasadzeń nawiązują do odmiennej natury każdego z obszarów. Goście są zachęceni do zanurzenia się w złożoności, pięknie i aromatach roślin, rozpieszczających ciało i duszę. Przy wejściu do ogrodu odwiedzający napotykają ascetyczną kompozycję miękkich traw, przeplatanych nielicznymi, okrywowymi białymi odmianami róż. Wewnętrzny dziedziniec częściowo otoczony murem to miejsce, w którym można zanurzyć się w aromatycznych ziołach i roślinach leczniczych. Zastosowano tu gatunki o kontrastowych barwach, energetyzujące nasze zmysły. Jest to przestrzeń do relaksu i rozkoszowania się kolorami i zapachami ogrodu, kojącymi ciało i duszę. Zamykający całą kompozycję ogród refleksyjny pomyślany został jako miejsce wytchnienia i wyciszenia. Miękkie puszyste nasadzenia utrzymane w tonacji zieleni i bieli odbijają się w tafli wody oraz w dyskretnie zamaskowanym bylinami lustrze na ścianie zamykającej ogród. Tworzą oniryczną atmosferę, jak ze snu. Ogród pozostawia wrażenie swoistej samotni, w której możemy znaleźć ukojenie od codzienności.

RHS Back to Nature
Powrót to natury

Ogród Królewskiego Towarzystwa Ogrodniczego został pomyślany tak, by zachęcać rodziny i społeczności lokalne do angażowania się w aktywne formy dbania o przyrodę i spędzania czasu na świeżym powietrzu. Ogród podkreśla ważną rolę, jaką natura może i powinna, zdaniem piszącego te słowa, odegrać w promowaniu zdrowego, aktywnego stylu życia, poczynając od dzieciństwa, aż po schyłek życia. Takie środowisko umożliwia dzieciom rozwój poprzez aktywną zabawę i pozwala im nabrać pewności siebie, siły, kreatywności i odporności.

Konstrukcja tego ogrodu oparta jest o inspiracje z otoczenia. Znajdują się w nim siedliska dla wszystkich gatunków dzikiej przyrody. Jest też łąka pokrywającą wzgórze, z takimi roślinami, jak jaskier łąkowy, koniczyna czerwona, złocień i wiele innych przyjaznych dla zapylaczy. Stworzono też cieki wodne i naturalistyczny staw, idealny do wiosłowania. Wkomponowano tu szałas, domek na drzewie i inne schowki dla najmłodszych tak, aby przypomnieć starą zasadę: najlepiej jest uczyć się przez zabawę. Całość tworzy zwartą, przyjazną przestrzeń, której cieniste zakątki w upalne dni dają ukojenie gościom. Warto też podkreślić, że większość elementów ogrodu po wystawie została przeniesiona do ogrodu RHS w Wisley, gdzie powstaje ogród do zabawy i nauki dla najmłodszego pokolenia ogrodników.

Projekt: **HRH The Duchess of Cambridge, Adam White and Andrée Davies, www.davieswhite.co.uk**

OBEJRZYJ
Więcej niezwykłych ogrodów z wystawy na **www.bit.ly/hampton2019**

Ptasie opowieści

Monty podpowiada, jak odpowiednie rośliny i dokarmianie pomagają ptakom przetrwać zimę w Longmeadow i zwiększają różnorodność biologiczną ogrodu

Niebo nad Longmeadow nigdy nie jest puste. O świcie nieraz tylko samotna wrona podąża utartym szlakiem na północ, a o zmierzchu czapla rozkłada ogromne skrzydła, by poderwać się z żywopłotu i wrócić na grzędę na wierzbie. Kaczki ścigają się parami jak oszalałe, a klucze gęsi rozcinają poranne powietrze. Jeszcze około dziesięć lat temu wiosna wrzała od zawodzenia kulików, ale teraz, podobnie jak w wielu innych miejscach, pozostało po nim tylko wspomnienie. Ale późną wiosną i latem nasze niebo ożywa od setek rozentuzjazmowanych dymówek i oknówek, wywijających fikołki niczym deskorolkarze i splatających się w podniebnych piruetach. A jesienią, kiedy piszę te słowa, stada droździków i kwiczołów uwijają się w powietrzu jak tłumy ludzi dojeżdżających do pracy, pędzących przed siebie do nadjeżdżającego pociągu. Czasami dostojny sokół wędrowny uraczy nas swoją obecnością, lecąc prosto i szybko, a w ciągu ostatnich kilku lat regularnie odwiedzały nas kobuzy, namierzające jaskółki i ważki. Krogulce podrywają się do lotu, by złapać wróbla lub szpaka i natychmiast znikają, kiedy ptaki śpiewające podniosą alarm.

Na ziemi, u podstawy żywopłotu, strzyżyki podskakują nerwowo jak myszy; kosy porywającymi trelami ustalają swoje rewiry, a rudziki wyzywają wszystkich – dosłownie wszystkich – do walki, jeśli tylko się odważą stawić im czoła. Zięby, raniuszki, sikory: sosnówki, modraszki i bogatki, śmigają i migają w oczach. Jest tego więcej. Znacznie więcej. Ogród jest pełen roślin i ptaków, a ja cenię je zarówno za wygląd, jak i za korzyści, które przynoszą dla ogrodu.

ZDJĘCIA: MARSHA ARNOLD

„Ptaki są barometrami właściwego traktowania naszych ogrodów”

W Ogrodzie Wiosennym gęsta roślinność okrywowa i ściółka oferują dobre pożywienie dla ptaków

ZDJĘCIA: MARSHA ARNOLD

Całoroczne gatunki roślin sprzyjają szerokiej gamie stworzeń w łańcuchu pokarmowym

Dostawałem listy ze skargami, że użyliśmy fałszywych odgłosów ptaków do odcinków *Gardeners' World*. Nic bardziej mylnego. W rzeczywistości czasami musimy poczekać z filmowaniem, aż ptaki ucichną, ponieważ są zbyt głośne. Longmeadow huczy od śpiewu ptaków.

W każdym ogrodzie są ptaki, ale w niektórych ogrodach jest ich więcej niż w innych, a im dłużej zajmuję się ogrodnictwem, tym bardziej uświadamiam sobie, że liczba ptaków w ogrodzie jest taką samą miarą jego zdrowia, jak wszystko inne. Jeśli ogród może przyciągać i wykarmić wiele gatunków ptaków, musi też obfitować w owady i nasiona, którymi się żywią, a to znów oznacza bogatą i urozmaiconą naturę twojego podwórka. Innymi słowy, ptaki są barometrami właściwego traktowania naszych ogrodów.

Nie przerywaj łańcucha pokarmowego

Każdy ptak – od żądnego krwi sokoła wędrownego po delikatnego, precyzyjnie łowiącego owady mysikrólika – musi znaleźć pożywienie, a im bardziej jest ono dostępne, tym więcej ptaków po nie przyleci. Dlatego też nie rób nic, co mogłoby zakłócać lub blokować łańcuch pokarmowy. Pamiętaj, że każdy drapieżnik potrzebuje zdobyczy, dlatego mszyce mogą atakować twoje róże, ale same będą pokarmem dla modraszek. Ślimaki są bardzo uciążliwe, ale jeśli zabraknie ich w twoim ogrodzie, będziesz miał też mniej drozdów śpiewaków.

> “Im bardziej bogaty i zróżnicowany jest twój ogrodowy ekosystem, tym będziesz miał większą różnorodność dzikich stworzeń”

Wydaje się, że gąsienice chcą spałaszować ci cały ogród, ale już jedna gniazdująca para sikor modraszek może pożreć nawet tysiąc gąsienic dziennie. Jeśli chcesz dużej ptasiej populacji, to powinieneś pogodzić się z gąsienicami i mszycami – w bardzo dużych ilościach! Nigdy nie ma wystarczająco dobrego powodu, aby używać insektycydów, a ja dodałbym do tego jeszcze herbicydy i fungicydy. Im bardziej bogaty i zróżnicowany jest twój ogrodowy ekosystem, tym będziesz miał większą różnorodność dzikich stworzeń stojących na szczycie łańcucha, w tym ptaków.

Zostaw chwasty i nasiona, jagody i orzechy, którymi ptaki mogą się pożywić. Próchniejące drewno i kora są doskonałym domem dla wielu owadów, będących pożywieniem wielu ptaków. Porządek jest klątwą dla zdrowej przyrody, a zwłaszcza ptaków. Nienaganny przedogródek, z nagą ziemią w czasie zimy, oczekujący na równe rządki wiosennych kwiatów jednorocznych; betonowe

eprasa.pl ce43bf617b

W Dzikim Ogrodzie karmniki uzupełniają wybór naturalnego pożywienia, znajdującego się w nasadzeniach i żywopłotach

epresa.pl/e43bf617e

Prawidła dokarmiania

Czym dokarmiać...

- ✔ Tarty ser
- ✔ Kosy i drozdy lubią drobne owoce
- ✔ Kupuję suszone larwy mącznika, które rudziki, sikory i strzyżyki łapczywie pożerają
- ✔ Nasiona słonecznika i tłuszczowe kule – najlepiej do zawieszenia (ale nigdy w siatkach), aby sikory mogły na nich lądować bez prześladowania przez bardziej agresywne ptaki
- ✔ Chleb, chociaż ma mało kalorii w stosunku do objętości, więc napełnia brzuchy bez większej korzyści

Czego unikać...

- ✘ Unikaj słonych produktów, takich jak chipsy, solone orzeszki ziemne lub bekon
- ✘ Wiórki kokosowe
- ✘ Tłuszczowe kule lub orzeszki ziemne w siatkach – ptasie łapki i dzioby mogą w nich utkwić
- ✘ Mleko, margaryna, olej roślinny, tłuszcz z gotowania

ścieżki spryskane środkiem chwastobójczym i żywopłoty ścinane z każdego cala ich życia są pustynią dla ptaków.

Oczywiście, tnij swoje żywopłoty skrupulatnie i schludnie, ale nie przycinaj ich między lutym a sierpniem, kiedy ptaki mają lęgi. Ptaki uwielbiają grzebać w ściółce i opadłych liściach – zostaw je na miejscu, aby ptaki znalazły w nich pożywienie. Ogród dla ptaków musi mieć osłonę, która zapewni miejsca lęgowe, stanowiska do śpiewania, ochronę przed drapieżnikami i pożywienie. Taką ochroną może być i trawa o wysokości kilku cali, i 500-letnie dęby, i wszystko, co jest pomiędzy nimi, ale szczególnie cenne są żywopłoty. Każdy żywopłot jest dobry, ale te liściaste, głogowe, bukowe i grabowe, są prawdopodobnie najlepsze. Ogólnie rzecz biorąc, żywopłoty i drzewa zapewniają najlepsze warunki gniazdowania dla wszystkich ptaków, ale zawsze pomogą też budki lęgowe. Najlepiej jednak zapewnić naturalne miejsca gniazdowania.

Ciesz się ptasimi korzyściami

To zaskakujące, jak wiele ptaków przyleci do małego ogrodu dzięki obecności wybranych liściastych i zimozielonych krzewów, żywopłotu lub małego drzewa. Tak, ptaki jedzą owoce i warzywa, a nawet obgryzają pąki niektórych roślin kwitnących wiosną, ale ich zalety znacznie przewyższają wszystkie problemy, które stwarzają.

Przyznaję, że dopiero w podczas bardzo mroźnych zim 2009/10 i 2010/11 doceniłem złożoność i piękno małych ptaków, które do tej pory uważałem w moim ogrodzie za coś oczywistego. Stało się tak, ponieważ w czasie lodowatej, śnieżnej pogody karmnik za kuchennym oknem dał mi doskonałą okazję do obserwowania ptaków w sposób, który jest prawie niemożliwy, kiedy pracujesz w ogrodzie. Byłem oczarowany, a dokarmianie zimą – wszystkich ptasich gości – sprawia mi wielką przyjemność.

Istnieją pewne aspekty, które należy rozważyć ponad przyjemność osobistą. Ptasie pożywienie powinno być jak najbardziej kaloryczne, a nasiona, orzechy i tłuszcz mają dużo kalorii. Kiedy zaczniesz dokarmiać ptaki, staraj się robić to jak najbardziej regularnie, szczególnie podczas bardzo zimnej pogody, ponieważ ptaki zużywają cenną energię, przylatując do twojego karmnika i idzie ona na marne, jeśli jest pusty. Uzupełniaj również płytkie naczynie świeżą wodą.

Zauważyłem, że ziarno rozrzucone na starej kłodzie z dużą ilością pęknięć i szczelin jest dobre dla mniejszych ptaków, które mogą je wyszukać i wydziobać w przeciwieństwie do większych, bardziej agresywnych, takich jak gołębie i szpaki, które nie mają do niego dostępu.

Staraj się nie używać ludzkiego, sentymentalnego antropomorfizmu. Niektóre ptaki odlecą głodne. Niektóre zginą lub zostaną zabite przez drapieżniki. Natura jest czasami bardzo brutalna. Ale taka, niestety, jest też ludzkość. Dlatego nie mierz i nie oceniaj według jakiejś utartej hierarchii życia ptaków.

Zapewnij pożywienie, wodę i osłonę, i zachęć jak najwięcej ptaków do odwiedzenia twojego ogrodu. Wszyscy i wszystko, łącznie z tobą, na tym skorzysta. ■

ZOBACZ
Monty pokazuje, jak zawiesić budkę dla ptaków w ogrodzie, na *www.gardenersworld.com/monty-bird-box/*

ZDJĘCIA: MARSHA ARNOLD; GETTY/CREATIVE NATURE, MICHAEL MEIJER; DAVID MURRAY; ADRIAN TAYLOR

eprasa.pl ce43bf617b

Rajskie jabłonie

Rajskie jabłonie, zwane też rajskimi jabłuszkami, to grupa kilku gatunków uprawianych ze względu na małe, lecz wyjątkowo ozdobne owoce. Oprócz walorów dekoracyjnych, miniaturowe jabłuszka znajdują szereg mniej lub bardziej niebanalnych zastosowań: w kuchni, w salonie czy nawet w ślubnym bukiecie. Warto posadzić je właśnie teraz – jesienią, by na wiosnę zdobiły ogród pierwszymi kwiatami.

Tekst i zdjęcia: **Grzegorz Falkowski**, Związek Szkółkarzy Polskich

***Malus* 'Eleyi' ma efektowne kwiaty o średnicy 3,5 cm**

eprasa.pl ce43bf617b

Jabłonie ozdobne pod względem botanicznym to przede wszystkim odmiany pochodzące od jabłoni niskiej (*Malus pumila*), purpurowej (*M. purpurea*), kwiecistej (*M. floribunda*) i jagodowej (*M. baccata*). W zależności od cech odziedziczonych po rodzicach różnią się pokrojem, barwą kwiatów i liści, wielkością i kolorem owoców, ich trwałością oraz odpornością na choroby.

CO JE WYRÓŻNIA

Rajskie jabłonie rosną wolno i w zależności od zastosowanej podkładki przeważnie osiągają od 3 do 6 metrów wysokości. Kwitnienie rozpoczyna się w maju i trwa około 10 dni. Kwiaty odmian pełnych utrzymują się na drzewach nieco dłużej. Obfitość kwitnienia jest cechą stałą i tylko wyjątkowo srogie zimy lub późne przymrozki mogą ją ograniczyć. Kwiaty mogą mieć barwę białą, różową lub czerwoną. Wraz z opadaniem płatków ukazują się liście, wcześniej ukryte wśród kwiatów. Ich barwa oraz odporność na choroby ma podstawowe znaczenie w doborze odmian, bowiem aż do jesieni, czyli

Owoce rajskich jabłoni swoim wyglądem przypominają „tradycyjne jabłka", jednak są od nich o wiele mniejsze

Większość odmian rajskich jabłoni to niewysokie drzewa, dzięki czemu idealnie nadają się do miast i małych ogrodów

Malus 'Royalty'

Malus 'Professor Sprenger'

Malus 'Profusion'

Malus 'Red Jade'

do momentu dojrzewania czerwonych lub żółtych owoców, to właśnie one będą zdobiły drzewka. Niestety, szczególnie w sezonach o ciepłym i wilgotnym przebiegu pogody, mogą być porażone przez grzyb *Venturia inequalis*, wywołujący parch jabłoni. Choroba objawia się tworzeniem oliwkowych plam na liściach, które później brązowieją i prowadzą do przedwczesnego ich opadania. Dobra rada: kupując w szkółce drzewka rajskich jabłoni, zawsze warto zapytać, czy wybrana przez nas odmiana jest odporna na parcha.

TRADYCYJNE ODMIANY

Najstarsze z uprawianych do dziś odmian mają już grubo ponad sto lat. Szacownym staruszkiem w tej grupie jest **'John Downie'**. Ta cenna, odporna na mrozy i parcha angielska odmiana została wyhodowana w 1875 roku, ale ciągle jest uznawana za jedną z najlepszych. Charakteryzuje się szybkim wzrostem, osiąga od 4 do 6 m wysokości oraz 3-4 m szerokości, owalnym pokrojem, białymi, pojedynczymi kwiatami (w pąku są zaróżowione), ciemnozielonymi, błyszczącymi liśćmi oraz dużymi (2,5-3 cm długości) elipsoidalnymi owocami. Ciemnopomarańczowe jabłuszka z czerwonym rumieńcem długo pozostają na drzewach.

W porównaniu do 'John Downie' polska odmiana **'Ola'** to ciągle jeszcze podlotek, mimo że w tym roku skończyła już 40 lat. Została wyhodowana w podwarszawskiej Dąbrówce przez Jana Grąbczewskiego [pioniera nowoczesnego szkółkarstwa w Polsce – red.]. Drzewka o ażurowej, kulisto-spłaszczonej koronie dorastają do 5 m wysokości, zawiązują pojedyncze, różowe kwiaty i mają czerwonawe, zieleniejące z początkiem lata, liście. Purpurowoczerwone owoce dorastają do 3 cm średnicy, są odporne

REKLAMA

eprasa.pl ce43bf617b

Malus 'Harvest Gold'

Malus 'Red Jade' ze względu na szeroki pokrój najlepiej nadaje się do większych ogrodów

na parcha i trwałe, utrzymują się na gałązkach aż do zimy. Jabłonią ozdobną przez cały sezon jest z pewnością **'Royalty'**. Powoli rosnące, nisko rozgałęzione drzewka tej kanadyjskiej odmiany osiągają 4-6 m wysokości i 5 m szerokości. Główną ozdobą jest rubinowoczerwone, błyszczące ulistnienie, a także ciemnoczerwone kwiaty, pojawiające się przed rozwojem liści. Drzewka rodzą purpurowe owoce, jednak nie zawiązują ich dużo. Wadą odmiany jest mała odporność na parcha. Większą odporność na choroby liści wykazuje natomiast inna, pochodząca z Kanady, odmiana – **'Kelsey'**, dorastająca do 8 m wysokości i tworząca luźne korony. Uwagę przyciąga pachnącymi, półpełnymi kwiatami w odcieniu różu. Młode liście są czerwone, ale z czasem zielenieją. Owoce kuliste, czerwone, błyszczące, długo pozostają na drzewie.

DO DUŻEGO MIASTA I MAŁEGO OGRODU

Spośród jabłoni o pokroju kolumnowym, szczególnie przydatnych do sadzenia na terenach zieleni miejskiej, wartą polecenia jest amerykańska odmiana **'Van Eseltine'**, wyhodowana w 1942 roku. Drzewa o wąskiej, rozszerzającej się u góry koronie, dorastają do 8 m wysokości, tworzą półpełne, bardzo efektowne kwiaty zbudowane z 13-19 różowych płatków. Owoce żółte, niekiedy z czerwonym rumieńcem, mają średnicę 1-1,5 cm. Drzewa są bardzo odporne na parcha jabłoni. Inne, wartościowe odmiany kolumnowe to: **'Adirindack'** o białych kwiatach rozwijających się z różowych pąków i pomarańczowo-czerwonych, kulistych jabłuszkach, **'Centurion'** o czerwonych kwiatach i owocach, **'Harvest Gold'** o białych kwiatach i żółtych owocach, które wyjątkowo długo utrzymują się na drzewkach, oraz **'Red Obelisk'** o różowych kwiatach i czerwonych owocach. Z kolei do najcenniejszych odmian o pokroju zwisłym, polecanych przede wszystkim do ogrodów przydomowych, należy **'Royal Beauty'**. Korony drzewek tej odmiany dorastają do 4 m średnicy, zaś ich wysokość zależy od miejsca szczepienia

Malus 'Van Eseltine'

Malus 'Ola'

eprasa.pl ce43bf617b

Malus 'Rogów' została wyhodowana w arboretum SGGW w Rogowie i ma kwiaty koloru różowo-czerwonego o wyjątkowo wąskich płatkach

bądź od sposobu prowadzenia, polegającego na podwiązywaniu jednego z silniejszych pędów do palika. Rubinowe kwiaty, brązowo-czerwone liście i karminowe, drobne owoce zawieszone na długich pędach stanowią atrakcję ogrodu przez cały sezon. Istotną cechą wymienionych odmian jest wysoka odporność na parcha jabłoni.

ABY DOBRZE ROSŁY

Rajskie jabłonie najlepiej rosną na glebach żyznych i świeżych oraz umiarkowanie wilgotnych. Do obfitego kwitnienia i owocowania potrzebują stanowisk słonecznych. Sadzone w cieniu często chorują, przedwcześnie gubią liście i owoce. Być może nie należą do najłatwiejszych w uprawie, ale z pewnością warto je mieć w ogrodzie.

JAK JE WYKORZYSTAĆ

Rajskie jabłuszka, o czym nie wszyscy wiedzą, doskonale nadają się do kandyzowania. Wystarczy rozpuścić cukier w możliwie najmniejszej ilości wody, doprowadzić do wrzenia i wrzucić do niego całe jabłuszka. Gdy tylko owoce staną się szkliste, kandyzowanie jest zakończone. Następnie trzeba je zamknąć w słoiku i czekać na nadejście zimowych wieczorów. Nie dosyć, że takie przetwory są prawdziwą ozdobą stołu, to sprawdzają się jako wyśmienity dodatek do herbaty, którego nie sposób kupić w żadnym sklepie. Bardziej zaawansowani ogrodnicy-kucharze mogą pokusić się o zrobienie rajskiej konfitury lub jabłuszek w syropie z liśćmi mięty. Owoce rajskich jabłoni to także przysmak drozdów, kosów, kwiczołów i jemiołuszek; ptaki te chętnie goszczą w jabłkowej stołówce. Bukieciarze i kwiaciarze wykorzystują pędy z barwnymi owocami lub same owoce, jako dodatek do bukietów i wiązanek, a także do dekoracji wnętrz. Do wykonania najprostszej, ale bardzo eleganckiej kompozycji wystarczy ciekawe, szklane naczynie, jabłuszka i... gotowe!

Artykuł powstał we współpracy ze Związkiem Szkółkarzy Polskich. Więcej informacji o roślinach i ich producentach uzyskać można na: www.e-katalogroslin.pl lub: www.zszp.pl i pod nr. telefonu: 22 435 47 22.

eprasa.pl ce43bf617b

Sadzonki za darmo

Pobieranie sadzonek zdrewniałych to prosty sposób na bezkosztowe zapewnienie sobie nowych roślin i idealne zadanie na zimę. **Alan Titchmarsh** pokazuje, jak rozmnożyć ulubione krzewy

Ukorzenianie sadzonek jest jedną z najbardziej satysfakcjonujących prac ogrodniczych. Odcięcie cząstki rośliny i obserwowanie, jak zamienia się w nową, daje nie tylko ogromne poczucie satysfakcji, ale też pozwala na oszczędności. Rośliny za friko! Znacie coś lepszego?

Być może myślisz, że do ukorzeniania sadzonek potrzebny jest specjalny sprzęt, np. mnożarka, i że koszt zapewnienia ciepła, które pomoże sadzonce szybko wypuścić korzenie, jest znaczny. Problem nie dotyczy sadzonek zdrewniałych, które pobieramy o tej porze roku, bo ukorzeniamy je pod chmurką!

Nie potrzebny ci żaden sprzęt poza sekatorem i dużą donicą, a nawet i z tego można zrezygnować, jeżeli dysponujesz wolną grządką z przepuszczalną ziemią. Pobieranie takich sadzonek to idealny sposób na rozruszanie kości w drugi dzień Świąt Bożego Narodzenia – i jakaż to miła odmiana od siania cebuli!

Sadzonki zdrewniałe, jak sama nazwa wskazuje, pobiera się z dojrzałych, zdrewniałych pędów. Fakt, że ukorzenia się je pod gołym niebem w porze roku, która nie kojarzy się z upałami, oznacza, że pielęgnacja ogranicza się do minimum – podlewanie rzadko bywa potrzebne w pierwszych miesiącach. Po tym okresie sadzonki ukorzeniające się bezpośrednio w podłożu wymagają minimal-

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

eprasa.pl ce43bf617b

Alan wybiera na sadzonki zdrowe pędy derenia o grubości ołówka

nej troski – trzeba je jedynie podlewać, gdy ziemia zaczyna wysychać i pozbawiać konkurencji ze strony chwastów.

O tej porze roku ukorzenianie się trwa naturalnie dłużej, ale ponieważ rośliny znajdują się w spoczynku i przepływ soków jest zredukowany prawie do zera, sadzonki tkwią sobie w ziemi zadowolone, nie więdnąc i nie wysychając przez zimowe miesiące.

Zaczną rosnąć wiosną, a jesienią będą już miały porządny układ korzeniowy, czyli będzie je można wykopać, przyciąć, aby pobudzić rozkrzewianie się i przesadzić na docelowe miejsce w ogrodzie (ogrodnicy mający na względzie świąteczne wydatki, wezmą pod uwagę, że będą z nich świetne prezenty na Boże Narodzenie w kolejnym roku!).

Technikę tę stosuje się przede wszystkim do rozmnażania krzewów liściastych, ale nadaje się ona też do niektórych roślin zimozielonych oraz pnączy i krzewów owocowych. Lepiej nie stosować jej w odniesieniu do jabłoni, śliw i gruszy, bo zwykle szczepi się je na innych podkładkach, aby panować nad ich wielkością, ponieważ ich własny system korzeniowy może okazać się zbyt delikatny, aby zapewniać im właściwe podparcie lub zbyt energiczny w stosunku do powierzchni, jaką dysponujesz.

Zaczekaj

Sadzonki zdrewniałe są dla cierpliwych ogrodników. Nie ukorzenią się w ciągu kilku

eprasa.pl ce43bf617b

Jak pobierać sadzonki zdrewniałe

Wybierz pędy mniej więcej grubości ołówka, całkowicie dojrzałe i zdrewniałe, ale nie stare i sękate (nie przeszkadza to jedynie morwie, topoli i wierzbie). Wierzby i topole mają już gotowe zaczątki korzeni, dzięki czemu tak łatwo się ukorzeniają. Nawet wstawione do wody gałązki bazi tak bardzo chcą rosnąć, że szybko wypuszczą korzenie.

Liście z drzew liściastych powinny już opaść, ale jeśli jeszcze jakieś zostały, odetnij je. Z roślin zimozielonych usuń wszystkie liście poza ostatnią parą rosnącą na wierzchołku sadzonki. Jeśli masz na to miejsce, ukorzeń swoje sadzonki w gruncie, pod chmurką. Jeśli nie dysponujesz miejscem, wybierz donice – muszą być duże, żeby podłoże wolniej wysychało, a one same nie przewracały się przy najlżejszej bryzie, wysypując zawartość.

W przypadku roślin nieco bardziej wymagających lub ukorzeniających się powoli, takich jak dereń czy złotokap, lepiej jest chyba wybrać doniczki, aby nie zajmować kawałka ziemi, który za rok może okazać się potrzebny na coś innego. Przy dużych mrozach schowaj donice w zimnym inspekcie, jeśli nim dysponujesz – w przeciwnym razie ustaw je przy domu.

1 **Sadzonki zdrewniałe** pobierz z twardego drewna mniej więcej grubości ołówka. Odetnij pędy boczne i miękkie górne przyrosty. Zrób czyste, proste cięcie pod węzłem u podstawy i nad pąkiem na górze sadzonki – sadzonka ma mieć ok. 25-30 cm długości. Sadzonki mogą mieć zaledwie 15 cm długości, ale im są dłuższe, tym lepiej radzą sobie z trudami życia pod chmurką.

tygodni. Powierzchnia na dolnym końcu sadzonki w czasie zimy utworzy kallus [tkankę przyranną – red.], a korzenie zaczną pojawiać się wiosną i na początku lata, dzięki czemu zimą roślina będzie już miała porządny układ korzeniowy. Pomyśl o tym jak o cyklu rocznym, a docenisz ten zakorzeniony w tradycji sposób zwiększania naszych zasobów krzewów bez korzystania ze szklarni.

Choć tego typu sadzonki wymagają od ogrodnika bardzo niewiele uwagi czy pracy, nie chciałbym, abyś myślał, że sadzonki zdrewniałe można całkowicie ignorować, kiedy już znajdą się w ziemi. Poza podlewaniem wiosną i latem w okresach suszy i usuwaniem konkurujących z sadzonkami chwastów, sprawdzaj też, czy szkód nie czynią jelenie i zające, jeżeli zdarza się im gościć w twoim ogrodzie. Niewielkie tunele z drucianej siatki o drobnych oczkach ustawione nad sadzonkami odstręczą grasującą zwierzynę.

Po większych mrozach, które rozszerzają mokrą ziemię, często sprawiając, że korzenie dyndają w powietrzu, gdy pojawia się odwilż, dociśnij butami ziemię wokół sadzonek – z obydwu stron rządku. Jeśli tego nie zrobisz, sadzonki mogą wyschnąć – nawet w porze roku, która wydaje się mokra. Zabieg jest

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

eprasa.pl ce43bf617b

2 **Zrób rowek** w ziemi, wbijając w nią szpadel na całą głębokość ostrza i poruszając nim do przodu i tyłu, aby wykonać wąskie zagłębienie w kształcie litery V. Ziemia musi być wilgotna, aby rowek nie zapadł się. Wsyp do środka nieco gruboziarnistego piasku lub żwiru ogrodowego, aby zapewnić lepszą przepuszczalność podłoża. W ten sposób zapobiegniesz gniciu dolnej części sadzonek (jeśli masz piaszczystą glebę, nie jest to potrzebne).

3 **Wetknij sadzonki** do rowka po jednej, co 15 cm, upewniwszy się, że wkładasz je odpowiednią stroną do dołu, na głębokość dwóch trzecich ich wysokości, czyli pozostawiając na wierzchu jedynie ok. 8-10 cm sadzonki. Dociśnij mocno glebę nogą i dobrze oznacz rowek – nie tylko po to, żeby pamiętać, jakie to sadzonki, ale też, gdzie je umieściłeś!

W donicy

1 **Dobrze wybierz** materiał – zdrowe pędy grubości ołówka (długości ok. 25-30 cm) i odetnij je nad pąkiem lub parą pąków od góry i pod pąkiem od dołu.

2 **Wybierz donicę** o przekroju co najmniej 23 cm, włóż na dno materiał poprawiający przepuszczalność, np. gruboziarnisty żwir i wypełnij ją do wysokości 2-3 cm od brzegu beztorfowym podłożem uniwersalnym z dodatkiem gruboziarnistego piasku. Odstęp od brzegu pozwoli na wygodne podlewanie, a dodatek piasku zapobiegnie zastojom wodnym w okresach ulew.

3 **Wstaw sadzonki** na głębokość dwóch trzecich ich wysokości, odpowiednią stroną do dołu, w odstępie 8-10 cm wokół brzegu doniczki, gdzie woda będzie dobrze spływać. Ustaw donicę w zacisznym miejscu. Chroń przed mrozami, przestawiając ją bliżej domu lub do zimnego inspektu i nie pozwól, aby podłoże kiedykolwiek całkowicie wyschło.

Wetknij sadzonki wokół brzegu donicy, gdzie woda najlepiej spływa

prosty, szybki, a sadzonki będą sobie dalej radzić już same.

Jeśli nie masz wolnego miejsca w ziemi, albo robisz sadzonki, żeby zabrać je ze sobą z powodu przeprowadzki, wykorzystaj dużą donicę. Sadzonki zdrewniałe, ukorzeniane w donicach, a nie w ziemi, wymagają bacznego oka, jeśli chodzi o podlewanie, a kiedy zrobi się naprawdę zimno w środku zimy, najlepiej będzie umieścić donice w zacisznym miejscu przy ścianie domu, aby podłoże nie zamarzło. Przy większych mrozach można owinąć donicę folią bąbelkową, ale generalnie rzecz biorąc, sadzonki zniosą wszystko ze stoickim spokojem.

Wiosną czasem trudno jest powstrzymać się od wyciągnięcia sadzonki i sprawdzenia, czy wypuściła już korzenie, ale jeśli nie możesz się już doczekać, żeby sprawdzić, czy wszystko przebiega właściwie, lepiej jest delikatnie podważyć sadzonkę widłami, niż wyciągać ją z ziemi, co może skutkować odłamaniem tworzących się zaczątków korzeni.

W przypadku sadzonek w donicy możesz delikatnie opukać pojemnik z ziemi, aby sprawdzić rozwój korzeni, które powinny być widoczne przy zewnętrznej krawędzi podłoża. Ale nie ma to większego sensu dopóki w połowie lata nie pokażą się pędy – wówczas

eprasa.pl ce43bf617b

Alan wybiera gatunki na sadzonki zdrewniałe

Krzewy zimozielone
W większości przypadków najlepiej pobierać sadzonki półzdrewniałe w połowie lub pod koniec lata, ale zimą można pobrać sadzonki zdrewniałe z irgi, ligustru, a nawet ostrokrzewu (który zwykle ukorzenia się powoli). Szukaj pędów tam, gdzie pąk szczytowy ściemniał i przestał rosnąć. Usuń dolne liście – duże możesz przeciąć na pół. Sadzonki z krzewów zimozielonych lubią dodatkową wilgotność, jaką zapewnia klosz lub zimny inspekt.

Drzewa
Topolę i wierzbę (*Salix*) można ukorzenić nawet ze starych, sękatych kawałków gałęzi.

Pnącza
Wiciokrzew (*Lonicera*), jaśmin, hortensja pnąca (*Hydrangea petiolaris*), róże (w ich przypadku najlepiej pobrać sadzonki w październiku) i winorośle (te o białych owocach i winobluszcz). Unikaj miękkich, wiotkich przyrostów końcowych – tnij, aż dotrzesz do zdrewniałych pędów, które są nadal zielone w środku i mają grubość ołówka.

Krzewy liściaste
Warto próbować z każdym gatunkiem. Sadzonki zdrewniałe pobiera się, gdy opadają liście lub gdy już opadną, co zapobiega wysychaniu. Przygotowując sadzonki usuń ewentualne pozostałe na pędzie liście. Abelia, budleja, dereń, żylistek, forsycja, hortensja, złotokap (często ukorzenia się bardzo powoli), jaśminowiec, porzeczka ozdobna, róże (patrz wyżej), wierzba, tawuła, kalina i krzewuszka.

Krzewy owocowe
Porzeczki (czerwona, czarna i biała), figi, agrest i morwa (często ukorzenia się z naprawdę grubych pędów/gałęzi). Przygotowując sadzonki porzeczki czerwonej i białej, usuń wszystkie pąki poza górnymi trzema-czterema, aby zapobiec odrostom. Zetrzyj pąki z podstawy sadzonek agrestu, gdy będziesz przesadzać je po ukorzenieniu. W przypadku fig pobieraj długie sadzonki (do 90 cm) i korzystaj z rękawic, aby chronić ręce przed drażniącym sokiem rośliny.

Krzewy zimozielone, np. ostrokrzew

Drzewa, np. wierzba

Pnącza, np. wiciokrzew

Krzewy, np. forsycja

Krzewy owocowe, np. czarna porzeczka

będzie wiadomo, że sadzonki przetrwały zimę. Pamiętaj też, że niektóre sadzonki ukorzeniają się dłużej, niż pozostałe – na przykład wierzba (*Salix*) wypuszcza korzenie znacznie szybciej niż dereń (*Cornus*).

Jesienią wykop ukorzenione sadzonki z ziemi, a te, które rosły w donicy wyjmij i oddziel od siebie. Bez względu na to, jak dobrym jesteś ogrodnikiem, na pewno znajdzie się kilka – mam nadzieję, że niezbyt wiele – sadzonek, które po prostu siedziały sobie w ziemi i nie wypuściły korzeni (wetknij je z powrotem, jeśli chcesz coś udowodnić!) lub zbrązowiały i obumarły. Ponieważ dzieje się tak często, warto zawsze pobrać więcej sadzonek, niż potrzebujemy.

Dobrze ukorzenione sadzonki rzadko źle sobie radzą z przeniesieniem na nowe miejsce, o ile przesadzenie w inne miejsce lub do większej donicy odbędzie się bez zbędnej zwłoki. Nadwyżkę sadzonek można rozdać lub sprzedać kolejnej wiosny.

Jeśli chodzi o przesadzanie sadzonek z donic do gruntu, przytnij nowe pędy o mniej więcej połowę, aby pobudzić roślinę do rozkrzewienia się i wytworzenia harmonijnego szkieletu z gałęzi w pierwszym roku ich samodzielnego życia.

Zasadź je w ziemi wzbogaconej sporą porcją dojrzałego obornika lub kompostu ogrodowego, a zadomowią się w nowym miejscu jesienią i zimą, zaś w kolejnym sezonie zaczną bujnie rosnąć. I właśnie wtedy stwierdzisz, że pękasz z dumy wynikającej ze stworzenia nowej rośliny z gałązki. ■

ZDJĘCIA: PAUL DEBOIS; JASON INGRAM

eprasa.pl ce43bf617b

FLORA POINT

UNIKALNY WYBÓR DEKORACJI
ORAZ OZDÓB ŚWIĄTECZNYCH
CHOINKI, BOMBKI, LAMPKI, HOME DECOR

WWW.FLORAPOINT.PL
WARSZAWA UL.MRÓWCZA 212

ce43bf617b

Wielki *finał*

Podziwiaj ostatni nadzwyczajny spektakl jesieni. **Carol Klein** upaja się kolorami tego sezonu i wyjaśnia, dlaczego każdy ogród powinien brać w nim udział

Wszyscy, nawet nie-ogrodnicy, znają kolory jesieni – widzimy je wszędzie. W sercu miasta barwy kasztanowców, platanów, sykomor i wiśni powlekają krajobraz odcieniami swoich jaśniejących liści. Ci z nas, którzy patrzą na ziemię, są tego równie świadomi, jak ci, który mają wzrok skierowany ku górze, bo liście spadają, tworząc na chodnikach prawdziwe kolorowe kobierce. Gdzie indziej, nawet podczas zwykle cichych podróży pociągiem, podróżni nie mogą powstrzymać się od uwag na temat jesiennego *show*, szczególnie w piękne, złociste dni. Wydaje się, że przynosi ono powszechną radość. Nawet wały wzdłuż autostrad aż jarzą się od jaskrawych, karmazynowych płomieni naszego rodzimego derenia, *Cornus sanguinea*, w jesiennym przebraniu. I tak, w ogrodzie też wciąż rozmawiamy o kolorach jesieni.

Barwy tej pory roku wynikają z faktu, że nasze drzewa liściaste szykują się do spoczynku zimowego i zrzucają liście – to znak nieuchronnego przemijania, co sprawia, że wszystko to jest jeszcze bardziej przejmujące. Wiosną i latem znajdujące się w liściach chloroplasty nieustająco wykorzystują światło słoneczne, wodę i dwutlenek węgla, produkując glukozę, którą żywią się rośliny i wydzielając tlen, umożliwiający życie na ziemi. Gdy temperatury spadają i zmniejsza się długość dnia, pożytki z liści są coraz mniejsze, aż znikają zupełnie i rośliny pozbywają się ich. Zanim to się jednak zdarzy, drzewa absorbują z liści chlorofil, który nadawał im kolor zielony. Można wówczas wyraźnie zobaczyć te obecne w liściach barwy, które pozostawały wcześniej niewidoczne na skutek działania chlorofilu.

ZDJĘCIA: JASON INGRAM

eprasa.pl ce43bf617b

Jesienne odcienie tego oczaru wirginijskiego powstają, gdy z liści znika chlorofil

Ośmioro ulubieńców Carol

1 Fotergilla większa (*Fothergilla major*) Grupa Monticola
Wiosną roślina ma puszyste, kuliste bazie, a jesienią jej okrągławe jak u leszczyny liście nabierają kalejdoskopowego bogactwa odcieni czerwieni, pomarańczu i bursztynu, często przechodząc w czystą żółć. **Wysokość x szerokość** 1,5 x 1,5 m (w ciągu 5-10 lat)

2 Klon palmowy (*Acer palmatum*) 'Osakazuki'
Ta odmiana ma najpiękniejsze barwy ze wszystkich klonów japońskich – powoli przechodzi od głębokiej zieleni do jaskrawego szkarłatu. Codziennie pojawia się zmiana jakościowa – jakby pędzel Matki Natury dodawał stopniowo dodatkowej ilości szkarłatu, aż do osiągnięcia crescendo. **W x S** 4 x 4 m (w ciągu 10-20 lat)

3 Hortensja dębolistna (*Hydrangea quercifolia*)
Hortensja dębolistna tworzy pod koniec lata kwiatostany kremowobiałych kwiatów, zaś w październiku jej duże „dębowe" liście stają się rdzawe, czerwone i pomarańczowe – tworząc wzorzec jesiennych barw na jednym krzewie. Najpiękniej przebarwia się w pełnym słońcu. **W x S** 1,5 x 2,5 m (w ciągu 5-10 lat)

4 Perukowiec (*Cotinus*) 'Grace'
Rozłożysta wersja o dużych, okrągłych liściach – brązowo-purpurowych przez całe lato, a czerwieniejących jesienią. W niektóre lata – tak, jak w tym roku – produkuje wiechy „dymnych" kwiatów. **W x S** 8 x 4 m (w ciągu 10-20 lat)

Metamorfoza

Wśród najpiękniejszych jesiennych roślin znajduje się nasza rodzima trzmielina (*Euonymus europaeus*), która przebiera się z roboczego zielonego mundurka w jaskrawą czerwień i róż. A gdyby tego jeszcze było mało, olśniewającym liściom towarzyszą różowo-pomarańczowe owoce. Ale w brytyjskich ogrodach od dawna popularne są również trzmieliny z bardziej egzotycznych klimatów. Nie tylko zapewniają nam one najlepsze kolory sezonu, ale wiele z nich ma też fascynujące owoce, które utrzymują się na gałęziach jeszcze długo jesienią.

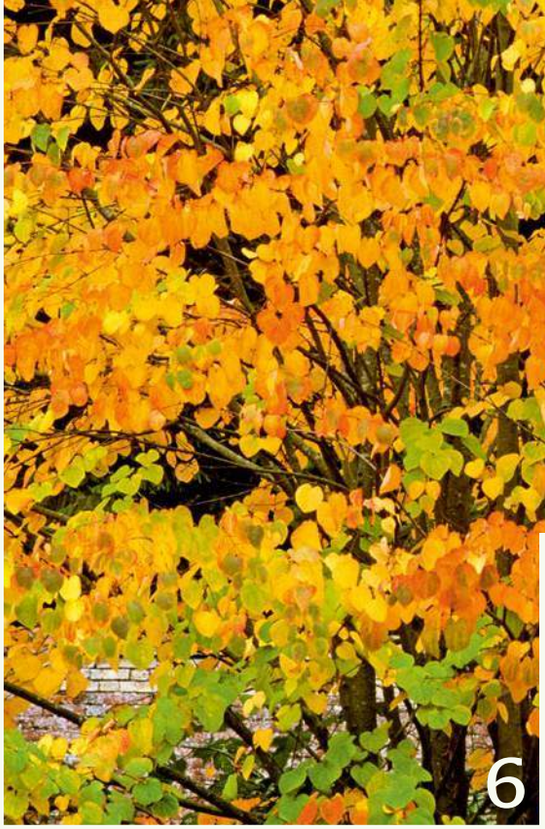
Wśród trzmielin zapewniających najlepsze, jaśniejące, głębokie różowe barwy są pochodzące z Dalekiego Wschodu: trzmielina płaskoogonkowa (*Euonymus planipes*) i bardzo do niej podobna trzmielina sachalińska (*E. sachalinensis*). Nieco mniej egzotyczna, bo pochodząca z Europy, trzmielina szerokolistna (*E. latifolius*) ma podobny pokrój i posturę, a jej liście również rumienią się na czerwono, gdy temperatury spadają i zmieniają się pory roku.

Te trzy trzmieliny można łatwo ulokować w przeciętnym ogrodzie – rosną powoli i wyglądają jak duże krzewy, a nie małe drzewa. Każda z nich rozjaśni monotonne, ciemne dni jesieni i sprawi, że zapragniesz, aby ta pora roku trwała bez końca. Nawet, gdy już opadną im liście, różowo-karmazynowy kobierzec, który z nich powstanie, tworzy poziome plamy barw. Rośliny te mają

ZDJĘCIA: GETTY / DAVID DIXON, NEIL HOLMES, JASMINA81, MTREASURE, ROEL_MEIJER, MARK WILLIAMSON; JASON INGRAM

eprasa.pl ce43bf617b

5

6

7

8

5 Jarząb (*Sorbus*) 'Joseph Rock'
Jeden z najbardziej wyjątkowych jarzębów – daje wspaniałe jesienne przedstawienie, gdy liście zaczynają przebarwiać się na czerwono, karmazynowo i purpurowo, co uwydatniają cudowne blado-żółte owoce. **W x S** 12 x 8 m (w ciągu 20-50 lat)

6 Grójecznik japoński (*Cercidiphyllum japonicum*)
To bez wątpienia jedno z najbardziej pożądanych drzew. Gdy jego eleganckie, zaokrąglone liście zaczynają prawie niedostrzegalnie przebarwiać się na bursztynowo i różowo, jednocześnie wydzielają nieoczekiwany aromat jabłek i toffi. **W x S** 12 x 8 m (w ciągu 20-50 lat)

7 Kalina koralowa (*Viburnum opulus*)
Późną wiosną nasza rodzima kalina produkuje kule wyjątkowych białych kwiatów, z których tworzą się prawie przezroczyste czerwone jagody. W szczytowym momencie towarzyszą one ciemnokarmazynowym liściom. Wspaniały krzew, który uwielbia gliniastą ziemię. **W x S** 4 x 4 m (w ciągu 10-20 lat)

8 Dereń świdwa (*Cornus sanguinea*)
Ten dereń nabiera jesienią fantastycznych barw i jest widoczny z daleka (lub wzdłuż autostrad, szczególnie w południowej Anglii). Gdy liście opadną, urzekają jego czerwone gałęzie. **W x S** 2,5 x 2,5 m (w ciągu 5-10 lat)

elegancki pokrój: zgrabne gałęzie, ostro zakończone pąki i drobne liście.

Natomiast oczary mają duże, okrągłe liście. Nie minie wiele czasu, a będziemy rozwodzić się nad zaletami ich pachnących, pająkowatych kwiatów, ale teraz to liście przykuwają całą uwagę. Oczar chiński (*Hamamelis mollis*) przebarwia się na miękki, maślany odcień żółci, rozświetlając ciemniejsze zakamarki ogrodu, natomiast liście innych odmian nabierają gorących tonów czerwieni i pomarańczu

> "Liście jarzębu 'Joseph Rock' przebarwiają się na czerwono, karmazynowo i purpurowo, co robi spektakularne wrażenie"

– najbardziej jaskrawe kolory prezentują na przykład *H.* 'Diane' i *H.* 'Jelena'. Oczary dobrze radzą sobie w cieniu, a jeśli tuż obok rosną kępy gatunków leśnych, takich jak kokoryczka, majówka groniasta czy konwalia, podbijają jesienny spektakl, gdy ich liście stają się bursztynowe.

Większość oczarów pochodzi z Azji, podobnie jak wiele jarząbów, które tak cenimy w ogrodach. Ich główny, a w każdym razie najpowszechniej wspominany walor, to ozdobne jagody, ale prawie wszystkie zapewniają też wspaniałe jesienne barwy. Jednym z najbardziej wyjątkowych jest jarząb 'Joseph Rock' – piękne, wyprostowane drzewo o zwartej koronie. Gdy nadchodzi jesień, liście tej odmiany zaczynają

eprasa.pl ce43bf617b

Pamiętaj, aby bryła korzeniowa miała wokół siebie w donicy z dziesięć centymetrów wolnego miejsca na rozrośnięcie się

Jak zasadzić drzewo z nagim korzeniem w donicy

Jeśli nie masz na tyle dużo miejsca, aby zasadzić drzewo w gruncie, ale dysponujesz tarasem, patio lub nawet balkonem, uprawa drzewa jest w twoim zasięgu. Po pierwsze trzeba starannie wybrać odpowiednią odmianę pod względem wielkości: nie ma sensu sadzić gatunku leśnego – dębu czy buka – jeśli nie będą miały szansy wykorzystać swojego potencjału. Drzewko powinno też być interesujące o każdej porze roku, a nie tylko ładnie kwitnąć wiosną i przebarwiać się jesienią lub mieć wyjątkową korę zimą.

Dobór pojemnika jest niemal tak samo ważny, jak wybór rośliny: musi być odpowiednio duży, aby zapewnić drzewku oparcie; przygotuj się też na ewentualną konieczność przesadzenia rośliny do większego pojemnika. Donica musi też mieć odpowiednie otwory w dnie, aby korzenie nie stały w wodzie. Podłoże powinno maksymalnie przypominać glebę – z dużą zawartością piasków gliniastych, żwiru zapewniającego drenaż i pewną ilość zamiennika torfu, który utrzyma wilgotność. Każdą warstwę podłoża mocno dociśnij, aby dobrze ustabilizować nowe drzewko. Dodatek wolno uwalniającego się nawozu również pomoże drzewku przyjąć się, ale unikaj obornika. Sprawdzi się też okazjonalne zasilenie organicznym nawozem w płynie. Gdy już ustawisz donicę w odpowiednim miejscu i napełnisz ją do połowy podłożem, starannie oszacuj, ile jeszcze będziesz go potrzebować, aby drzewko stało na takim samym poziomie, jak wówczas, gdy wykopano je z ziemi. Trzymając je pionowo, stopniowo dodawaj więcej podłoża, delikatnie potrząsając drzewkiem, aby uniknąć pustych miejsc wokół jego korzeni i mieć pewność, że jest stabilnie posadzone. W niektórych przypadkach niezbędne będzie palikowanie.

> „Jest mnóstwo roślin zielnych, które oblekają się w nowe szaty, gdy dni stają się coraz krótsze”

przebarwiać się na czerwono, karmazynowo i purpurowo, co robi spektakularne wrażenie, zwłaszcza, gdy na gałęziach nadal wiszą cudowne bladożółte owoce. Jarząb Sargenta ma szerszą koronę, czerwone jagody i równie imponujące jesienne okrycie.

Wyjątkowe jesienne barwy nie są specjalnością jedynie naszych rodzimych czy azjatyckich drzew. Być może najsłynniejsze jesienne przedstawienie wystawia jesień w Ameryce, szczególnie na Wschodnim Wybrzeżu. Wiele osób planuje urlop tak, aby odwiedzić lasy Nowej Anglii. Naturalnie niewielu z nas dysponuje na tyle dużą przestrzenią, aby zmieścić w niej ogromne klony czy dęby tworzące większą część tego kalejdoskopu, ale są pewne północnoamerykańskie drzewa, które, o ile nasz ogród jest nieco większy niż przeciętny, mogą wnieść do niego jesienią nieco ognistych barw. Takim gatunkiem jest błotnia leśna (*Nyssa sylvatica*), która, choć ostatecznie osiąga znaczną wielkość, rośnie powoli i ma wyjątkowe barwy. Jej kuzynka, błotnia chińska (*Nyssa sinensis*), jest mniejsza i łatwiej ją zmieścić w ogrodzie, ale ma równie wyborne kolory.

Z wszystkich amerykańskich krzewów i drzew mających wyjątkowe jesienne barwy, a jednocześnie będących realistyczną propozycją do mniejszych ogrodów, palma pierwszeństwa należy się świdośliwie. Jeśli nie mamy na nią miejsca, hortensja dębolistna (*Hydrangea quercifolia*) tworzy pod koniec lata wiązki kremowobiałych kwiatów, zaś w październiku jej duże „dębowe” liście stają się rdzawe, czerwone i pomarańczowe – czyli proponują wszystko to, czego chcemy od krzewu pod kątem jesiennych barw.

Mistrzowie drugiego planu

To, gdzie i jak planujesz barwy jesieni, zależy w znacznej mierze od wielkości twojego ogrodu – ale nawet, jeśli uda ci się w nim ująć jeden spektakularny klon, który stanie się jego punktem centralnym, jest też mnóstwo roślin zielnych, które oblekają się w nowe szaty, gdy dni stają się coraz krótsze i mogą zagrać drugoplanowe role w jesiennej paradzie. Jest wśród nich gillenia trójlistna (znana z półprzezroczystych kwiatów pojawiających się nieco wcześniej) o liściach przebarwiających się na żółto i pomarańczowo, podobnie, jak u wielu gatunków z rodziny różowatych, natomiast liście rodgersji stają się rubinowoczerwone.

Jesień w ogrodzie nie jest zaledwie dodatkiem do wiosny i lata – to wyjątkowy czas sam w sobie, najbardziej klimatyczna pora roku. Dzięki magicznej transformacji naszych roślin, może być jego apogeum. ■

ZDJĘCIA: JASON INGRAM

eprasa.pl ce43bf617b

PONAD 100

PROJEKTÓW OGRODÓW

Zielony Ogródek

Wejdź na: zielonyogrodek.pl/projekty-ogrodow

Zobacz naszą bazę i dodaj swój projekt ogrodu!

eprasa.pl ce43bf617b

Ogród bez plastiku?

Podczas, gdy na świecie rośnie zaniepokojenie ilością zanieczyszczającego naturę plastiku, **Monty** dzieli się wynikami swojego noworocznego postanowienia dotyczącego ograniczenia ilości plastiku w ogrodzie w Longmeadow

Na początku roku obiecałem sobie, że spróbuję stosować w Longmeadow jak najmniej plastiku. Nie było to wcale drobne zobowiązanie. Jak w każdym ogrodzie w naszym kraju, w Longmeadow było pełno przedmiotów z tworzyw sztucznych – nie tylko doniczek i kuwetek (choć tych były tysiące), ale też koszyków, taczek, worków i etykiet: do wyboru, do koloru. Plastik w różnej postaci odgrywał główną rolę w ogrodzie.

Jest ważne, aby mieć jasność, dlaczego nie było to najlepsze i dlaczego chciałem ograniczyć zastosowanie tworzyw sztucznych. Ilość plastiku w oceanie osiąga punkt krytyczny. Na morzu tworzą się ogromne wyspy przedmiotów z plastiku i trudno znaleźć plażę, na której po sztormie nie leży całe mnóstwo plastikowego śmiecia. Mniej widoczne, ale równie szkodliwe są zjadane przez ryby mikroplastiki. Są to maleńkie, wytworzone przez człowieka cząsteczki stosowane w takich produktach jak pasta do zębów czy kosmetyki, aby poprawić ich konsystencję i formę, i które przedostają się z kanalizacji do mórz, gdzie przechodzą kolejne etapy łańcucha pokarmowego, po czym – o ironio ironii – znowu są przez nas konsumowane.

Sytuacja na lądzie jest niewiele lepsza. Wielkie połacie ziemi pokryte są odpadami z czarnego plastiku po produktach wykorzystywanych w ogrodach. Odpady te nie nadają się do kompostowania, choć ostatecznie rozłożą się – po okresie mniej więcej 500-1000 lat. Jednakże w tym czasie większość z nich przedostanie się do warstw wodonośnych, a z nich do mórz. Ten problem można by znacząco złagodzić, gdybyśmy mogli poddawać recyklingowi nasze ogrodowe plastiki – i skrupulatnie się tego trzymali. Ale właśnie tu pojawiają się komplikacje. Czarny plastik jest trudno recyklingować, natomiast wiele roślin, co da się udowodnić, rośnie najlepiej w – zgadliście – czarnym plastiku. Dlatego branża trzyma się go, wszyscy kupujemy rośliny zasadzone w czarnych doniczkach, po czym, nie mogąc poddać ich recyklingowi, wyrzucamy je.

Inne opcje

Od początku roku wypróbowuję różnych alternatyw dla plastiku: od doniczek z wiórów drewnianych i włókna kokosowego, po kostki z ziemi, rolki po papierze toaleto-

eprasa.pl ce43bf617b

Monty zaczął próby rezygnacji z plastiku wiosną, produkując własne doniczki z papieru (po prawej) i przesadzając siewki do pojemników z naturalnych włókien

> „Zrozumiałem ważną rzecz: trzeba cenić posiadane plastikowe produkty i wykorzystywać je ponownie"

wym i wytłoczki po jajkach. Najlepsze z nich są kostki z ziemi – rośliny świetnie w nich rosną, ale produkcja kostek wymaga początkowo sporego nakładu finansowego i odpowiednich przystosowań. Najlepiej sprawdzają się kostki o boku około 2,5 cm – mniejsze to zbyt wiele zabawy, a większe za szybko wysychają. Doniczki z papieru i wiórów nie pozostawiają wiele nadziei, bo szybko się rozpadają, a ślimaki je uwielbiają! Doniczki z włókna kokosowego za szybko wysychają i trudno powiedzieć, czy lepiej jest sadzić je razem z rośliną, czy próbować wydobyć z nich bryłę korzeniową, potencjalnie narażając delikatne korzenie zasilające na uszkodzenie. Zero satysfakcji. Dobrym pomysłem jest sianie i uprawa siewek bezpośrednio w ziemi, ale wymaga to posiadania odpowiedniego podłoża i dobrej pogody, natomiast dzięki pojemnikom nie musimy być niewolnikami warunków atmosferycznych, bo pojemniki umożliwiają pielęgnację roślin bez względu na aurę.

Jeśli to tylko możliwe, nie korzystamy już z zapakowanych w foliowe worki produktów, takich jak podłoże czy żwir; sami robimy też większość używanego w ogrodzie kompostu i ziemi liściowej, a brakujące ilości kupujemy luzem oraz ponownie wykorzystujemy stare worki.

W tym roku zrozumiałem też ważną rzecz: trzeba cenić posiadane plastikowe produkty i w maksymalnym stopniu wykorzystywać je ponownie. Myj je, starannie przechowuj i traktuj z szacunkiem. Ale chyba najbardziej istotne jest to, aby zmienić swój stosunek do plastiku i przyjąć, że nie jest on nadającym się do wyrzucenia, jednorazowym materiałem, ale czymś, co chcemy zachować i wykorzystywać tak długo, jak tylko się da. Prawdziwą katastrofą jest plastik jednorazowego użytku w dowolnej postaci, np. jednorazowe czarne doniczki.

Na poziomie indywidualnym problem jest niewielki. Mam mnóstwo doniczek, bo co roku uprawiamy tysiące roślin i kupujemy setki innych, natomiast większość ogrodników wprowadza do swoich ogrodów zaledwie kilka doniczek rocznie – rzadko ponad 20. Jednak skumulowany efekt jest kolosalny. Ogrodnicy w Wielkiej Brytanii kupują co roku pół miliarda plastikowych doniczek i kuwetek: pięćset milionów plastikowych pojemników. Każdy z nich prędzej czy później ląduje w śmietniku, a większość trafia do kosza już

ZDJĘCIA: JASON INGRAM

eprasa.pl ce43bf617b

Zgodnie z kierunkiem ruchu wskazówek zegara: Monty wypróbował siew do pojemników z: otulonych tkaniną granulek z kojry, biodegradowalnego włókna i rolek po papierze toaletowym. Świetnie sprawdziły się kostki z ziemi – łatwo je zrobić samemu za pomocą specjalnego narzędzia

po jednokrotnym użyciu. W ten sposób góra plastiku stała się Mount Everestem.

Większość plastikowych doniczek produkowana jest w ok. 80 procentach z materiału z recyklingu pozyskiwanego z różnych źródeł – dlatego są one przyjazne dla środowiska. Problem dotyczy tego, co dzieje się z nimi po wykorzystaniu, a kwestia ta ma najwięcej wspólnego z kolorem doniczek. Rośliny ogrodowe są w większość produkowane w doniczkach z czarnego plastiku, bo sprzyja to rozwojowi korzeni. Korzenie są światłoczułe – próbują rosnąć z dala od źródła światła. Jest to proste, kiedy sadzimy rośliny w gruncie, bo im bardziej korzenie się w niej zagłębiają, tym dalej są od światła, natomiast w pojemnikach im bardziej rosną, tym bardziej zbliżają się do jego źródła przez ścianki

> „Trwają badania nad zastąpieniem czarnych doniczek doniczkami w kolorze beżowo-szarym, które są recyklingowalne"

plastikowej doniczki. Czarny plastik absorbuje światło i blokuje je skuteczniej od plastiku w innych kolorach, dlatego uprawiane w nim rośliny mają najzdrowsze korzenie. W związku z tym w szkółkach do wyprodukowania jak najlepszych roślin wykorzystuje się doniczki z czarnego plastiku, centra ogrodnicze kupują takie doniczki, aby sprzedawane rośliny wyglądały jak najlepiej, zaś ogrodnicy nabywają je, bo – no cóż, bo w ogóle o doniczkach nie myślą. Chcą po prostu kupić ładną roślinę w dobrej cenie. Niepokój budzi to, co dzieje się w następnej kolejności.

Recykling odbywa się przy zastosowaniu pasm podczerwieni, którymi naświetla się odpady transportowane na przenośniku taśmowym – materiały rozpoznawane są przez odbicie światła. Przejrzysty plastik odbija światło, co uruchamia podmuch powietrza, zdmuchujący plastik do osobnego pojemnika na odpady przeznaczone do recyklingu. Ponieważ czarny plastik pochłania światło, podmuch powietrza nie jest uruchamiany i doniczka ląduje w niewłaściwym koszu. Właśnie z tego wynika trudność z jej recyklingiem. Możliwe są dwa rozwiązania: pierwsze polega na tym, aby stosować jak najmniej plastiku jako takiego, a najbardziej praktycznym

eprasa.pl ce43bf617b

Zgodnie z kierunkiem ruchu wskazówek zegara: powszechnie dostępne są rośliny wyhodowane w doniczkach z kojry, jak widoczna tu szachownica kostkowata. Doniczki z włókniny zapewniły daliom dobry początek. Rada Monty'ego: jeśli już masz doniczki z twardego, czarnego plastiku, nie wyrzucaj ich, ale wykorzystuj jak najdłużej.

na to sposobem jest maksymalna dbałość o pojemniki plastikowe, jakie już posiadamy i ich ponowne wykorzystywanie, co bardzo skutecznie zmniejsza potrzebę kupowania nowych plastików.

Drugim rozwiązaniem jest znalezienie alternatywy dla czarnego plastiku. To właśnie na tym skupione są wysiłki branży. Obecnie trwają badania nad zastąpieniem czarnych doniczek doniczkami w kolorze taupe (mówiąc po ludzku: beżowo-szarym), który nie zawiera nierozpoznawalnego dla recyklingowych urządzeń na podczerwień węglowego pigmentu. Cały polipropylen w takich doniczkach będzie pochodzić z recyklingu, a same doniczki będą również nadawać się do recyklingu wraz z innymi plastikami. Brzmi nieźle, ale słyszałem, że można zmusić konia do podejścia do wody, ale nie da się go zmusić do picia. Musi być spragniony. Innymi słowy, przy całej właściwej pro-środowiskowej logice stosowania jak najmniejszej ilości plastiku i recyklingowania go, jeśli ogrodnicy dojdą do wniosku, że w takim plastiku rośliny rosną słabiej, nic się nie zmieni. Rozwiązanie musi być nie tylko właściwe, ale i pożyteczne.

Czerń kontra taupe

Dlatego rozpocząłem w Longmeadow bardzo nienaukowy, nieformalny eksperyment, aby sprawdzić, czy korzenie roślin rosną w beżowo-szarym plastiku równie dobrze, jak w czarnym. Zasadziłem zarówno w czarnych, jak i w beżowo-szarych doniczkach, w takim samym podłożu: iglicę o włóknistych korzeniach, szczeć, która ma głęboki korzeń palowy i pstrolistkę posiadającą mięsiste podziemne kłącza, z których wyrastają korzenie i postawiłem je w tym samym miejscu, aby rosły. Celowo wykorzystałem różne rośliny, a co ważniejsze, rośliny o różnych typach korzeni, aby sprawdzić, czy któreś z nich poradzą sobie lepiej. Będę obserwował ich rozwój i w przyszłym roku ogłoszę, czy beżowo-szare doniczki sprawdziły się równie dobrze jak czarne. Będzie to naturalnie zaledwie wstępne rozpoznanie i oczywiście będę dzielił się informacjami o rozwoju sytuacji zarówno na tych stronach, jak i w programie *Gardeners' World*.

Uważam, że zachodzi prawdziwy postęp. Nie jest jeszcze dla nas wszystkich za późno, aby włączyć się w zmianę sposobu, w jaki wykorzystujemy i recyklingujemy plastik. Ale wymaga to od wszystkich zaangażowanych osób wysiłku. Przemysł musi zrobić wszystko, aby zapewnić lepszą dla środowiska alternatywę, zaś producenci roślin i detaliści muszą go wesprzeć, korzystając z niej.

I wreszcie my, ogrodnicy, musimy prosić o pojemniki wykonane z innych materiałów niż czarny plastik i jeśli trzeba będzie, być gotowi, aby nieco więcej za nie zapłacić. Jeżeli nie będziemy na to gotowi, cena, jaką przyjdzie zapłacić naszym dzieciom i wnukom, będzie naprawdę katastrofalna. ■

ZDJĘCIA: MARSHA ARNOLD; JASON INGRAM

eprasa.pl ce43bf617b

Róże krzewiaste często kwitną na starszych pędach, dlatego przycinając je, zatrzymaj nieco starszego i nowego drewna

Lato z różami zacznij teraz

Odpowiednio przytnij róże*, radzi **Carol Klein**, a odwdzięczą się wspaniałym spektaklem w przyszłym roku

Kto nie lubi róż? Co jakiś czas znajdzie się ktoś, kto powie, że ich nie lubi, bo – zwykle to właśnie się słyszy – „tak bardzo chorują" albo „tak trudno je przycinać". Ale większość z nas nie tylko dostrzega ich wartość w tym, że są jednymi z najlepszych i najłatwiej kwitnących krzewów, ale też, że są tak piękne, pachnące i różnorodne.

Są też bardzo wszechstronne: niektóre pną się po łukach, wokół drzwi wejściowych lub, jak ramblery, wspinają się po drzewach. Niektóre idealnie nadają się do uprawy w pojemnikach, a inne są integralnie związane z naszymi mieszanymi rabatami. Z róż można nawet zrobić żywopłot albo kształtować je, tworząc niezwykłe kształty, które będą przez całe miesiące pokryte kwiatami.

Jeśli róża ma pięknie kwitnąć, musi mieć dobre życie – najpierw mnóstwo materii organicznej, porządną ściółkę i od czasu do czasu zasilenie płynnym nawozem – ale potrzebuje też mocnej ręki, jeśli chodzi o cięcie. Róże potrafią być anarchistkami. Pozostawione samym sobie, kończą jako plątanina gałęzi z zaledwie paroma kwiatami. Regularne cięcie pomoże twoim różom żyć dłużej, nie chorować, lepiej rosnąć i produkować więcej kwiatów. Róże są mocne i trudno je zabić kiepskim cięciem lub brakiem cięcia, ale na właściwe przycinanie reagują zawsze dobrze – nagrodą są szczęśliwsze, zdrowsze rośliny.

Zaplanuj cięcie

W przypadku wszystkich prac ogrodowych, a szczególnie cięcia, dobrze jest przemyśleć, co chcemy osiągnąć, a wówczas będzie można rozpisać to sobie na niezbędne kroki. W przypadku róż krzewiastych naszym celem jest zaokrąglony, otwarty krzew o mocnych przyrostach i mnóstwie jak najdłużej kwitnących kwiatów. W przypadku mieszańców herbat-

ZDJĘCIA: GETTY/KONOPLYTSKA; JASON INGRAM

eprasa.pl ce43bf617b

Róże wielokwiatowe tniemy tak samo, jak mieszańce herbatnie, ale zostawiamy dłuższe pędy, z większą ilością pąków, aby utworzyły pęki kwiatów

RADA EKSPERTA

W Polsce raczej nie przeprowadza się cięcia jesiennego róż, z uwagi na znacznie trudniejsze warunki klimatyczne. Silne cięcie pozostawiamy na wiosnę, jesienią natomiast można usunąć pędy, które przeszkadzają np. u róż rosnących wzdłuż chodnika czy ścieżek. Jeśli mają utrudniać nam poruszanie się, można je usunąć lub skrócić. Dopuszczalne jest również usuwanie pędów chorych czy suchych. Pamiętajmy jednak wtedy o zabezpieczeniu ran maścią ogrodniczą. W przypadku róż kwitnących raz, tniemy je po kwitnieniu – zwykle pod koniec czerwca. Późną jesienią (najczęściej pod koniec listopada) ochraniamy róże przed mrozami, usypując kopczyki z kory, ziemi lub kompostu. To właśnie z obawy przed mroźną zimą nie tniemy róż jesienią.
Wraz z nastaniem wiosny rozpoczynamy właściwe cięcie róż – róże rabatowe, wielkokwiatowe i miniaturowe tniemy nisko, pozostawiając 3-4 oczka, róże pnące, parkowe i angielskie skracamy o 1/3 – 2/3, a koronki róż piennych skracamy na około 3 oczka.

Robert Szlązkiewicz, Prezes Polskiego Stowarzyszenia Hodowców Róż www.hodowcyroz.pl

eprasa.pl ce43bf617b

> Musimy nauczyć się rozumieć nasze róże i ich potencjał

nich chodzi nam o uzyskanie mocnego, zwartego krzewu o idealnych kwiatach na długich, silnych pędach. Jeśli uprawiasz pnącą różę, chcesz, aby zakryła mur i aby jej kwiaty były równomiernie rozłożone i widoczne, zaś gdy róża pnie się po podporze, łuku lub pergoli, pragniesz, aby okrywała się kwiatami od podstawy aż po czubek i aby łatwo było je dostrzec i poczuć ich zapach. Musimy nauczyć się rozumieć nasze róże i ich potencjał, aby móc je przycinać w sposób, który pobudzi je do pełnego oddania swojego charakteru.

Na przykład różnica pomiędzy różami pnącymi a ramblerami polega na tym, że róże pnące zwykle kwitną dłużej (dotyczy to szczególnie róż angielskich Davida Austena), najczęściej powtarzają kwitnienie, a ich kwiaty są często większe i rosną pojedynczo. Ramblery to rośliny bardziej energiczne – często produkują mocne nowe pędy od podstawy i pokrywają się mnóstwem mniejszych, zwykle pojedynczych kwiatów: zazwyczaj dają wspaniałe przedstawienie raz do roku. Z ramblerów należy szybko usuwać przekwitłe kwiaty. Pnące róże zwykle wymagają prowadzenia i podwiązywania do podtrzymujących je podpór.

W pierwszym roku po zasadzeniu róże skupiają się na tworzeniu korzeni, dlatego przygotowanie podłoża ma kluczowe znaczenie dla wytworzenia mocnego układu korzeniowego i dużej ilości włóknistych korzeni zasilających. Formowanie przez cięcie w pierwszym i drugim roku zdecyduje o kształcie róży, natomiast mieszańce herbatnie trzeba mocno przycinać, aby tworzyły prosty krzew o kilku mocnych pędach. Róże krzewiaste potrzebują lżejszej ręki, choć i tu chodzi nam o uzyskanie i utrzymanie dobrego kształtu.

Pozbywaj się MUCH

Cięcie to nie czarna magia – zastosowanie mają tu te same zasady, które dotyczą przycinania innych krzewów zdrewniałych. W przypadku starych róż, niektórzy zalecają, aby ciąć „niewiele lub wcale", ale zauważyłam, że pozostawione samym sobie, stare róże nieco słabną, dlatego większość naszych regularnie przycinamy. Koniecznie należy pozbywać się MUCH – czyli pędów Martwych, Uszkodzonych i Chorych. Kolejnym celem jest pobudzenie róży do osiągnięcia otwartego kształtu, aby gałęzie nie krzyżowały się i aby powietrze swobodnie cyrkulowało. Chcemy też zawsze, aby roślina wyprodukowała drewno, na którym pokażą się kwiaty – w końcu po to je uprawiamy.

Chociaż cięcie można przeprowadzać już teraz, można je realizować w dowolnym czasie aż do końca lutego na południu kraju i do końca marca na północy. Należy to zrobić tuż przed momentem, zanim róże zaczną rosnąć, przygotowując się do letniego *show*. ■

ZDJĘCIA: PAUL DEBOIS; GETTY/RICHARD FELBER, GARDEN PHOTO WORLD (GEORGIANNA LANE); JASON INGRAM; HOWARD RICE

Ramblery

Nadeszła pora na odświeżenie starych, nieproduktywnych ramblerów:
Wytnij kilka starych pędów do podstawy, aby pobudzić roślinę do produkcji nowych.
Przytnij roślinę o jedną trzecią, aby pobudzić ją do rozkrzewiania się i formowania dodatkowych kwiatów.
Jeśli roślina pnie się po drzewie, rozmieść mocne pędy rosnące od podstawy tak, aby każdy z nich miał odpowiednio dużo miejsca, aby rosnąć dalej, nie plącząc się z innymi.
Usuń w dowolnym momencie martwe, uszkodzone i chore pędy.
Późnym latem, po kwitnieniu, wytnij pędy, które kwitły, aby ograniczyć wielkość rośliny. Skróć pędy boczne o dwie trzecie. Jeśli róża zawiązała owoce, przytnij ją jak najpóźniej, aby mogły żywić się nimi ptaki.
Jesienią podwiąż nowe mocne przyrosty, aby zastąpiły nieproduktywne pędy.

Róże krzewiaste

Wytnij wszystkie martwe, uszkodzone i chore pędy.
Przytnij nadmiarowe gałązki do głównych pędów.
Usuń drewno, które ociera się o mocniejszy pęd.
Otwórz środek rośliny, wycinając niepotrzebne pędy, aby wpuścić światło i powietrze.
Skróć pędy i gałęzie dojrzałych roślin nawet o jedną trzecią.

Jak ciąć róże – najlepsze porady Carol

- Sekator zawsze musi być ostry – tępe narzędzia niszczą drewno i mogą wprowadzić choroby.
- Do cięcia grubych pędów stosuj nożyce do gałęzi lub piłę, aby nie uszkodzić drewna i uzyskać równe cięcie.
- Usuwaj wszystkie martwe, uszkodzone i chore pędy ze wszystkich rodzajów róż i innych krzewów. Takie drewno jest nieproduktywne i rozwijają się na nim choroby, które mogą przenieść się na zdrowe części rośliny.
- Usuwaj wszystkie krzyżujące się pędy, bo mogą się o siebie ocierać, co prowadzi do uszkodzeń kory i chorób. Każdy pęd powinien mieć dla siebie przestrzeń, aby można było podziwiać róże.
- Na różach krzewiastych tniemy zawsze tuż nad zewnętrznie skierowanym pąkiem (najwyżej pół centymetra), aby zapobiec zamieraniu części pędu nad cięciem i aby pomóc roślinie stworzyć dobry kształt i rosnąć na zewnątrz.
- Wykonaj cięcie pod kątem, aby woda nie gromadziła się nad pąkiem, powodując jego gnicie.
- Zasil przycięte rośliny i ściółkuj je wiosną po cięciu.

Do usuwania martwych pędów ze swojego ramblera Carol wykorzystuje nożyce do gałęzi

Róże pnące

Usuń wszystkie martwe, uszkodzone i chore pędy.
Wytnij gałęzie niedające się podwiązać i wyrastające poza mur lub podporę.
Jeśli roślina ma za dużo pędów, wytnij najsłabsze z nich, zostawiając tylko te, które można podwiązać.
Przytnij wszystkie pędy, które kwitły, a których nie usunąłeś wcześniej, do kilku pąków od głównego pędu.
Jeśli róża rośnie przy murze, nagnij mocne, nowe, pionowo rosnące pędy i przywiąż je poziomo (tyle, ile można), aby pobudzić je do produkcji kwitnących przyrostów.

Mieszańce herbatnie

Wytnij wszystkie martwe, uszkodzone i chore pędy oraz słabe lub wiotkie przyrosty.
Stwórz otwarty, kielichowaty kształt, usuwając przyrosty ze środka rośliny.
Przytnij pozostałe pędy do czterech-sześciu pąków od miejsca, w którym pojawiły się ubiegłoroczne przyrosty.
Jeśli mieszkasz na terenach, gdzie pojawia się mróz i tniesz wcześnie, nie rób tego za mocno. Jeśli przyrosty, które pojawią się na skutek cięcia zniszczy mróz, i tak będą pąki, do których będziesz mógł ciąć.
Regularnie usuwaj najstarsze pędy, aby róża była stale odmładzana.
Róże wielokwiatowe tniemy podobnie (patrz: informacja w ramce na str. 55).

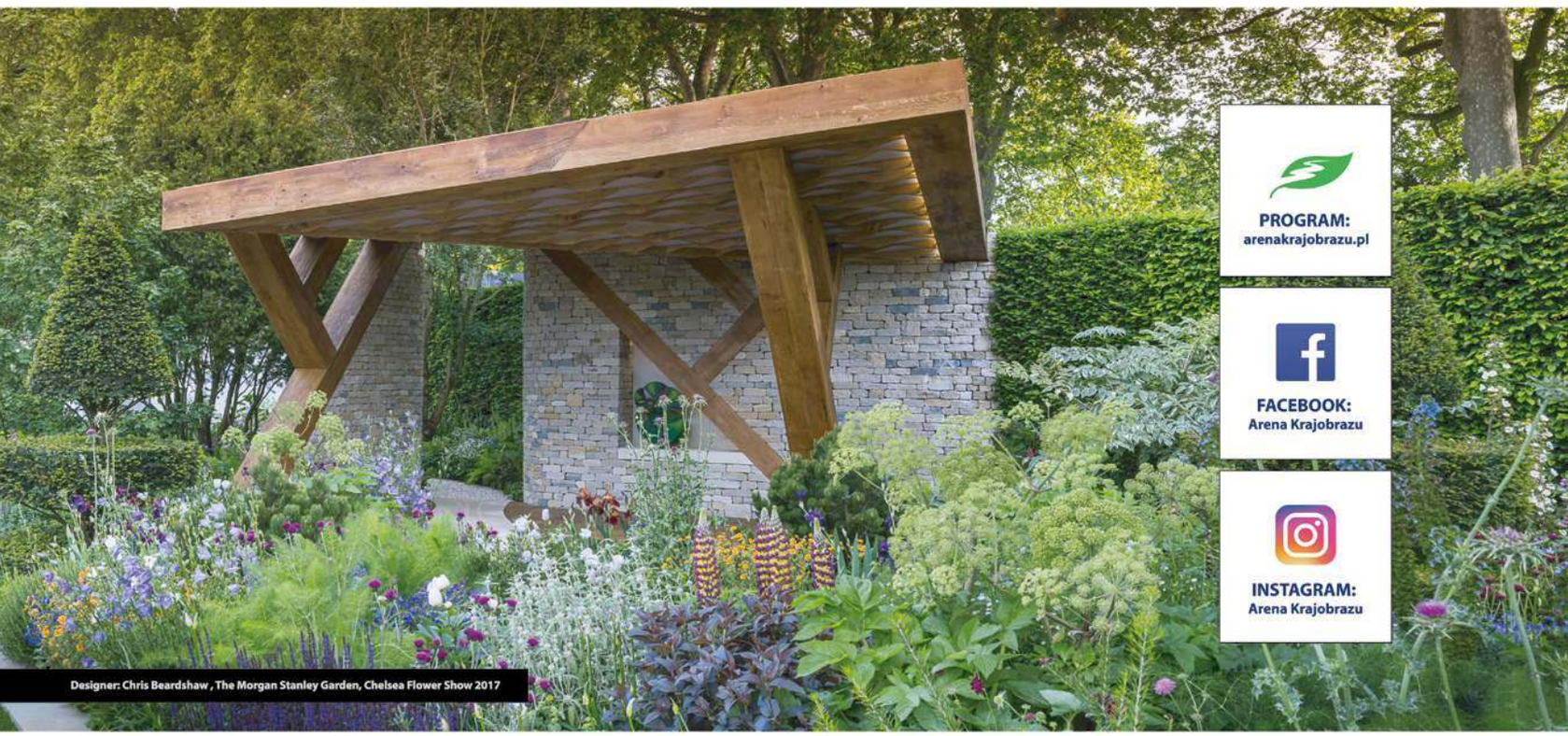
prasa.pl ce43bf617b

Arena Krajobrazu

13 / 14 lutego 2020

GARDENIA

MIĘDZYNARODOWE TARGI OGRODNICTWA I ARCHITEKTURY KRAJOBRAZU

Designer: Chris Beardshaw , The Morgan Stanley Garden, Chelsea Flower Show 2017

NAJLEPSI ARCHITEKCI KRAJOBRAZU NA ARENIE KRAJOBRAZU W POZNANIU

Chris Beardshaw
Wielka Brytania

Jo Thompson
Wielka Brytania

Taina Suonio
Finlandia

Hexian Jin
Chiny

Chris Beardshaw, Jo Thompson, Tami Suonio oraz Hexian Jin -
jedni z najlepszych na świecie architekci krajobrazu i eksperci w dziedzinie projektowania ogrodów – to niekwestionowane gwiazdy wydarzenia pod nazwą ARENA KRAJOBRAZU, które już w lutym przyszłego roku odbędzie się w ramach targów GARDENIA w Poznaniu.

Premierowa edycja ARENY KRAJOBRAZU odbędzie się już 13 i 14 lutego przyszłego roku . Będzie to okazja, by spotkać w jednym miejscu wybitnych projektantów, architektów krajobrazu z Polski i zagranicy.
Na wydarzenie złożą się prezentacje, prelekcje, pokazy i warsztaty prowadzone na kilku scenach w pawilonie będącym częścią Międzynarodowych Targów Ogrodnictwa i Architektury Krajobrazu GARDENIA 2020 na terenie Międzynarodowych Targów Poznańskich.
Wydarzenie będzie skierowane do architektów krajobrazu, przedstawicieli branży ogrodniczej oraz do tych profesjonalistów, którzy specjalizują się w zakładaniu i pielęgnacji terenów zieleni.

POKAZY CIĘCIA

PRZEGLĄDY PORTFOLIO

ORGANIZATORZY:

GARDENIA
MIĘDZYNARODOWE TARGI OGRODNICTWA I ARCHITEKTURY KRAJOBRAZU

Fundacja Fractal

WWW.ARENAKRAJOBRAZU.PL

eprasa.pl ce43bf617b

Dekoracje ręcznie robione

Spraw, aby tegoroczne Święta były naprawdę wyjątkowe – wykorzystaj świeże pomysły nad rozjaśnienie domu i ogrodu

Boże Narodzenie dla ogrodników

60 Naturalne ozdoby z ogrodu
66 Donice na święta
70 Święta z gwiazdami
75 Choinka w domu
124 Prezenty, które ucieszą każdego ogrodnika

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

eprasa.pl:e43bjc

Dekoracje ręcznie robione

Zachwyć swoich gości dekoracjami wykonanymi z tego, co oferuje natura, zachęca **Isabelle Palmer**

W środku zimy świeża zieleń z własnego ogrodu poprawia samopoczucie i ponownie łączy cię z naturą. Zestawienie jej ze złotem sprawia, że w powietrzu czuć prawdziwy świąteczny nastrój. Poniżej przedstawiam moje ulubione pomysły na świąteczne dekoracje domu z zebranych przez siebie materiałów z własnego ogrodu, a także z zimowych spacerów. Nie zapomnij o kodeksie zbieracza: nie zbieraj zapasów, zbieraj tylko te materiały, których jest pod dostatkiem i tylko 1 na 20 główek nasiennych, które znajdziesz.

POTRZEBNE

- Farba w sprayu (złota i niebieska)
- Drut florystyczny
- Łodygi z drutu
- Arkusz mchu
- Gałązki brzozy (o długości 1,5 m)
- Sosna himalajska
- Daglezja zielona
- Kalina z owocami
- Rozmaryn
- Mikołajek
- Gałązki oliwne
- Eukaliptus
- Różne szyszki
- Gałązki z porostami

eprasa.pl ce43bf617b

Wieniec

Nie ma nic wspanialszego od powitania swoich gości przepiękną dekoracją zawieszoną na drzwiach wejściowych. Jeśli stworzysz ją z własnoręcznie zebranych materiałów, może być naprawdę wyjątkowa. Ja użyłam różnych iglaków, pomalowanych sprayem zimozielonych roślin, gałązek brzozy i szyszek, ale poeksperymentuj z tym, co sam znajdziesz w swoim ogrodzie i poza nim.

Własnoręcznie zrobiony wieniec będzie zupełnie inny niż ten, który znajdziesz w sklepie

Jak go zrobić – 5 prostych kroków

1 **Udaj się do dobrze wentylowanego** pomieszczenia lub wyjdź na zewnątrz, by pomalować sprayem liście. Ja pomalowałam gałązki oliwne i połowę szyszek na złoto, a gałązki eukaliptusa i mikołajka na niebiesko. Upewnij się, że wyschły, zanim zaczniesz przyczepiać je do wieńca.

2 **Aby przygotować podstawę,** weź brzozowe gałązki i wygnij je w koło takiej wielkości, jakiej chcesz uzyskać swój wieniec – mój jest szeroki na około 40 cm. Owiń drut florystyczny wokół jednej trzeciej dolnej części koła, aby końce gałązek trzymały się na miejscu, a ich wierzchołki układały się swobodnie ku górze.

3 **Połóż mech na wierzchu** i wokół połowy brzozowej podstawy, a następnie przymocuj za pomocą drutu. Spryskaj wodą, aby był wilgotny.

4 **Ułóż pęczki różnych liści** i przymocuj do wieńca. Umieszczając każdy pęczek wzdłuż mchu, zabezpiecz końce łodyg drutem. Owiń go wokół każdej wiązki po sześć razy, aby upewnić się, że są dobrze przymocowane. Ułóż jeden pęczek, kierując go delikatnie do środka, a kolejny na zewnątrz. Rozmieść je dość ciasno, aby wieniec był pełny. Jeśli powstaną luki, wypełnij je luźnymi liśćmi wtykając bezpośrednio w mech.

5 **Okręć drutem podstawę szyszki,** zostawiając długą łodygę. Wetknij ją w wieniec, a gdy przejdzie na drugą stronę mchu, zawiń ją, by szyszka dobrze się trzymała. Powtórz w przypadku pozostałych szyszek.

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

eprasa.pl ce43bf617b

Stół

Ten stroik na stół jest bardzo prosty w przygotowaniu, a lokalna kwiaciarnia lub targ kwiatowy będą pomocne, jeśli nie znajdziesz wszystkiego w swoim ogrodzie. Poza tym, kupując swoją świąteczną choinkę, możesz też poprosić o gałązki świerku – zwykle dostaniesz je za darmo. Długie łodygi bluszczu to mój ulubieniec sezonu, który wykorzystuję do dekoracji.

Pomaluj bluszcz z owocami złotą farbą w sprayu (zrób to w dobrze wentylowanym pomieszczeniu). Pozostaw na noc do wyschnięcia.

Przymocuj wstążkę wokół złożonych serwetek, zabezpieczając z tyłu taśmą. Umieść pomalowany bluszcz tak, jak na zdjęciu.

Aby zrobić stroik, posadziłam ciemiernik i kalanchoe w korytku z brązu, dodałam ściółkę z mchu, a następnie wetknęłam przycięty asparagus i ruszczyk do ziemi w donicy. Kompozycja przetrwa około dwa/trzy tygodnie, jeśli będzie podlewana.

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

eprasa.pl ce43bf617b

Po świętach ciemierniki można posadzić w ogrodzie

Dodaj przycięty bluszcz i inne zielone rośliny na stół, aby uzyskać rustykalny i jednocześnie elegancki efekt

POTRZEBNE BEDĄ

- Liście z owocami
- Złota farba w sprayu
- Aksamitna wstążka
- Białe serwetki
- Białe ciemierniki
- Białe kalanchoe
- Ruszczyk (*Ruscus aculeatus*)
- Asparagus (*Asparagus setaceus*)
- Mech torfowiec
- Pojemnik bez otworów drenażowych
- Świeczki i świeczniki
- Ozdoby
- Pędy bluszczu
- Gałęzie sosny himalajskiej lub jodły szlachetnej
- Miedziany pierścień na wieniec
- Podłoże

eprasa.pl ce43bf617b

Choinka

Spraw, by w tym roku twoje drzewko było twoim własnym dziełem, tworząc swoje bombki – to naprawdę proste i efektywne. Wykorzystując cudowny schemat kolorystyczny, łącząc złoto z granatem, możesz uzyskać prawdziwy luksus za niewielką cenę. Ja wykorzystałam do przyozdobienia drzewka cis, eukaliptus i ostrokrzew.

Kup puste szklane bombki; wypełnij je np. pomalowanymi na złoto gałązkami sosny himalajskiej i eukaliptusa. Ułóż je za pomocą pęsety.

Zamknij bombkę zakrętką i użyj złotej lub granatowej wstążki – lub nawet kolorowego sznurka – by zrobić pętelkę, na której powiesisz ozdobę.

Wybierz najdłuższe gałązki cisa i pomaluj je złotym sprayem. Zwiń w kółko i przymocuj końce drutem florystycznym. Powieś na granatowej wstążce.

Pomaluj gałązkę ostrokrzewu złotym sprayem. Przywiąż około 15 cm drutu florystycznego do łodygi, zostawiając wystarczająco duży fragment, by wykonać pętelkę.

Miniramki na zdjęcia są idealne na pomalowane na złoto i włożone za szkło liście eukaliptusa. Możesz także wykorzystać główki nasienne miesiącznicy lub liście laurowe.

Nic nie przywodzi na myśl Świąt tak, jak owoce – wypróbuj irgę, kalinę, ognik lub berberys. Pomaluj je złotym sprayem i zawiń wokół łodygi drut, by móc je powiesić.

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

eprasa.pl ce43bf617b

Postaw na jeden metaliczny kolor – np. granatowy i złoty – aby uzyskać harmonijne dekoracje

Bombki wypełnione własnoręcznie zebranymi gałązkami dodadzą osobistego akcentu

Gdzie kupić

Kwiaty i liście
- www.achilleaflowers.com
- www.newcoventgardenmarket.com

Produkty florystyczne
- www.floristsuppliesuk.com

Korytko i pierścień na wieniec
- www.rowenandwren.co.uk

Sztućce
- www.dunelm.com

Kieliszki ze złotymi brzegami
- www.root7.com

Wiszące ramki na zdjęcia
- www.nkuku.com

Bombki
- www.giselagraham.co.uk
- www.coxandcox.co.uk
- www.wyevalegardencentres.co.uk

Światełka i przezroczyste szklane bombki
- www.xmasdirect.co.uk

eprasa.pl ce43bf617b

Donice na Święta

Karłowe iglaki znów wracają do łask, więc wykorzystaliśmy je jako główną roślinę w naszych kompozycjach. Zestawione z innymi sezonowymi pięknościami sprawią, że w twoim domu święta rozkwitną.

Skrzynia nadziei

Paleta zimowych odcieni nadaje elegancji podkreślonej stylową skrzynią. Postaw ją przed głównym wejściem do domu lub na stole w ogrodzie, aby cieszyć się cyklamenem i wrzoścem z bliska.

Przed posadzeniem wyściel skrzynkę starym workiem po podłożu i zrób otwory drenażowe w podstawie. Na środku umieść podokarp, a następnie podziel sadzonkę tataraku i powtykaj małe kępki między innymi roślinami.

Jeśli rośliny będą pielęgnowane przez lato, wytrzymają drugą zimę. Alternatywnie możesz wiosną przesadzić je na rabaty. Przytnij wrzosiec po przekwitnięciu i, jeśli potrzeba, przytnij także podokarp.

Gwiazda kompozycji

Podokarp śnieżny (*Podocarpus nivalis*) 'Kilworth Cream'
Blade, podobne do cisa igły są jasne szczególnie zimą. Wiosenny przyrost jest różowy. Wolno rośnie, ale można przycinać; a najlepiej czuje się w pełnym słońcu. [W Polsce uprawiaj tylko w najcieplejszych regionach – red.]
Wysokość x szerokość 50 x 50 cm (po 10 latach)

Inne iglaki

- Cyprysik Lawsona (*Chamaecyparis lawsoniana*) 'Pygmaea Argentea' – Ciemne igły, zabarwione na biało
- Cyprysik tępołuskowy (*Chamaecyparis obtusa*) 'Snow flake' – okrągły z młodymi igłami w białe plamki
- Choina kanadyjska (*Tsuga canadensis*) 'Snowflake' – młode igły kremowo-białe

PROJEKT I TEKST: BOB PURNELL
ZDJĘCIA: JASON INGRAM

eprasa.pl ce43bf617b

Mroźna elegancja

Eleganckie srebrne i niebieskie odcienie uzupełniają szkliwioną donicę, nadając stylu osłoniętej werandzie. Dwa krzewy iglaste grają pierwsze skrzypce – niebieskozielony jałowiec i kontrastujący z nim brązowy podokarp.

Zapewnij roślinom sporo wody. Cyklamen można umieścić w doniczce, w której został kupiony, by po kwitnieniu łatwo można go było wymienić.

Na wiosnę złóż kompozycję, przesadzając jałowiec z powrotem do szkliwionej donicy, ściółkowanej łupkami, gdzie będzie mu się dobrze wiodło przez lata.

Podokarp i raulia również dobrze poradzą sobie w doniczkach.

Gwiazda kompozycji

Jałowiec łuskowaty (*Juniperus squamata*) 'Blue Star'
Ten szpiczasty jałowiec tworzy gęste, szerokie stalowo-niebieskie poduszki i toleruje lekki cień. Zimą igły mają barwę fioletową, a młode przyrosty są jasnoniebieskie.
W x S 100 x 40 cm (po 10 latach)

Inne iglaki

- Jałowiec rozesłany (*Juniperus procumbens*) 'Nana' – jałowiec tworzący kobierce gęstych, srebrno-niebieskich igieł
- Jałowiec chiński (*Juniperus chinensis*) 'Blaauw' – kompaktowy jałowiec chiński z niebiesko-szarymi wiosennymi przyrostami
- Dowolna karłowata forma *Chamaecyparis pisifera* z niebieskimi igłami

eprasa.pl/ce43bf617b

Odświętny blask

Tradycyjna glina zestawiona z kwiatami i liśćmi w ciepłych barwach wnosi świąteczny nastrój nawet w najzimniejsze dni. Sosna tworzy złociste tło dla uroczych fiołków, a beztroski brąz libercji dodatkowo ją podkreśla. Bluszcz o miniaturowych liściach wypełnia luki i wylewa się poza krawędzie. Jeśli kompozycja będzie podlewana i osłonięta w czasie upałów, rośliny zachowają świetny wygląd aż do przyszłego roku. Ogławiaj fiołki regularnie. Wszystkie rośliny, oprócz fiołków, będą zachwycały przez lata w doniczkach lub na rabatach.

Gwiazda kompozycji

***Pinus mugo* 'Ophir'**
Ta karłowata sosna górska zimą zmienia kolor na złoty. Tworzy kompaktowe, spłaszczone stożki, nadając struktury przez cały rok. Lubi pełne słońce i jest mrozoodporna.
W x S 60 x 60 cm (po 10 latach)

Inne iglaki

- Sosna górska *(Pinus mugo)* 'Winter Gold' lub 'Carsten' lub inne kompaktowe odmiany o złotych igłach
- Sosna pospolita *(Pinus sylvestris)* 'Gold Coin' lub inne karłowate sosny
- Sosna czarna *(Pinus nigra)* 'Moseri' – austriacka sosna ze złotymi igłami zimą

eprasa.pl/ce13bf

Posadź rośliny w doniczce

1 **SPRAWDŹ**, czy doniczka ma otwory drenażowe. Wypełnij połowę podłożem do roślin wrzosowatych lub uniwersalnym i lekko przyklep. Jeśli zostawiasz rośliny w donicy po zimie, wymieszaj podłoże z nawozem długodziałającym.

2 **UPEWNIJ SIĘ**, że korzenie są wilgotne przed posadzeniem. Umieść sadzonkę z tyłu tak, by jego bryła korzeniowa znajdowała się 3-4 cm poniżej krawędzi.

3 **UŁÓŻ** pozostałe rośliny blisko siebie, aby uzyskać natychmiastowy efekt – przez zimę nie urosną. Zacznij od największych i skończ na najmniejszych. Wypełnij luki podłożem i solidnie podlej.

Sezonowe powitanie

Karłowe rośliny zimozielone tulą się do siebie w donicy, tworząc prawdziwe świąteczne powitanie przed drzwiami frontowymi lub na patio. Śnieżnobiałe ciemierniki wyskakują tuż przed szmaragdowym cyprysikiem, a niskie kępy skimii, golterii i bergenii dodają kompozycji odświętnej czerwieni. Wśród roślin wije się niebieski wilczomlecz, przełamujący tradycyjną kolorystykę.

Nawet porządna ulewa może nie dotrzeć przez tak gęste nasadzenia, więc regularnie podlewaj donicę. Wczesne rośliny można potem przesadzić do ogrodu lub innych doniczek.

Gwiazda kompozycji

Cyprysik tępołuskowy (*Chamaecyparis obtusa*) 'Coralliformis'
Ta przepiękna odmiana ma poskręcane jasnozielone pędy przypominające nici i pomarańczowo-czerwone gałązki. W donicy rośnie wolno i przez wiele lat. W razie potrzeby można ją lekko przycinać.
W x S 1,5 x 1,5 m (po 10 latach)

Inne iglaki

- Cyprysik (*Chamaecyparis obtusa*) 'Nana Gracilis' – gęste łuski, pędy skręcone przypominające muszle
- *Chamaecyparis obtusa* 'Gemstone' – kolumnowy, wąski i pionowy pokrój
- Karłowe odmiany żywotnika (*Thuja occidentalis*)

Święta z gwiazdami

Spraw, by na okres Bożego Narodzenia dom wypełniły gwiazdy betlejemskie. Poza klasycznymi, czerwonymi poinsecjami, coraz częściej spotkać można odmiany białe i żółte, które doskonale wyglądają w połączeniu z gałązkami eukaliptusa, bluszczu, traw ozdobnych, zasuszonych fragmentów bylin lub gałązek pokrytych owocami. Poinsecje możesz uprawiać w doniczkach albo wykorzystywać jako kwiat cięty. Wyczaruj z nich piękne dekoracje. Zainspiruj się naszymi pomysłami. Zobacz 7 propozycji w różnym stylu, które bardzo łatwo zrobisz samemu.

Tekst: **Małgorzata Wójcik**, zdjęcia: Stars For Europe

eprasa.pl ce43bf617b

Wiszący wieniec

Tę oryginalną aranżację łatwo zrobisz, podwieszając solidnie owinięty filcem słoik na metalowej obręczy. W słoiku zasadź gwiazdę betlejemską, a obręcz owiń kilka razy suchymi pędami powojnika. Na koniec udekoruj obręcz gałązkami sosnowymi, pędami eukaliptusa, bluszczu i gałązkami modrzewia z szyszkami. Cienkie, kolorowe wstążki dodadzą lekkości całej kompozycji, a złote druciki – elegancji.

Jaskrawoczerwona poinsecja pośrodku wieńca przyciąga wzrok.

eprasa.pl ce43bf617b

Anielski dom

Ten zaczarowany, zimowy krajobraz z poinsecjami i małymi figurkami aniołków sprawi, że nie tylko serca najmłodszych podskoczą z radości.

1 Napełnij dwa garnki ziemią doniczkową i ustaw mniejszy na górze. Różnica w wielkości między garnkami powinna być na tyle duża, aby po ustawieniu naczyń jeden na drugim pozostała odpowiednia ilość miejsca do posadzenia roślin w dolnym naczyniu.

2 Posadź białe i kremowe poinsecje w górnym garnku i wokół wewnętrznej krawędzi dolnego. Zostaw miejsce na ozdoby przynajmniej po jednej stronie aranżacji.

3 Przykryj ziemię białą watą i posyp ją sztucznym śniegiem.

4 Na koniec udekoruj zimową aranżację aniołkami i swoimi ulubionymi elementami dekoracyjnymi.

DOBRA RADA:
Kompozycje z gwiazdami pozostają efektowne przez kilka tygodni, pod warunkiem, że będziesz je podlewać

Zobacz więcej świątecznych dekoracji na **www.zielonyogrodek.pl/swieta-z-gwiazdami**

eprasa.pl ce43bf617b

Papierowy bukiet

Potrzebne materiały: białe i kremowe poinsecje, 2 szklane wazony, pergamin, gałązki brzozy i miesiącznicy, źdźbła trawy, szklane fiolki i bombki oraz klej. Mniejszy wazon obklej pergaminem, włóż do niego gałązki trawy i miesięcznicy. Do większego wazonu włóż gałązki brzozy i od zewnątrz obklej go pergaminem. Włóż mały wazon do większego. Do środka włóż szklane fiolki, wypełnione wodą i umieść w nich gałązki poinsecji, usuwając z nich dolne liście. Udekoruj aranżację miesiącznicą, bombkami i trawami.

Wazon z wieńcem

Przygotuj sadzonkę poinsecji, gałązki eukaliptusa, mech, obręcz z gąbki florystycznej, wazon, bombki, 4 świeczniki, świece. Namocz gąbkę florystyczną. Wypełnij wazon bombkami. Przymocuj świeczniki do gąbki. Umieść obręcz na krawędzi naczynia. Włóż świece do świeczników. Pokryj gąbkę mchem. Udekoruj gałązkami eukaliptusa. Przytnij łodyżki poinsecji. Zanurz je na kilka sekund w gorącej wodzie, a potem w zimnej, aby zatrzymać wyciekanie płynu. Umieść kwiaty w gąbce.

Dekoracja w pudełku

Do zrobienia dekoracji potrzebne są poinsecje, drewniane pudełko, deska, uchwyty na świeczki, pergamin, szklane bombki, ziemia do kwiatów i folia. Przyklej na gorąco deskę do pudełka. Wywierć 4 otwory na szpikulce świeczników i je w nich umieść. Przyklej dwustronną taśmę wzdłuż zewnętrznych stron pudełka i usuń folię zabezpieczającą. Obklej boki pudełka pozwijanym pergaminem dociskając go do taśmy. Wyłóż pudełko folią, wypełnij ziemią, posadź gwiazdy i ozdób bombkami.

ZDJĘCIA: STARS FOR EUROPE

Magiczny rożek

Tę prostą dekorację wykonasz w mgnieniu oka mając pod ręką: miniaturową poinsecję, plastikowy rożek, ozdobny papier, kawałek wstążki, pistolet z klejem na gorąco i szydło. W górnej krawędzi rożka zrób dwa otwory i przyklej do niego klejem papier ozdobnym. Przeciągnij wstążkę przez otwory i zawiąż na jej końcach supły. Do rożka włóż poinsecję i zawieś dekorację na choince.

eprasa.pl ce43bf617b

Aranżacja z szyszkami

Trudno o piękniejszy kontrast: delikatne, żółte liście gwiazdy betlejemskiej, cienkie niczym pergamin i rosochate szyszki, przyciągające uwagę strukturalnym ułożeniem grubych łusek. Ta rustykalna kompozycja jest naturalna i wyjątkowo łatwa do zrobienia.

1 Do wykonania dekoracji potrzebne są: 2 średniej wielkości poinsecje, plastikowy pojemnik, jednakowej długości szyszki, złoty drut i klej.

2 Przyklej klejem na gorąco szyszki do zewnętrznej strony osłonki

3 Aby nie było między nimi odstępów układaj je na przemian ku górze i ku dołowi, po czym owiń szyszki kilka razy złotym drutem.

4 Umieść poinsecje w osłonce z szyszek i podlej rośliny.

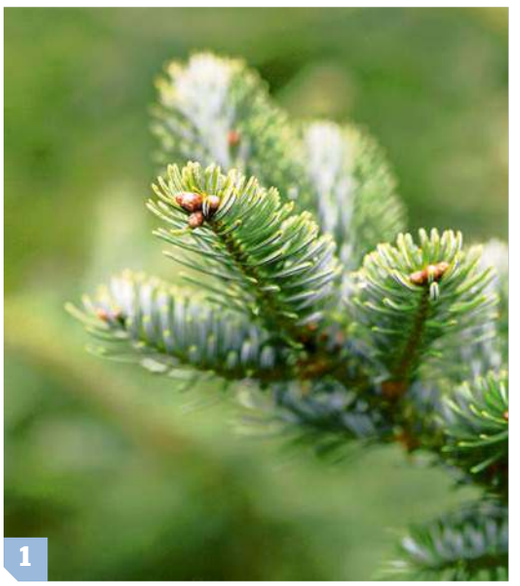
KROK PO KROKU

Pomóż swojemu drzewku przetrwać jak najdłużej

Wszystkie choinki przetrwają cały świąteczny okres, wyglądając świeżo i gubiąc mniej igieł, jeśli poświęcisz chwilę na przygotowanie i umieszczenie ich w odpowiednim miejscu. Nawet drzewka „niegubiące igieł" poradzą sobie lepiej, jeśli będziesz o nie dbać tak, jak o kwiaty cięte. Umieść drzewko z dala od źródła ciepła.

1 WYBIERZ swoje drzewko, korzystając z porad zakupowych wyszczególnionych poniżej i zapakuj je w siatkę na czas transportu.
2 NIE ODPAKOWUJ drzewka z siatki i przytnij pień od dołu na kilka centymetrów. Włóż rękawiczki – nie tylko zapewnią bezpieczeństwo, ale uchronią przed wysypką spowodowaną kontaktem z igłami.
3 POSTAW drzewko w wodzie na kilka godzin lub na noc. Dzięki temu roślina pobierze wodę, zachowując sprężystość igieł na dłużej.
4 WNIEŚ choinkę do domu i ustaw na podstawce lub w pojemniku, które dostarczy jej wodę. Na koniec usuń siatkę, rozkładając gałęzie. Podlewaj codziennie.

ODWIEDŹ www.gardenersworld.com/problems, aby uzyskać porady dotyczące zimowego ogrodu

1

2

3

4

5 PORAD – ZAKUP CHOINKI

1. **Zmierz** powierzchnię przeznaczoną na choinkę w domu zanim udasz się na zakupy. Drzewka wydają się mniejsze w dużych halach i na zewnątrz, więc trzymaj się wymiarów.
2. **Podnieś** drzewko. Ciężka choinka jest lepsza, ponieważ nadal zawiera wodę.
3. **Sprawdź** zdrowotność swojej choinki – jej przyrosty nie powinny być szare ani suche. Postukaj drzewkiem o ziemię i unikaj choinek, które gubią dużo zielonych igieł.
4. **Przejedź** dłonią po gałęziach – powinny być miłe i jędrne w dotyku.
5. **Jeśli** transportujesz drzewko na dachu samochodu, ułóż je tak, by podstawa była skierowana do przodu. Zmniejszy to ryzyko uszkodzenia.

Pocięcie choinki przyspieszy proces kompostowania

Recycling po świętach

Władze lokalne zbierają stare choinki za darmo, jeśli położysz je w przeznaczonym do tego miejscu. Możesz też przeznaczyć drzewko na kompost. Potnij je za pomocą sekatora lub rozdrabniarki do gałęzi, aby utworzyć warstwy na kompoście. Możesz także wykorzystać ścinki drzewka jako ściółki wokół drzew lub krzewów – ale nie na rabatach.

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS; JASON INGRAM; TIM SANDALL

eprasa.pl ce43bf617b

Prenumerata roczna jedynie 60 zł, czyli 1 numer GRATIS

Prenumerata dwuletnia w cenie 108 zł, czyli 3 numery GRATIS

Prenumeratę zamówisz na: **www.avt.pl/prenumerata**
lub poprzez wpłatę na konto:
AVT-Korporacja sp. z o.o., ul. Leszczynowa 11, 03-197 Warszawa,
ING Bank Śląski 18 1050 1012 1000 0024 3173 1013

INNE OPCJE:

- e-prenumerata roczna (PDF) – 40,80 zł (rabat 15%)
- e-prenumerata dwuletnia – 67,20 zł (rabat 30%)

Szanowny Kliencie, od 25 maja 2018 roku w krajach Unii Europejskiej obowiązuje Ogólne rozporządzenie o ochronie danych osobowych (RODO). Zachęcamy do zapoznania się z poniższą klauzulą informacyjną. Administratorem Twoich danych jest AVT-Korporacja sp. z o.o. z siedzibą ul. Leszczynowa 11, 03-197 Warszawa, e-mail: prenumerata@avt.pl. Chodzi o dane osobowe, które zbieramy, aby móc wysłać Ci nasze czasopisma w formie drukowanej lub elektronicznej oraz inne towary (np. prezenty), a także w innych prawnie usprawiedliwionych celach, w tym marketingu bezpośredniego naszych produktów i usług (tzw. uzasadniony interes administratora). Podanie danych jest dobrowolne, ale niezbędne do zrealizowania zamówienia na prenumeratę. Twoje dane osobowe mogą być przekazane Poczcie Polskiej, która będzie dostarczać do Ciebie przesyłki. Bez Twojej zgody nie przekażemy i nie będziemy dokonywać obrotu (nie użyczymy, nie sprzedamy) Twoich danych osobowych innym osobom lub instytucjom. Twoje dane osobowe możemy przekazać jedynie podmiotom uprawnionym do ich uzyskania na podstawie obowiązującego prawa (np. sądy lub organy ścigania) – ale tylko na ich żądanie w oparciu o stosowną podstawę prawną. Będziemy przetwarzać Twoje dane osobowe przez 5 lat od zakończenia roku obrachunkowego, w którym wystąpiła ostatnia płatność. Dane osobowe do celów marketingowych będziemy przetwarzać do czasu wycofania przez Ciebie zgody na przetwarzanie lub do czasu usunięcia danych. Informujemy, że masz prawo do żądania od administratora dostępu do Twoich danych, ich sprostowania, usunięcia, ograniczenia ich przetwarzania, wniesienia sprzeciwu wobec przetwarzania Twoich danych lub ich przenoszenia. W każdej chwili możesz odwołać zgodę na przetwarzanie Twoich danych osobowych oraz możesz zażądać, by Twoje wszystkie dane zostały przez nas usunięte.

eprasa.pl ce43bf617b

uprawa na parapecie

Ogródek na parapecie

Sally Nex pokazuje pięć sposobów na szybkie plony i świeże zbiory bez wychodzenia na dwór

Kiełkujące nasiona w słoiku to sposób na zdrowy dodatek do sałatek

Wyhoduj kiełki

Kiełki lucerny, fasoli mung, soczewicy lub rzodkiewki to chrupiący i smaczny zestaw witamin, którym będziesz się cieszyć już po tygodniu – świetna wiadomość dla niecierpliwych ogrodników.

Uprawa Kup specjalne nasiona na kiełki, ponieważ nasiona ogrodowe mogą zawierać środki chemiczne. Włóż warstwę nasion do słoika po dżemie, zalej wodą i pozostaw na noc. Zakryj słoik gazą i nałóż gumkę recepturkę lub przykręć pokrywkę typu mason i wylej wodę (gaza działa jak sitko, więc nasiona nie wypadną). Połóż słoik z wilgotnymi nasionami na jasnym parapecie i dwa razy dziennie przepłukuj je świeżą, letnią wodą.

Zbiory Twoje nasiona zaczną kiełkować już po kilku dniach, ale zanim je wyjmiesz i będziesz rozkoszować się świeżym smakiem prosto ze słoika poczekaj aż pędy osiągną długość 2,5-5 cm.

Przezimuj chili

Zapewnij dobry start swoim przyszłorocznym papryczkom chili, by cieszyć się wcześniejszymi, większymi zbiorami.

Uprawa Jeśli masz papryczkę chili, która nadal wisi w szklarni, wnieś ją do pomieszczenia zamiast wynosić na kompost. Przeznacz na nią najcieplejszy parapet, najbardziej oddalony od przeciągów, podlewaj tylko wtedy, gdy podłoże jest suche i nie nawoź. Rośliny przejdą zimą okres spoczynku i naturalnie zgubią liście. Regularnie sprawdzaj, czy nie ma na nich mszyc,

eprasa.pl ce43bf617b

Paryczki chili uprawiane w domu zachowają owoce przez zimę, by nadać pikantności potrawom

Mięta, umieszczona w słonecznym i nieogrzewanym pokoju gwarantuje zbiory w okresie świąt

ZDJĘCIA: GETTY/STUART WEST; JASON INGRAM; KLAVDIYAV

zgniatając te, które znajdziesz. Gdy zaobserwujesz nowe liście na wiosnę, podlewaj i nawoź jak zwykle, i przenieś z powrotem do szklarni po ostatnich mrozach – rośliny powinny dojść do siebie, a przyszłoroczne zbiory będą większe.

Zbiory Owoce chili trzymają się na roślinie nawet do zimy, więc jeśli je masz na swojej sadzonce, zostaw je do momentu, gdy będziesz ich potrzebować. Możesz też zebrać owoce, powiesić i zasuszyć – w ten sposób będziesz się nimi cieszyć przez kilka miesięcy.

Przenieś miętę do środka

Wiele ziół, w tym mięta, szczypiorek i majeranek, prawie przez całą zimę będzie miała pachnące listki, jeśli wniesiesz je do środka, gwarantując ci świeże zbiory pełne smaku w zasięgu ręki.

Uprawa Rośliny są niedrogie, dostępne w centrum ogrodniczym lub supermarkecie i często masz do wyboru sporo odmian. W przeciwieństwie do większości ziół, mięta nie lubi, gdy jest zbyt ciepło, więc ustaw ją na jasnym parapecie w nieogrzewanym pomieszczeniu lub korytarzu. Nawilżaj podłoże i zasil płynnym nawozem z alg dodające go do wody raz na dwa tygodnie.

Zbiory Będziesz zbierać świeżą miętę co najmniej do świąt zanim roślina ponownie zaschnie. Posiekaj drobno listki do gotowania lub namocz całą gałązkę we wrzącej wodzie, by przyrządzić herbatę. Wiosną przenieś na zewnątrz, a latem będziesz mieć większe zbiory.

eprasa.pl ce43bf617b

Pędy groszku są tak samo słodkie i chrupiące jak groszek na tyczkach

Wysiej groszek na pędy

Jedz sadzonki groszku zrywane prosto z parapetu, by cieszyć się tym samym słodkim, chrupiącym groszkiem, jak groszek tyczny, ale zaledwie kilka tygodniu po wysiewie.

Uprawa Wysiej nasiona groszku w płytkich drewnianych pudełkach, na tacach wysiewnych lub plastikowych opakowaniach. Wypełnij połowę naczynka podłożem, następnie wysyp na nie gęsto nasiona: nie martw się odstępami, ponieważ pędy groszku potrzebują mniej miejsca niż duże rośliny. Przykryj nasiona cienką warstwą podłoża i przenieś na jasny parapet. Utrzymuj wilgotne podłoże – nie przelewaj – a po tygodniu groszek zacznie kiełkować.

Zbiory Gdy roślina osiągnie 10 cm, za pomocą nożyczek utnij gałązki z liśćmi około 5 cm nad poziomem podłoża i jedz surowe w sałatkach. Nie opróżniaj jednak tacy, ponieważ nasiona groszku często kiełkują ponownie.

Z miniaturowych cytrusów, takich jak kumkwat i kalamondin, zrobisz pyszną marmoladę

Uprawiaj cytrusy

Stwórz swoją własną parapetową oranżerię z maleńkich, ostrych pomarańczy kalamondin, pełnych soczystych małych owoców przez całą zimę, wyróżniających się na tle błyszczących zielonych liści.

Uprawa Kup już wyrośnięte drzewka i postaw je w słonecznym miejscu, skierowanym na południe, ale z dala od grzejników. Unikaj nagłych zmian warunków, regularnie, ale oszczędnie podlewaj letnią wodą i nawoź co drugi tydzień specjalnym zimowym nawozem do cytrusów. Uważaj na czerwce lub czerwce mączyste na łodygach i wycieraj lub spryskuj je mydłem owadobójczym. Jeśli masz możliwość, latem przenieś drzewko na zewnątrz, aby zapewnić mu więcej światła.

Zbiory Zbieraj pomarańcze, gdy tylko zaczną nabierać koloru; nie zostawiaj aż w pełni dojrzeją, ponieważ nieapetycznie zmiękną. Smak miąższu pomarańczy kalamondin jest dość ostry, więc najlepsze są po ugotowaniu – świetnie nadają się na marmoladę.

ZDJĘCIA: GETTY/KARYN R MILLET; JASON INGRAM, BYRDYAK

eprasa.pl ce43bf617b

MALINY

Jim Arbury z RHS Wisley wyjaśnia, jak uzyskać bujne plony tych smakowitych owoców od czerwca aż do października

Maliny nie są wybredne. Dadzą przyzwoite plony w cieniu, choć lepsze zbiory zapewni wystawa słoneczna; rosną prawie w każdej glebie, z wyjątkiem bardzo mokrej i wapiennej. Maliny są długowieczne, dlatego warto poświęcić czas na poprawę stanu podłoża przed ich zasadzeniem poprzez dodanie dojrzałego kompostu. W miejscach odkrytych zapewnij malinom osłonę przed silnym wiatrem. Możesz też uprawiać jedną roślinę w doniczce o szerokości 35 cm. Do podłoża uniwersalnego dodaj piasku gliniastego, aby lepiej zatrzymywało wilgoć i składniki odżywcze oraz obciążało doniczkę, czyniąc ją bardziej stabilną.

Które wybrać

Są dwa typy malin: owocujące latem i owocujące jesienią. Jeśli będziesz uprawiać obydwa, zapewnisz sobie zbiory od czerwca do października. Pamiętaj jedynie, aby posadzić je osobno, bo przycina się je w różnych porach, a jeśli będą rosnąć razem, z trudem będzie można je od siebie odróżnić.

Odmiany owocujące latem

'Malling Minerva' Odmiana wczesna o aromatycznych owocach na zwartych bezkolcowych pędach. **Owoce: VI-VII. 'Glen Ample'** Bardzo bujne plony dużych smakowitych owoców na bezkolcowych pędach. **Owoce: VII. 'Tulemeen'** Duże, słodkie owoce, na pędach niewiele kolców. **Owoce: VII. 'Octavia'** Najpóźniej dojrzewająca odmiana letnia o słodkich owocach i niewielkiej ilości kolców. **Owoce: VII**

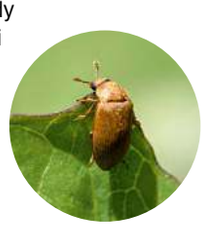

Odmiany owocujące jesienią

'Polka' Wielka obfitość dużych, słodkich owoców. **Owoce: VII-IX. 'Joan J.'** Mnóstwo smakowitych owoców. **Owoce: VII-X. 'All Gold'** (po lewej) Nietypowe, żółte, słodkie owoce na dość kolczastych pędach. **Owoce: VIII-X. 'Autumn Bliss'** Mnóstwo dużych, smacznych owoców. **Owoce: VIII-X**

Potencjalne problemy

- **Ptaki** Najlepszym sposobem ochrony przed ptakami malin owocujących latem jest zastosowanie klatki z okryciem z siatki. Można też uprawiać tylko maliny owocujące jesienią, które są znacznie mniej atrakcyjne dla ptaków.
- **Kistnik malinowiec** Larwy szkodnika żywią się częścią owoców wokół szypułek, co znacznie zmniejsza plony i skutkuje mniejszymi, zdeformowanymi owocami. Kilka tygodni przed kwitnieniem wystaw pułapki lepowe, aby wyłapać dorosłe osobniki.
- **Choroby pędów** Groźne zamieranie podstawy pędów objawia się zamieraniem rośliny na początku lata, tak samo jak przypąkowe zamieranie pędów oraz osłabiająca pędy antraknoza. Choroby są intensywniejsze, jeśli maliny rosną w dużym zagęszczeniu, dlatego przerzedzaj pędy i usuwaj te, które są słabe lub chore.
- **Zgnilizna korzeni** Młode pędy czernieją i cała roślina obumiera. Wykop ją, wyrzuć do kosza i nie sadź malin w tym samym miejscu.

Kistnik malinowiec

ZDJĘCIA: GETTY/IAN REDDING; JASON INGRAM

Uprawiaj różne odmiany malin, a zapewnisz sobie owoce od czerwca do pierwszych mrozów

Jak sadzić maliny z odkrytymi korzeniami

Oczyść glebę z chwastów wieloletnich, wstaw paliki i zamocuj podpórki z drutu: w przypadku **malin owocujących latem** zrób jeden rząd palików z poziomo rozciągniętym drutem na wysokości 60 cm, 120 cm i 180 cm.

1 **WYKOP DOŁEK** takiej wielkości, aby korzenie nie dotykały jego ścianek. Sadź rośliny co 45-60 cm.

2 **UMIEŚĆ** pęd na głębokości, na której rósł w szkółce. Rozłóż korzenie na boki i umieść ok. 5 cm poniżej powierzchni. Starannie dociśnij.

eprasa.pl ce43bf617b

Jak przycinać i prowadzić maliny

Owocujące latem

Te maliny owocują na pędach bocznych ubiegłorocznych przyrostów. Po zebraniu malin, przytnij owocujące pędy do ziemi. We wrześniu podwiąż najlepsze nieowocujące gałązki do drutu co 10-15 cm: 8-10 szt. na metr. Będą one owocować w następnym roku. Usuń słabe lub nadmiernie zagęszczone pędy. Jeśli jakieś pędy wystają nad górny drut, zegnij je w łuk i podwiąż. W lutym przytnij je do dwóch pąków nad górnym drutem.

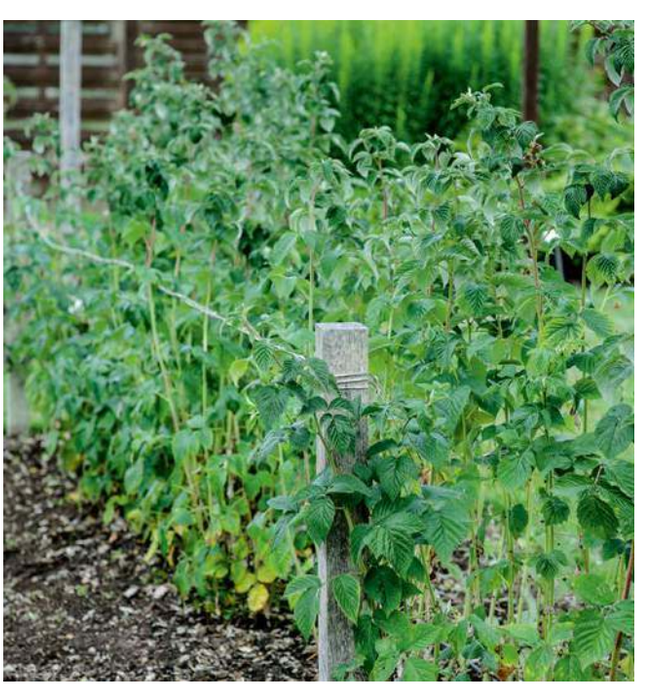
Późną wiosną usuń słabe i wiotkie pędy, zostawiając 10-11 pędów na metr. We wrześniu przywiąż najlepsze 8-10 z nich.

Niektóre odmiany owocujące latem osiągają wysokość ponad 2 m

Owocujące jesienią

Te maliny łatwiej jest przycinać i formować, bo nie wymagają podwiązywania – zwykle są krótsze i produkują owoce na tegorocznych przyrostach. Uprawiaj je pomiędzy dwoma równoległymi szpalerami (w odstępie 45 cm) drutów poprowadzonych na wysokości 75 i 150 cm od ziemi. Rośliny owocują na czubkach młodych pędów, dlatego co roku w lutym przytnij wszystkie pędy do ziemi.

Maliny owocujące jesienią potrzebują mniej podpór, niż odmiany owocujące latem

W przypadku **malin owocujących jesienią** wstaw równolegle paliki co 45 cm i rozciągnij drut na wysokości 75 i 150 cm. Maliny zwykle sprzedawane są z odkrytymi korzeniami, ale czasem dostępne są też w doniczkach.

3 **JEŚLI SADZISZ** długie pędy (droższe, ale dają plony już w pierwszym roku), przymocuj je do drutu.

4 **PODLEJ** Jeśli ziemia jest sucha, ściółkuj ją dojrzałym kompostem ogrodowym, podłożem z wykorzystanego worka uprawowego lub kompostem z paproci.

eprasa.pl ce43bf617b

Jak przycinać jabłonie

Jabłonie dobrze jest ciąć dwa razy w roku – raz, gdy znajdują się w okresie spoczynku i raz w środku lata. Czas spoczynku trwa od opadnięcia liści do momentu, gdy drzewo zacznie rosnąć na wiosnę.

Cięcie polega na przerzedzeniu nadmiernie stłoczonych gałęzi i owocujących pędów oraz chorych, uszkodzonych i krzyżujących się pędów. Jednocześnie pełne energii pędy można przyciąć o połowę. Pamiętaj, że mocne cięcie w czasie spoczynku rośliny pobudzi ją do silniejszego przyrostu wiosną. Dlatego, aby ograniczyć wielkość drzew i pobudzać je do produkcji owoców, bardzo korzystne jest cięcie letnie.

Krok po kroku

1 **PRZERZEDŹ** nadmiernie stłoczone pędy i gałęzie, zostawiając mniejszą liczbę zdrowych pędów. Tnij do głównej gałęzi lub zdrowego pąka.

2 **PRZYTNIJ** gałęzie i pędy rosnące do środka korony.

3 **WYTNIJ** stare i słabo owocujące pędy, tnąc do głównej gałęzi. Zabieg przeprowadzaj tylko na starszych drzewach.

4 **SKRÓĆ** długie pędy boczne mniej więcej o połowę, tnąc do 3 cm nad pąkiem skierowanym w zewnętrzną stronę.

Dobra rada

DOBRA RADA

Jeśli po opadnięciu liści na gałęziach wiszą zmumifikowane owoce, może to wskazywać na atak brunatnej zgnilizny; jeśli „mumie" pozostawi się na drzewie do wiosny, może spowodować to więdnięcie kwiatów. Wytnij sekatorem gałązki z takimi owocami, aby ograniczyć ryzyko dalszego ataku grzyba.

Uważaj też na korkowate narośla i spłaszczone końcówki gałęzi, które są objawem raka bakteryjnego na jabłoniach i gruszach. Usuń chore owoce i wytnij zainfekowane drewno, a przed cięciem kolejnej rośliny wysterylizuj narzędzia spirytusem.

Usuń wszystkie owoce dotknięte objawami brunatnej zgnilizny drzew pestkowych

Tą metodą przytniesz też...

W okresie spoczynku możesz też zastosować tę metodę, tnąc inne drzewa owocowe:

- **Grusze** Skróć energiczne pędy główne o mniej więcej połowę i wytnij najcieńsze gałązki, aby skierować energię drzewa na produkcję większej liczby owocujących ostróg.
- **Pigwy (*Cydonia*)** Przytnij pędy o dwie trzecie długości. Wytnij słabe gałązki, aby otworzyć drzewo i zmniejszyć liczbę przypadków zachorowań na plamistości liści.
- **Nieszpułki** Celem jest uzyskanie dobrze rozłożonej korony z otwartym środkiem. Lekko przytnij gałęzie, aby utrzymać taki pokrój, usuwając za gęsto rosnące, chore i martwe gałęzie. Nie tnij mocno starszych drzew.

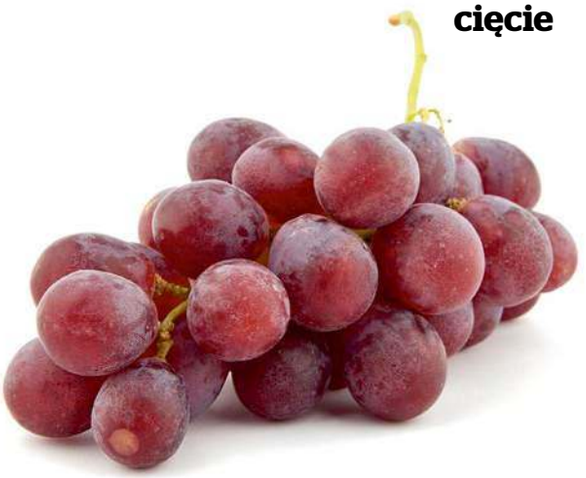
ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; SARAH HENEGHAN

Jabłonie

Kalendarz	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
ZIMOWE CIĘCIE												
KWIATY												
LETNIE CIĘCIE												
OWOCE												

eprasa.pl ce43bf617b

Jak przycinać winorośl

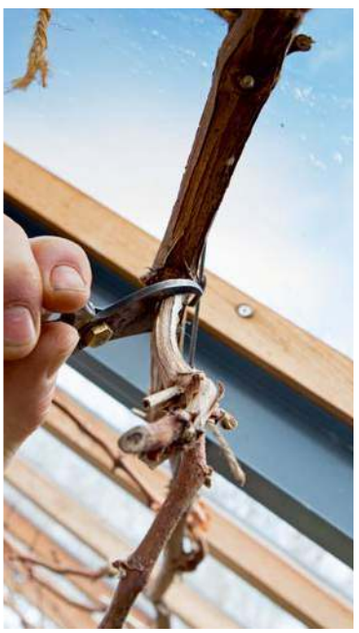

Cięcie winorośli w okresie spoczynku pozwala zapanować nad nadmiernym wzrostem rośliny i pobudza ją do owocowania. Kiedy tylko opadną liście, zanika sok w pędach i gałęziach wszystkie rany, jakie zadasz roślinie, będą miały odpowiednio dużo czasu, żeby wyschnąć i zaleczyć się. Cięcie pod koniec zimy (od lutego) może powodować wypływ soku („płacz") i osłabić roślinę. Zimowe cięcie polega na przycięciu wszystkich pędów bocznych do głównego szkieletu gałęzi – zwykle kilku grubych, starszych gałęzi, z których wyrastają owocujące pędy boczne. Winorośl trzeba też przycinać latem.

Krok po kroku

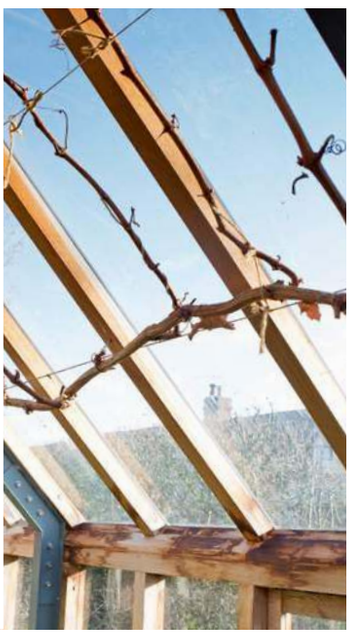
1 **STWÓRZ** szkielet, wybierając maksymalnie cztery najgrubsze, najsilniejsze pędy (tylko jeden lub dwa w szklarni).

2 **USUŃ** wszystkie mocno rosnące przyrosty, które nie mają tworzyć szkieletu.

3 **PRZYTNIJ** pozostałe pędy boczne do dwóch pąków nad ich podstawą, aby stworzyć „ostrogi".

4 **ZAMOCUJ** pędy tworzące szkielet maksymalnie poziomo, aby pobudzić równomierne przyrosty z każdej ostrogi.

Dobra rada

DOBRA RADA

Mocne cięcie o tej porze roku ogranicza liczbę pędów bocznych i zapobiega stłoczeniu pędów latem.

Ma to podstawowe znaczenie dla zapewnienia dobrej cyrkulacji powietrza, która ogranicza rozwój mączniaka prawdziwego na liściach, gronowca szarego na winogronach, jak również spijającego sok czerwca mączystego i misecznika śliwowego na głównych pędach.

Zbyt zagęszczone winogrona atakowane są przez choroby i szkodniki, np. osy

Tą metodą przytniesz też...

- **Winnik zmienny (*Ampelopsis brevipedunculata*)** Roślinę można mocno przycinać, tworząc ostrogi, z których latem wyrosną energiczne, kwitnące pędy.
- **Wisterię** Postępuj podobnie – przytnij energiczne pędy boczne w okresie spoczynku, a potem znów w połowie lata.
- **Winobluszcz pięciolistkowy** Nieprzycinany szybko wymyka się spod kontroli. Pędy boczne przytnij do jednego-dwóch pąków nad podstawą.

Winorośle

Kalendarz	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
ZIMOWE CIĘCIE												
FORMOWANIE												
LETNIE CIĘCIE												
OWOCE												

ZDJĘCIA: MARSHA ARNOLD; GETTY/CLASSEN RAFAEL; JASON INGRAM

eprasa.pl ce43bf617b

KROK PO KROKU

Oczyść szparagi

Młode, delikatne łodygi szparagów pojawiają się w kwietniu [w Polsce w maju – red.], a z wyrośniętych roślin można je zbierać do czerwca. Nowo obsadzone grządki plonują każdego roku przez wiele tygodni, a rośliny mają dużo energii do wzrostu. Dbaj o dobre nawożenie grządek i odchwaszczanie, a wiosną usuwaj szkodniki – poskrzypki szparagowe.

1

2

3

4

1 WYTNIJ martwe łodygi przy ziemi i usuń ich pozostałości, aby poskrzypki szparagowe nie wykorzystały ich do rozmnażania.

2 ODCHWAŚĆ dokładnie grządki pomagając sobie łopatką i usuń wszelkie resztki roślin, pod którymi mogą ukrywać się chrząszcze. Zbierz wszystkie czerwone jagody, które opadły na ziemię, aby zapobiec kiełkowaniu nasion szparagów, które będą konkurencją dla twoich roślin.

3 ROZDROBNIJ stos starych łodyg na mniejsze kawałki. Będą stanowić cenny, bogaty w węgiel dodatek do kompostu.

4 ROZSYP wapno ogrodowe na powierzchni grządek, a następnie rozłóż grubą warstwę przekompostowanego obornika, który ochroni korony roślin, poprawi strukturę ziemi i zapewni dodatkowe składniki odżywcze.

Zbierz ostatnie jabłka

Czas zebrać ostatnie jabłka. Wnieś je do środka i sprawdź, czy nie ma uszkodzonych owoców. Do przechowywania w chłodnym i ciemnym miejscu wybierz tylko te idealne. Jabłka przechowają się dłużej, jeśli każde zawiniesz w papier. Wszystkie uszkodzone owoce zużyj tak szybko, jak to możliwe. Późno dojrzewające jabłka mają zwykle jędrny miąższ, doskonały do wykorzystania w kuchni, dlatego używaj ich do ciast lub deserów, albo usmaż i zamroź do wykorzystania pod koniec sezonu.

Zużyj uszkodzone jabłka, które nie nadają się do przechowywania.

NIE ZAPOMNIJ

- Przytnij czarne porzeczki, wycinając przy ziemi najstarsze pędy
- W pogodny dzień wysiej bezpośrednio do ziemi odporną odmianę grochu, np. ‘Meteor’
- Wykop cykorię, zetnij jej liście i wynieś do pędzenia w ciemnym, ciepłym miejscu
- Okryj kapusty włókniną lub siatką przed gołębiami
- Przytnij jabłonie, grusze, nieszpułki i pigwy

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE, JASON INGRAM
PODZIĘKOWANIA DLA KEW GARDENS FOR THE LOCATION

eprasa.pl ce43bf617b

Łopatką odmierz odległość pomiędzy nasionami

Wysiej bób na majowy zbiór

Jeśli teraz zasiejesz bób, będzie gotowy do zbioru w maju, kilka tygodni przed tym, który wysiejesz w lutym lub marcu [w Polsce siejemy III/IV – red.]. Nasiona wykiełkują, a małe siewki przezimują bez kłopotów, chyba że warunki będą wyjątkowo ciężkie. Siej nasiona co 15 cm w szerokich rowkach o głębokości 5 cm. Podlej po wysiewie, a wiosną zapewnij roślinom podpory.

Rozłóż korzenie na ziemi i nie zasypuj ziemią rośliny.

Posadź rabarbar

Teraz jest właściwa pora sadzenia rabarbaru [w Polsce w III/IV lub do połowy X – red.]. Zmieszaj ziemię z kompostem, dobrze podlewaj sadzonki i trzymaj je na równi z powierzchnią ziemi podczas sadzenia – mogą zgnić, jeśli zakopiesz je zbyt głęboko. Pozwól roślinom wzmocnić się przez rok po posadzeniu, zanim następnej wiosny zaczniesz zbierać smaczne młode liście.

Posadź drzewo owocowe z odkrytym korzeniem

Większość specjalistycznych szkółek dostarcza młode drzewa owocowe wykopane z gruntu w okresie ich spoczynku. Sezon na takie sadzonki trwa od listopada do lutego [w Polsce w X-XI i III – red.], ale im dłużej będziesz zwlekać, tym mniejszy będziesz mieć wybór. Większość sadzonek krzewów i drzew owocowych zacznie owocować w następnym roku po posadzeniu. Przygotuj odchwaszczone miejsce, nawieź dołek ogrodowym kompostem i wbij palik, by podeprzeć sadzonkę. Przed posadzeniem obsyp korzenie szczepionką mikoryzową, która ułatwi ukorzenienie się rośliny. Uciśnij ziemię wokół korzeni, a następnie podlej, ściółkuj i zabezpiecz pień, aby nie podgryzały go jelenie lub zające, jeśli ogród nie jest ogrodzony.

Podczas sadzenia mocno uciśnij korzenie, aby zapewnić im dobry kontakt z ziemią

Zbierz i okryj pietruszkę

Pietruszka niezawodnie dostarcza świeżych liści przez całą zimę. W warzywniku użyj rozkładanego tunelu lub włókniny do ochrony, aby utrzymać liście w jak najlepszym stanie. Zbieraj dolne liście i usuwaj wszystkie żółte. Posiekane liście pietruszki dodawaj do zup, gulaszu, potraw z makaronu, a nawet zimowych sałatek. Rośliny będą zanikać wiosną, kiedy zaczną kwitnąć, więc zamroź kilka pęczków liści w foliowych torebkach, aby zawsze mieć coś w zapasie.

Liście pietruszki naciowej wycinaj tuż przy samym korzeniu

20 MINUT WOLNEGO?

Sprawdź swoje kapusty, kapusty brukselskie i kalafiory. Zerwij żółknące lub pożółkłe liście. Pomoże to zapobiec rozwojowi chorób grzybowych, takich jak mączniak rzekomy warzyw kapustnych i szara pleśń, które mogą rozprzestrzeniać się i niszczyć zbiory. Oderwij liście kalafiora u podstawy i okryj nimi różyczki, aby ochronić je przed zimnem, dopóki ich nie zbierzesz.

TEKST: KAY MAGUIRE; ROSIE YEOMANS
ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; JASON INGRAM

eprasa.pl ce43bf617b

3 SPOSOBY na zimowe zbiory

Podczas wykopywania zimowych warzyw ziemia często jest mokra, więc przywiera do warzyw. Włóż warzywa do wiadra z wodą, aby usunąć ziemię zanim włożysz je do zlewu. Nać wyrzuć na kompostownik.

1 WYKOP pory i zmyj ziemię z korzeni przed ich odcięciem i skróceniem górnej części liści.
2 DŁUGIE korzenie pasternaku smakują jeszcze lepiej, kiedy ziemię chwyci mróz. Zeskrob ziemię przed przycięciem liści.
3 BURAKI nie wymagają dużo czyszczenia przed ugotowaniem. Liście można kompostować albo umyć i zjeść.

1

2

3

Aby odmłodzić rośliny wytnij przy ziemi te pędy, które już owocowały

Wytnij pędy jeżyn

Wytnij pędy jeżyn i ich mieszańców, zanim zaczną wzbierać soki. Usuń wszystkie pędy, które wydały owoce zeszłego lata. Wybierz mocne, nowe pędy i przywiąż je do podpór – te szczególnie długie można wygiąć w esowate kształty. Wytnij wszystkie słabe lub zbyt gęsto rosnące łodygi, aby pozostałe miały dużo powietrza i światła. Usuń chwasty, które wyrosły u podstawy roślin.

Zimą przyda się sałatom niewielka ochrona

Posadź sałaty na zimę

Trybulę, rzeżuchę, mizunę, gorczycę, pak choi, rukolę i zimową sałatę, które zostały wysiane pod przykryciem do wielodoniczek można teraz rozsadzić, ponieważ będą dalej rosnąć nawet w niskich temperaturach. Wysadź je w dużej ilości dla większych plonów, ponieważ nie będą zbyt szybko rosły. Ścinaj je ostrożnie nożyczkami, kiedy liście osiągną około 8-10 cm wysokości. Najbardziej wewnętrzną część rośliny zostaw nienaruszoną, aby nadal wyrastały z niej nowe liście. Dla utrzymania tych warzyw liściastych w idealnym stanie posadź je w nieogrzewanej szklarni, ustaw nad nimi tunel lub przykryj włókniną. Kiedy mróz minie, odkryj włókninę i zbierz świeże i gotowe do spożycia liście – takie, jak te przechowywane w szufladzie lodówki.

NIE ZAPOMNIJ

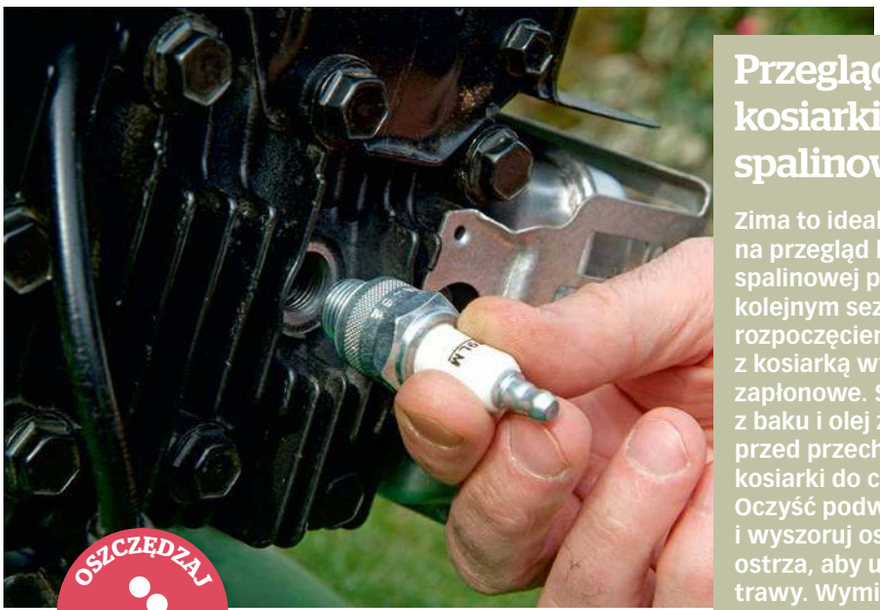
- Posadź szybko rosnące kapusty głowiaste 'Hispi', aby zebrać je wiosną przyszłego roku
- Nawieź grządki wapnem, jeśli masz kwaśną ziemię, a chcesz uprawiać warzywa kapustne
- Regularnie sprawdzaj przechowywane owoce i warzywa. Usuń zaatakowane przez szkodniki lub zainfekowane, zanim rozprzestrzeni się zgnilizna

UWAŻAJ NA ŚLIMAKI

Poszukaj zimujących gromadnie ślimaków. Sprawdzaj też zimne szklarnie i inspekty, bo pod osłonami ślimaki są teraz bardziej aktywne. Łodygi i liście kapusty oraz sałaty są szczególnie zagrożone.

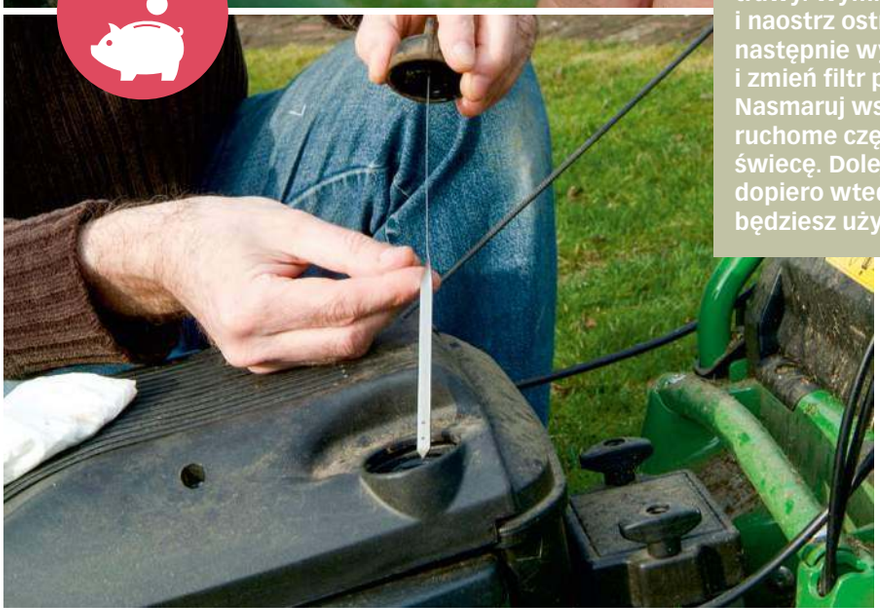
eprasa.pl ce43bf617b

OSZCZĘDZAJ

Przegląd kosiarki spalinowej

Zima to idealna pora na przegląd kosiarki spalinowej przed kolejnym sezonem. Przed rozpoczęciem pracy z kosiarką wykręć świece zapłonowe. Spuść paliwo z baku i olej z silnika przed przechyleniem kosiarki do czyszczenia. Oczyść podwozie i wyszoruj osłonę wokół ostrza, aby usunąć resztki trawy. Wymień lub oczyść i naostrz ostrze, następnie wymień olej i zmień filtr powietrza. Nasmaruj wszystkie ruchome części i wymień świecę. Dolej paliwo dopiero wtedy, gdy będziesz używać kosiarki.

Zawieź swoją kosiarkę na przegląd do serwisu, jeśli wymiana świec i oleju jest dla ciebie zbyt kłopotliwa

Zawsze podlewaj zimowe kompozycje po przesadzeniu roślin i gdy wyschnie podłoże

Nie zapomnij o podlewaniu

Zimą rośliny nie rosną zbyt wiele, ale poniżej powierzchni korzenie nadal potrzebują wody, ponieważ gromadzą rezerwy na przyszłoroczny wzrost. Podlewaj co jakiś czas i zwróć szczególna uwagę na donice z cebulkami oraz roślinami rabatowymi, takimi jak prymulki i bratki. Zimozielone krzewy również potrzebują odrobiny wody, ponieważ liście działają jak parasol na deszczu, przez co niewiele wody dociera do korzeni w donicy. Unikaj przelania, sprawdzając podłoże zanim je podlejesz, a w szczególności ziemię okrytą ściółką.

OGLĄDAJ filmy i szukaj porad na **www.gardenersworld.com/plants-december**

KROK PO KROKU Izolacja zewnętrznych kranów

Podczas utrzymujących się mrozów zewnętrzne krany są podatne na zamarzanie i pękanie, jeśli nie zapewnisz im ochrony. Możesz kupić elastyczne rurki izolacyjne, ale wykonanie własnej izolacji sprawdza się równie dobrze.

1 DOPASUJ kartonowe pudło do kranu i wystającej rury, następnie przymocuj je wodoodporną taśmą, pozostawiając otwartą górę.
2 WYPEŁNIJ przerwę między kranem a kartonem szmatami lub zużytymi opakowaniami, a następnie zaklej górę.
3 ZAPOBIEGNIJ rozpadaniu się kartonu, przykrywając go plastikowym workiem lub folią bąbelkową, zwiększając tym samym izolację.

1

2

3

TEKST: EMMA CRAWFORTH; ROSIE YOEMANS. BEECHGROVE WORDS: MAIRI RATTRAY
ZDJĘCIA: MARSHA ARNOLD; SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS; JASON INGRAM; TIM SANDALL

eprasa.pl ce43bf617b

Sekatorem z czystym i naostrzonym ostrzem wykonasz pracę szybciej i łatwiej

Zadbaj o swoje narzędzia

Nie ma bardziej nieprzyjemnych niespodzianek, niż zdjęcie narzędzia z haka w szopie i odkrycie, że jest tak mocno oblepione zaschniętym błotem lub sokiem roślin, że nie będzie poprawnie działało. Ze złością starasz się je wyczyścić, ale trwa to dłużej niż powinno, ponieważ komuś zabrakło pół minuty na wyczyszczenie narzędzia przed jego odłożeniem. Teraz jest dobry czas na to, żeby zadbać o czystość narzędzi.

Pomiędzy grudniem a lutym narzędzia ogrodnicze są używane rzadziej (chyba, że zimowe przekopywanie pochłania całe tygodnie). Oznacza to, że możesz poświęcić czas na wyczyszczenie zaległości i w rezultacie twoje narzędzia będą wyglądać dobrze, działać dłużej, pracować wydajniej i skuteczniej przy określonym zadaniu, a ty zaoszczędzisz pieniądze. A po zakończeniu pracy poczujesz olbrzymią satysfakcję.

3 narzędzia do wyczyszczenia

Sekator Drobnym papierem ściernym zetrzyj suchy sok z ostrzy i upewnij się, że ruchome części są naoliwione. Dokręcić wszelkie luźne nakrętki.

Szpadel Specjalnym skrobakiem do tapet usuń całe błoto. Do czyszczenia ostrza użyj drucianej szczotki, a na koniec przetrzyj je naoliwioną szmatką.

Nożyce Nałóż olej na oś obrotu ostrzy i zetrzyj wysuszony sok z ostrzy stalową wełną; jest to bardzo ważne, jeśli chcesz uniknąć przywierania ostrzy do siebie.

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

5 PORAD

1. Naostrz motyki holenderskie, aby skutecznie wycinały chwasty
2. Kosiarki są teraz rzadko używane – wskazówki dotyczące ich serwisowania znajdziesz na str. 87
3. Naostrz nóż, którego używasz do cięcia sadzonek
4. W wiadrze pod ręką trzymaj naoliwione szmatki, aby po użyciu czyścić nimi narzędzia
5. Nacieraj drewniane rączki narzędzi olejem lnianym

eprasa.pl ce43bf617b

KROK PO KROKU Zrób ziemię liściową

Ziemia liściowa jest najlepszym dodatkiem do podłoża, ale jej przygotowanie zajmuje dwa lata. Grzyby i bakterie rozkładające materię organiczną potrzebują wilgoci i powietrza, więc najlepiej sprawdzają się luźne pryzmy. Worki są bardziej praktyczne na małych przestrzeniach.

1. ZGRAB lub zgarnij dmuchawą liście z trawników i ścieżek, ale pozostaw liście na rabatach, aby uległy swobodnemu rozkładowi.
2. NAPEŁNIJ solidny, czarny polietylenowy worek liśćmi, ugnieć je, polej wodą jeśli są suche i dobrze zwiąż worek.
3. NAKŁUJ worek widłami dla lepszego przepływu powietrza, kiedy liście będą się rozkładać.

1

2

3

NIE ZAPOMNIJ

- Zbierz liście, które spadły na zimozielone byliny o srebrzystych liściach
- Unikaj chodzenia po mokrym lub zamarzniętym trawniku. Jeśli potrzebujesz, zrób tymczasową kładkę z desek owiniętych drutem
- Wysiej nasiona mrozoodpornych krzewów i drzew. Obsiane kuwety zostaw na zewnątrz
- Czerwoną nitkowatość – chorobę trawnika – potraktuj środkiem grzybobójczym i zaplanuj pielęgnację trawnika na przyszły rok

Upewnij się czy mocowanie nie blokuje wzrostu drzewa

Sprawdź mocowania

Drzewa pozostają przywiązane do podpór jeszcze przez kilka lat po posadzeniu. Drzewo szybko przyrasta na grubość zwiększając obwód pnia, dlatego sprawdź sznurki i poluzuj je co najmniej raz w roku, aby zapobiec ich wrastaniu się lub blokowaniu przepływu soków z korzeni do korony. Odwiąż sznurek całkowicie i zmyj zimujące pod nim szkodniki. Przywiąż drzewo z powrotem do palika, tym razem nieco luźniej.

Zimowa pomoc dla iglaków

W ostatnich latach cięższe zimowe warunki, szczególnie opady śniegu, nadeszły długo po Bożym Narodzeniu pozwalając nam na wykonanie wielu zadań, ale zawsze istnieje szansa, że tym razem zabieli się szybciej. Kolumnowe i przycinane w stylu bonsai iglaki wymagają ochrony przed połamaniem i zniszczeniem konarów w przypadku silnych opadów śniegu. Nasza technika polega na wykorzystaniu mocnego sznurka. Na formowanych na bonsai iglakach przymocuj sznurek do nagiej gałęzi tuż pod jej koroną i owiń go wokół gałązki leżącej naprzeciwko, powtarzając czynność tak, aby utworzyć podtrzymującą gałęzie pajęczynę. W przypadku kolumnowych iglaków okręcaj sznurek od dołu aż do wierzchołka, aby utrzymać gałęzie razem i zapewnić im ochronę aż do wiosny.

Zapewnij formowanym iglakom dodatkową ochronę na zimę

NIE ZAPOMNIJ

- Silnie przytnij wszelkie liściaste żywopłoty i przystrzyż żywopłoty mieszane z rodzimych gatunków, aby utrzymać je w ryzach
- Oczyszczaj na bieżąco oczko wodne, ale zostaw trochę starej wody i mułu dla dzikich zwierząt
- Nadal można posadzić tulipany i hiacynty, jeśli pozwalają na to warunki. Oznacz miejsce sadzenia, aby zapobiec uszkodzeniu cebulek
- Sprawdź stan pędzonych cebulek i podlej, jeśli mają zbyt sucho

TEKST: EMMA CRAWFORTH; ROSIE YEOMANS, BEECHGROVE WORDS; MAIRI RATTRAY. ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; JASON INGRAM; TIM SANDALL

eprasa.pl ce43bf617b

KROK PO KROKU Posadź kwiaty na zimę

Wypełnij luki na rabatach roślinami kwitnącymi zimą, takimi jak ciemierniki, wrzośce, słodko pachnąca, zimozielona sarkokokka i kwiatami cebulowymi, takimi jak przebiśniegi, które można kupić w doniczkach dla natychmiastowego efektu kolorystycznego.

1 UŻYJ łopatki, którą wykopiesz dołek nieco głębszy i szerszy niż bryła korzeniowa. Dodaj ogrodowego kompostu, a na dno dołka nalej wody.
2 PODLEJ roślinę przed wyjęciem jej z doniczki i umieść na środku dołka.
3 OBSYP ziemią bryłę korzeniową i dobrze uciśnij, aby mróz nie wypchnął jej na powierzchnię.

1

2

3

Na zimę owiń roślinę razem z doniczką

Okryj wrażliwe rośliny włókniną

Jeśli uprawiasz w doniczkach rośliny egzotyczne, ale nie masz chłodnego miejsca, w którym możesz je przezimować, okryj je teraz włókniną. Bananowce, kanny i paprocie drzewiaste zimą wymagają ochrony. Korona rośliny jest jej najbardziej wrażliwą częścią, dlatego okryj ją włókniną i związ lub dociśnij do ziemi. Również korzenie są wrażliwe na mróz, dlatego owiń doniczkę folią bąbelkową.

Zacznij pędzić kwiaty cebulowe

Kwiaty cebulowe, takie jak hiacynty, narcyzy i zwartnice, pędzi się, aby zakwitły w okresie świątecznym. Trzyma się je w chłodnym i ciemnym miejscu przez około 10 tygodni. Następnie zakwitają w przeciągu trzech tygodni. Każda roślina ma nieco inne wymagania, dlatego najpierw sprawdź, czego potrzebuje.

Jeszcze nie jest za późno, aby zacząć pędzenie niektórych wiosennych kwiatów cebulowych. Sprawdzaj je regularnie i podlewaj, jeśli wyschną. Kiedy pędy osiągną 5 cm, będą gotowe do przeniesienia do światła. Zbyt wysoka temperatura zniekształca kwiaty, dlatego przed przeniesieniem do domu pozwól im rozkwitnąć w chłodnym, jasnym miejscu.

Przenieś kiełkujące krokusy do jasnej szklarni

Osłoń rośliny jednoroczne

Zabezpiecz siewki kwiatów z jesiennego wysiewu, np. czarnuszki lub nagietków, zanim nadejdzie mróz. Tunel z folii lub włókniny zapobiegnie uszkodzeniom powodowanym przez deszcz i zimny wiatr przez całą zimę. Ochroni też młode rośliny przed przemoczeniem oraz zatrzyma niewielką ilości ciepła. Od czasu do czasu rośliny będzie trzeba ręcznie podlać. Wszystkie rośliny wysiane w doniczkach należy wnieść do środka.

Osłoń na zimę wysiane wprost do gruntu rośliny jednoroczne

TEKST: MIRANDA JANATKA; KAY MAGUIRE; ROSIE YEOMANS
ZDJĘCIA: MARSHA ARNOLD; SARAH CUTTLE; PAUL DEBOIS

eprasa.pl ce43bf617b

KROK PO KROKU Posadź tulipany

Cebulki tulipanów wprowadzają wiosną do ogrodu natychmiastową eksplozję koloru. Posadzone w doniczkach lub na rabatach między innymi roślinami będą przyjemnym dodatkiem do wcześnie kwitnących nasadzeń. Wybierz mieszankę wczesnych, pośrednich i późnych odmian dla wydłużenia okresu kwitnienia. Tulipany najlepiej posadzić w listopadzie, ponieważ przymrozki zmniejszą ryzyko chorób tulipanów, których zarazki utrzymują się w glebie. Korzenie tulipanów rozwijają się w najzimniejszych miesiącach, więc po posadzeniu cebulek należy je dobrze podlać i pozwolić przyrodzie zrobić swoje.

1 ZMIESZAJ ziemię uniwersalną z równą ilością podłoża John Innes No.2. Odmierz trzykrotną wysokość cebulek tulipanów od szczytu doniczki i nasyp podłoża do tego poziomu.

2 UŁÓŻ cebulki tulipanów w donicy na zagęszczonym podłożu. Upewnij się, że się nie stykają. Jeśli sadzisz kilka różnych kolorów kwiatów zaplanuj ich rozmieszczenie dla lepszego efektu.

3 NAPEŁNIJ doniczkę podłożem po brzegi uważając, aby nie przewrócić cebulek podczas obsypywania ich ziemią. Uciśnij podłoże, a następnie ustaw donicę w miejscu docelowym przed podlaniem.

NIE ZAPOMNIJ

- Wykop dalie i kanny, i posadź do donic ustawionych w chłodnym pomieszczeniu
- Obsadź doniczki na zimę kwiatami rabatowymi, takimi jak stokrotki, laki i bratki
- Przytnij silnie róże pnące i przywiąż do podpór nowe pędy
- Oczyść z zaschniętych pędów te byliny, z których zimą nie skorzystają dzikie zwierzęta

Posadź róże

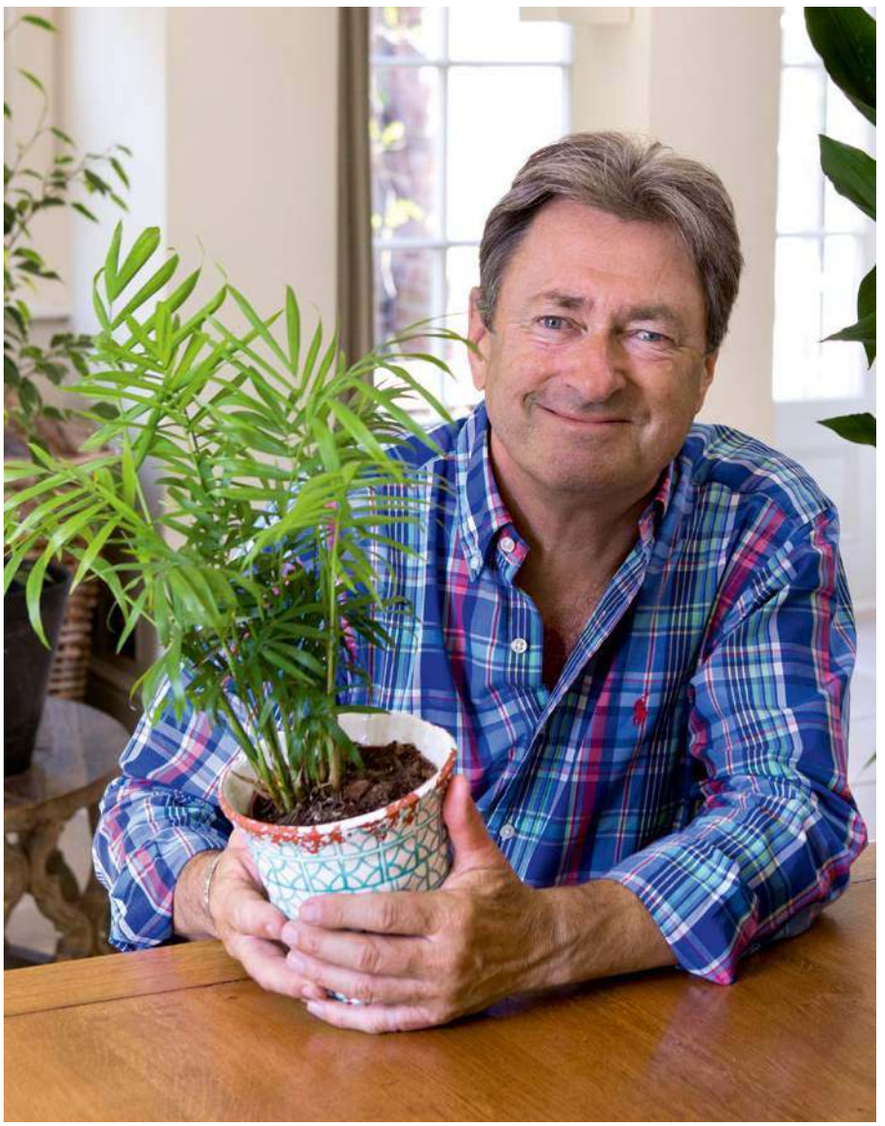
Szkółkarze uprawiają róże w gruncie i wykopują, kiedy krzewy są w stanie spoczynku. Rośliny z nagim korzeniem są tańsze niż rośliny doniczkowe. Są również lekkie i łatwe do wysłania pocztą do klientów. Zaraz po odbiorze posadź je w odpowiednio przygotowanym dołku na takiej samej głębokości, na jakiej rosły w szkółce.

Posadź róże jak najszybciej, aby zapobiec wysuszeniu korzeni

TEKST: MIRANDA JANATKA; KAY MAGUIRE; ROSIE YEOMANS
ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; JASON INGRAM

eprasa.pl ce43bf617b

Przesadzaj rośliny doniczkowe, takie jak ta chamedora co kilka lat, by były szczęśliwe

Przesadzanie roślin doniczkowych

Jeśli twoje rośliny doniczkowe wyglądają na zmęczone i znużone życiem, nie czekaj do wiosny, by je podzielić i przesadzić. Co więcej, Święta za pasem; rośliny będą wyglądały jeszcze bardziej dekoracyjnie, więc nadwyżkę zielonych doniczek możesz podarować w prezencie.

Skrzydłokwiat (*Spathiphyllum wallisii*) jest dobrym przykładem. Ta atrakcyjna roślina o wielu kwiatach toleruje każde miejsce wewnątrz, od jasnego światła do względnego cienia. Tylko parzące promienie słońca sprawią, że będzie cierpieć.

Może również dość szybko formować gęste kępki, wypełniając doniczkę włóknistymi korzeniami. Są one całkiem wytrzymałe, zniosą nawet brutalny podział – choć pewnie będziesz potrzebować pomocy kuchennego noża!

5 ŁATWYCH W UPRAWIE ROŚLIN DONICZKOWYCH

Aloes Uwielbiający słońce sukulent z kojącym skórę sokiem
Falenopsis Kwiaty kwitną miesiącami; podlewaj oszczędnie
Figowiec Doskonały do stylu retro; ma błyszczące, pierzaste liście
Zielistka Bardzo tolerancyjna, formuje kaskady małych roślin
Monstera Znana ze swoich dużych, dziurawych liści

KROK PO KROKU Podziel skrzydłokwiat

1 WYJMIJ roślinę z doniczki i użyj ostrego noża, by przeciąć bryłę korzeniową na części wielkości zaciśniętej pięści – lub mniejsze, jeśli chcesz uzyskać więcej roślin.

2 UPEWNIJ się, że każda część ma kilka pędów i bryłę korzeni, która jest wystarczająco duża, by zapewnić wzrost rośliny. Jeśli jest za mała, roślina będzie cierpiała z powodu braku wody.

3 UMIEŚĆ roślinę w doniczce, która jest odrobinę większa niż bryła korzeniowa, upewniając się, że posiada otwór drenażowy. Wypełnij luki beztorfowym podłożem uniwersalnym.

4 PODLEJ roślinę, następnie umieść w atrakcyjnej osłonce. Regularnie oczyszczaj liście z kurzu, szczególnie, gdy poziom światła jest niski, pomagając tym samym roślinie w procesie fotosyntezy.

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

eprasa.pl ce43bf617b

USUŃ CHWASTY

Skup się na chwastach wieloletnich, które nadal rosną – teraz będzie je dużo łatwiej zauważyć i wykopać. Usuń jak najwięcej korzeni, aby zapobiec ponownemu wzrostowi.

Zaplanuj rabaty i zamów nasiona

Gdy na ogrodowym froncie panuje cisza, poświęć swój czas na zaplanowanie zmian, które chcesz wprowadzić w przyszłym roku. Przyjrzyj się ostatnim zdjęciom i zanotuj, które obszary chcesz poprawić. Możesz nawet narysować prosty plan z kolorami i rozmiarami roślin, które chcesz dodać wiosną. A może pójdziesz o krok dalej i zamówisz nasiona już teraz, kiedy wybór jest jeszcze całkiem spory.

Sporządź prosty plan nowych nasadzeń z rozmiarami i kolorami roślin

DOBRA RADA

Jeśli mieszkasz w regionie, w którym występują przymrozki, upewnij się, że cebulki twoich dalii są wykopane i bezpieczne. Po wykopaniu wysusz je i przechowuj na otwartej tacy z podłożem aż do wiosny. Jeśli w twoim ogrodzie nie panują siarczyste mrozy, możesz pozostawić cebulki w ziemi i przysypać je ściółką.

Kontroluj czarną plamistość

Czarna plamistość jest często występującą chorobą grzybową róż, powodującą powstawanie czarnych plam na liściach. W ciężkich przypadkach liście wcześnie opadają, a żywotność roślin jest znacznie krótsza, pomimo że pojawiają się nieliczne kwiaty.

Regularne stosowanie środka grzybobójczego zdaje egzamin, ale najlepszym sposobem jest jak najszybsze usuwanie i niszczenie zainfekowanych liści i skrupulatne zbieranie tych, które opadną.

Gdy kupujesz nowe róże, zwróć uwagę na odmiany odporne na czarną plamistość. Choć pamiętaj, że nawet i te odmiany zachorują, jeśli będziesz mieć inne zainfekowane róże w pobliżu.

Zrywaj liście zainfekowane czarną plamistością i oczyść z nich ziemię, a potem wyrzuć je do kosza zamiast kompostować

KROK PO KROKU

Posadź amarylis

Rozpocznij uprawę cebulek amarylisa (hipeastrum) teraz, aby za kilka miesięcy cieszyć oko spektakularnymi kwiatami. Umieść je na parapecie w dobrym świetle oraz podlewaj i nawoź wraz ze wzrostem. Po przekwitnieniu utnij stare łodygi, ale kontynuuj nawożenie dla przyszłorocznych kwiatów.

1 POSADŹ cebulkę w ziemi doniczkowej tak, by końcówka wystawała 3 cm ponad powierzchnię. Przyklep podłoże, przytrzymując cebulkę w pozycji pionowej.

2 NAMOCZ podłoże, aby cebulka „wykiełkowała", a potem podlewaj oszczędnie do momentu, gdy liście zaczną gwałtownie rosnąć i będą potrzebowały regularnego podlewania.

TEKST: MIRANDA JANATKA; ROSIE YEOMANS.
ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; GETTY IMAGES/MARK TURNER; TIM SANDALL; ILUSTRACJA: SCOTT JESSOP

eprasa.pl ce43bf617b

KROK PO KROKU Posadź czosnek

Czosnek lubi pełne słońce i mocno przepuszczalną glebę wzbogaconą obornikiem lub kompostem ogrodowym. Jeśli masz ciężką ziemię, posadź ząbki w płytszych dziurkach lub rozpocznij ich uprawę na tacach.

1 PODZIEL zewnętrzną skórkę cebulki, a następnie wyjmij każdy ząbek.

2 ROZMIEŚĆ ząbki co 15 cm wzdłuż linii zaznaczonej patykiem lub sznurkiem, w rzędach oddalonych od siebie o 30 cm.

3 WYKORZYSTAJ łopatkę do posadzenia ząbków, aby ich końce znajdowały się około 2,5 cm poniżej powierzchni ziemi.

1

2

3

UWAŻAJ NA ŚLIMAKI

Znajdź ślimaki ukrywające się pod doniczkami, w szczelinach murów i pod krawędziami podwyższonych rabat. Hibernują, gdy jest zimno, aby uniknąć zamarznięcia, więc teraz jest najlepsza pora, by je zebrać i się ich pozbyć.

NIE ZAPOMNIJ

- Zbierz pozostałe warzywa korzeniowe i przygotuj podłoże na wiosnę
- Przykryj lekką agrowłókniną sałaty, takie jak 'Winter Gem'
- Posprzątaj szopę i wyczyść donice, by były gotowe na wiosnę
- Kontynuuj pędzenie cykorii (*patrz str. 109*)

Wyjmij z ziemi kilka porów już teraz, aby przygotować pożywną zupę z porów i ziemniaków

Zbierz pory

Pory gwarantują zbiory od lata, przez zimę, aż do wiosny, jeśli wysiejesz kolejno partie odmian wczesnych, średnio wczesnych i późnych. Należy je zbierać w odpowiedniej kolejności, ponieważ najwcześniejsze odmiany nie radzą sobie na zewnątrz podczas zimowych mrozów w przeciwieństwie do późniejszych, odpornych odmian.

Aby zebrać pory, użyj wideł, by rozluźnić podłoże, a następnie unieś roślinę, uważając na korzenie. Opłucz ją z ziemi w wiaderku, następnie przytnij korzenie i długie liście. Resztki można przeznaczyć na kompost.

Porów możesz używać zamiast cebuli w zupach, sosach i daniach stir-fry. Przechowuj je w lodówce przez kilka dni lub zamroź, jeśli masz ich za dużo.

OGLĄDAJ filmy i poznaj nasze porady na **www.gardenersworld.com/planting**

ODWIEDŹ www.gardenersworld.com/how-to, aby uzyskać porady i praktyczne projekty

Użyźnij glebę

Ściółka z obornika lub kompostu ogrodowego nie tylko poprawia strukturę i poziom odżywienia twojej gleby, ale także doda mikroorganizmy, które mają znaczenie dla zdrowego wzrostu roślin. Grządka warzywna potrzebuje jej bardziej niż stale obsadzone rabaty, ponieważ regularne zbiory pozbawiają glebę materii organicznej i substancji odżywczych.

Wystarczy, że rozrzucisz materię organiczną na powierzchni podłoża, a owady przeniosą ją do strefy korzeni w ciągu kilku tygodni i twoja gleba będzie gotowa na nowe wiosenne nasadzenia.

Popraw swoje przyszłoroczne zbiory, dodając materii organicznej do podłoża

TEKST: MIRANDA JANATKA; ROSIE YEOMANS.
ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; TIM SANDALL

eprasa.pl ce43bf617b

NIEZWYKŁE HOTELE BEZ TAJEMNIC

Od śniadania w towarzystwie żyraf aż po hotel wyrzeźbiony z lodu! Brytyjscy dziennikarze Giles Coren oraz Monica Galetti zabierają widzów w podróż po najbardziej niezwykłych hotelach na świecie.

Środy 20:55
Premiera 2 października

BBC lifestyle

eprasa.pl ce43bf617b

Czas dla dzikiej fauny...

Pamiętaj, by karmniki dla ptaków były pełne słoniny, orzechów i nasion słonecznika; dni są tak krótkie, a noce zimne, że małe ptaki, takie jak sikorki, muszą zmagazynować w ciągu dnia tak dużo kalorii, ile to możliwe, aby przetrwać noc. Upewnij się, że ptasie kąpieliska nie są zamarznięte; pióra muszą być czyste, by zapewniać izolację. Możesz zaobserwować wzajemnie karmiące się drozdy. Doceniaj te momenty; przed tobą sporo zimowych dni, zanim wiosna obudzi się znów do życia.
Tekst Kate Bradbury

Możesz zaobserwować – i usłyszeć – lisy wraz z rozpoczęciem późnego sezonu rozmnażania. Osobniki męskie będą broniły swoich terytoriów, a podobne do krzyku odgłosy samic można usłyszeć w tle. Samice założą już gniazda lub nory, w których będą wychowywać swoje młode. Zauważysz ostatnie w tym sezonie lisięta, bawiące się na trawie o zmroku.

Gdy lisy w rejonach wiejskich zwykle prowadzą nocne życie, te w miasteczkach i miastach przystosowały się, by wykorzystać możliwości, jakie daje im dzień. Możesz zaobserwować lisy opalające się na dachu szopy lub patrolujące ogród w poszukiwaniu pożywienia. Lisy mają zróżnicowaną dietę, bogatą w owoce, dżdżownice i małe ssaki. Miejskie lisy są znane (i często je to zdradza) z przekopywania koszy na śmieci w poszukiwaniu jedzenia. To nie wina lisów; po prostu korzystają z naszego zwyczaju wyrzucania.

Ogrodnicy i lisy nie zawsze się ze sobą dogadują. Lisy ryją pod płotami i deskami, gryzą wyściółkę sadzawki i pozostawiają po sobie resztki jedzenia (szczególnie kostki kurczaka) lub śmierdzące odchody. Wspólne życie może być trudne, ale nie obwiniajmy ich za zwyczaje, które rozwijały się przez lata. One prawdopodobnie też nie są zadowolone z naszych ogrodzonych ogrodów.

Obserwuj również...

- Jeże. Jeśli zobaczysz jeża w dzień lub wieczorem, zadzwoń do lokalnego ratownika jeży po poradę – może nie mieć wystarczająco dużo tłuszczu, by przeżyć hibernację.
- Królowe trzmieli wybudzające się z hibernacji w łagodną pogodę. Nakarm je mieszanką cukru i wody w proporcji 50-50.
- Migrujące ptaki (kosy lub drozdy) mogą unikać karmników. Zostawiaj im pokarm i wodę z tyłu rabat.

Nie przegap...

- *Poznawaj świat z Davidem Attenborough*, teraz dostępny na iPlayer **www.bit.ly/explore-attenborough**

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; GETTY/ANDY ROUSE

eprasa.pl ce43bf617b

Lisy używają 28 różnych rodzajów dźwięków, by komunikować się ze sobą

eprasa.pl ce43bfb17b

Hibernacja

Nie budźcie ich...

Uważaj na hibernujące stworzenia w ogrodzie – postaraj się im nie przeszkadzać

Gdy przestawiamy zegarki do tyłu, nasze ogrody są pełne liści, a o brzasku nad trawnikiem unosi się delikatna mgła. Jest jesień. Wszystko zdaje się spać – poza ptakami, które możemy teraz widywać częściej, bo krótsze dni zostawiają im mniej czasu przy karmniku.

Jesienią większość zwierząt zaczyna hibernować – to najbardziej ekonomiczny sposób na przetrwanie zimy. Zamiast szukać pożywienia (którego jest bardzo mało), zwierzęta zamykają się w kryjówkach i przeczekują ten czas. W naszych ogrodach hibernują teraz jeże, gady, płazy i owady – szczególnie trzmiele, motyle i osy.

Niektóre owady hibernują w postaci dorosłej (np. motyle rusałka pawik i rusałka pokrzywnik), a inne w postaci larw lub poczwarek. Każdy gatunek wypracował w drodze ewolucji swój sposób na przetrwanie zimy. Zwykle trudno nam jest zauważyć hibernujące stworzenia, ale o to chodzi – bezpieczniej jest pozostać w ukryciu. Niektóre z nich zakopują się głęboko w ziemi lub kompoście, inne znajdują kryjówkę wśród traw ozdobnych lub składają skrzydła pod kawałkiem kory, lub dachem szopy – i musimy uważać, aby im nie przeszkodzić.

Rusałka pokrzywnik hibernuje w postaci dorosłej

Prawdziwa hibernacja obejmuje spowolnienie rytmu serca i oddychania, i spadek temperatury ciała, ale większość stworzeń zapada w letarg, podczas którego dochodzi do jedynie niewielkiego spadku ciepłoty organizmu. Co jakiś czas zwierzęta budzą się, gdy ich temperatura wraca normalnego poziomu, po czym ponownie zasypiają. Nie do końca rozumiemy, dlaczego tak się dzieje, ale może to wyjaśnić, dlaczego zimą widujemy nietoperze i jeże.

Jak chronić hibernujące stworzenia

- Zanim rozpalisz ognisko, sprawdź, czy żadne stworzenie nie hibernuje między kawałkami drewna.
- Jeśli przypadkiem wykopiesz **trzmiela**, nie chowaj go ponownie w ziemi. Odłóż go na coś suchego i chłodnego, np. na kupkę liści.
- Jeśli znajdziesz **padalca**, umieść go na kompoście i lekko nim przykryj.
- Jeśli obudzisz **motyla,** złap go do pudełka po butach i wynieś do szopy. Będzie mu tam dobrze, ale pamiętaj, aby wypuścić go wiosną.
- Jeśli natkniesz się na poruszającego się **jeża**, daj mu wody, coś do zjedzenia (karma dla psów o smaku kurczaka będzie ok) i zostaw go w spokoju. Wkrótce znajdzie sobie miejsce.

DOBRA RADA

Aby ogrodowe oczko wodne nie zamarzło całkowicie, pozbawiając hibernujące żaby i traszki tlenu, zostaw w nim piłkę, np. do tenisa

TEKST: KATE BRADBURY. ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; JASON INGRAM

eprasa.pl ce4

Jeże zbierają liście, aby w nich hibernować, więc uważaj, robiąc porządki w ogrodzie

Samce żaby zwykle zimują w oczkach wodnych

5 oznak hibernacji

1 **Sterta liści** może pojawić się w rogu ogrodu, w kompostowniku lub za szopą. Być może to hibernuje jeż, bo często same zbierają materiał, którym moszczą swoje zimowe kryjówki. Uwaga: jeż może zapadać w zimowy sen między polanami przeznaczonymi na ognisko, ich podpalenie powoduje więc straszliwe obrażenia lub śmierć zwierzęcia.

2 **Cienie i ruch** na dnie oczka wodnego mogą być oznaką, że hibernują w nim żaby. Są to zwykle samce, które preferują drzemkę w oczkach od spędzenia zimy w mule czy pod liściami, jak to czynią samice czy inne płazy. Potrafią oddychać przez skórę i co jakiś czas mogą poruszać się w wodzie.

3 **Liście na murze** mogą okazać się motylami – dorosłymi hibernującymi osobnikami rusałki pawik, rusałki pokrzywnik, rusałki admirał lub rusałki ceik. Niekiedy motyle hibernują w grupach, zamykając skrzydła i czepiając się suchej, osłoniętej powierzchni, np. spodu deski umieszczonej przy murze lub pod dachem szopy.

4 **Nieduże kupki** ziemi widoczne wiosną mogą świadczyć o tym, że w trawniku i/lub na rabatach gniazdowały pszczolinki (dzikie pszczoły samotnice). W takim przypadku ich potomstwo śpi tam aż do wiosny i wówczas opuszcza gniazda, odbywa gody, składa jaja i umiera. W ziemi hibernują również królowe trzmieli, które się w niej zakopują.

5 **Wysokie trawy** to świetna kryjówka, w której na pewno hibernują świerszcze.W wysokich trawach mogą zakopać się też gąsienice motyli i ciem, chrząszcze lub ich pędraki. Niektóre motyle przędą kokony, które zwisają ze źdźbeł traw.

eprasa.pl/cc43bf17b

Wisząca budka lęgowa przyciągnie ptaki, takie jak sikorki bogatki i modre

Jak zmienić...

Budkę lęgową w zimowe schronienie

Większość starych budek lęgowych jest pełna pcheł i innych pasożytów, które zamieszkują w nich aż do kolejnej wiosny, gdy mogą żerować na nowych pisklętach. Dlatego ważne jest, aby zdjąć stare budki i wyczyścić je jesienią, gdy ptaki już je opuszczą. Dobrym pomysłem jest też przekształcenie budek w zimowe schronienie, zapewniając tym samym ptakom bezpieczne miejsce podczas zimnych nocy.

POTRZEBNE BĘDĄ

- Budka lęgowa
- Materiał do izolacji, taki jak sucha wełna, siano lub drewniane ścinki
- Zmiotka
- Wrzątek
- Szmatka i weterynaryjny środek dezynfekujący (opcjonalnie)

ODWIEDŹ www.gardenersworld.com/wildlife, by poznać więcej projektów, w tym filmy, wskazówki i porady dotyczące tego, jak uatrakcyjnić swój ogród dla dzikich zwierząt

1 **Usuń** gniazdo z budki wraz z pozostałymi jajami i wyrzuć. Możesz to zrobić wyłącznie między sierpniem a styczniem.

2 **Użyj** zmiotki, aby dokładnie oczyścić budkę, zwracając szczególną uwagę na kąty i boki.

3 **Umyj** gorącą wodą, aby zabić pasożyty. Możesz też użyć środka dezynfekującego. Nie stosuj środków owadobójczych ani proszku przeciwko pchłom.

4 **Pozostaw** budkę do wyschnięcia, zanim włożysz do środka ciepłe materiały. My zrobiliśmy izolację z wełny owczej.

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

eprasa.pl ce43bf617b

Jak zrobić...

wysokoenergetyczne ciastka z tłuszczem

Podaruj ptakom w zimowe miesiące pokarm w postaci łatwych do przyrządzenia ciastek z tłuszczem. Powieś je na drzewach i krzewach, a potem rozkoszuj się widokiem ptaków.

POTRZEBNE BĘDĄ

- Duża miska
- Drewniana łyżka
- Smalec lub łój
- Rondelek
- Okruszki chleba i ciasta, rodzynki, starty ser, owies, orzeszki i nasiona dla dzikich ptaków
- Puste opakowania po jogurtach
- Linka lub sznurek

1 **Wymieszaj** ser, okruszki, owoce, orzechy, owies i nasiona w misce. Delikatnie rozpuść smalec lub łój na patelni i dodaj wszystkie składniki. Mieszaj do momentu, gdy tłuszcz wsiąknie.

2 **Zrób otwór** w dnie opakowania po jogurcie i przewlecz linkę lub sznurek, a następnie przełóż do pojemniczka tłuszczową mieszankę.

3 **Włóż do lodówki** na noc, a następnie przetnij pojemniczek i wyjmij ciastko. Zawiąż spory supeł na dole sznurka, aby zawiesić smakołyk.

TEKST: KATE BRADBURY. ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE

DOBRA RADA

Powieś ciastko na cienkiej gałęzi, która nie jest tak gruba, by utrzymać wagę kota i innych drapieżników.

epidasa.pl/ce4...bf617b

Łukasz Skop, ogrodnik i autor bloga www.bezogrodek.com przedstawia niezwykłe rośliny, których musisz spróbować – dla odmiany od warzywnej rutyny

Czy wiesz, że...

Marek kucmerka jest niskokaloryczny i lekkostrawny, ale bogaty w białko i sole mineralne. To warzywo naszych przodków – około X wieku przywędrowało z Azji do Europy.

Miesiąc	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
SIEW												
SADZENIE												
ZBIÓR												
ROZSTAW	**W rzędzie** 10-20 cm **Między rzędami** 40-50 cm											

Liście, łodygi i kwiatostany kucmerki przypominają wyglądem lubczyk, ale są od niego mniejsze.

ZDJĘCIA: ŁUKASZ SKOP

MAREK KUCMERKA

Późna jesień nieodłącznie wiąże się ze zbiorami ostatnich warzyw z warzywników. Zanim ziemię skuje mróz, wszystkie warzywa korzeniowe trzeba wykopać – nie tylko buraki, marchew i pietruszkę korzeniową, które nie mogą przemarznąć, ale też topinambur, który co prawda po przemrożeniu jest dużo smaczniejszy, ale wydobycie jego bulw z zamarzniętej na kość ziemi stanie się wkrótce niemożliwe.

Najbardziej produktywne warzywa to te zaliczane do kategorii *cut and come again*, jak mówią Anglicy. Im częściej je zbieramy, tym w końcowym rozrachunku przynoszą nam większe plony. Takim rogiem obfitości są więc wszystkie sałaty na cięte listki, fasolka szparagowa czy cukinia. Warzywa korzeniowe (z wyjątkiem rzodkiewek i wczesnych odmian marchwi) zachowują się zgoła inaczej: każą na siebie czekać cały sezon i nie ma mowy o podjadaniu na bieżąco. Kto chociaż raz zmierzył się ze skorzonerą ten wie, że jest to warzywo dla naprawdę wytrwałych ogrodników. Podobnym trenerem cierpliwości jest także starodawny (ale z pewnością już nie staromodny!) marek kucmerka (*Sium sisarum*).

Pod tą, w gruncie rzeczy dość zabawną, nazwą kryje się wyjątkowo smaczne warzywo zaliczane do rodziny roślin selerowatych, którą łatwo rozpoznać po parasolkowatych kwiatostanach i gnuśnym kiełkowaniu. Marek, podobnie jak topinambur, jest odporny na mróz i może zostać w warzywniku przez wiele lat. Jego uprawę zacznij od wysiewu nasion wczesną wiosną lub późną jesienią bezpośrednio do gruntu. Nasiona kiełkują ospale, nierównomiernie i wybiórczo, ale kiedy siewki wyjdą już z ziemi, dalsza uprawa kucmerki nie sprawia żadnych kłopotów. W tabeli poniżej zaznaczyłem, że marka można rozsadzić w kwietniu, chociaż nie jest to konieczne. Uznaję jednak, że szkoda byłoby wyrzucać nadmiar sadzonek, skoro już łaskawie wykiełkowały. Roślinę da się też łatwo i dużo szybciej rozmnożyć przez podział korzeni starszych roślin. Robię to przy okazji jesiennych zbiorów. Największe korzenie wyłamuję wówczas z przeznaczeniem do spożycia, a uszczuplone kłącza sadzę z powrotem, co przypomina mi trochę czerwcowe podbieranie pierwszych ziemniaków.

Chociaż najczęściej szybko łakomię się na warzywa o pociągającym wyglądzie, marek stanowi wśród nich wyjątek. Wyglądającym jak skarłowaciały lubczyk zielonym częściom nadziemnym i rosochatym białawym korzeniom trzeba tylko dać kredyt zaufania i przekonać się, że marek to świetny gość i materiał na przyjaciela na wiele lat. Warto czym prędzej dodać go do znajomych.

Gdzie szukać?

Nasion marka należy szukać w sieci lub wśród zaprzyjaźnionych ogrodników. Najlepiej kiełkują te świeże, zebrane najpóźniej w poprzednim roku. Korzenie kupione na lokalnym targu lub bazarze (nie jest łatwo je znaleźć, ale trzeba pytać) można wsadzić do ziemi, o ile nie mają odciętej całkowicie korony liści.

Jak zbierać?

Im później w sezonie wykopiesz korzenie, tym będą większe i smaczniejsze. Najlepiej zrobić to na przełomie października i listopada. Wykop na raz wszystko, co planujesz zebrać. Nadmiar włóż do dużej donicy, zasyp czystym wilgotnym piaskiem i zadołuj w ziemi lub przechowaj w chłodnym, ciemnym miejscu.

Jak jeść?

Marka można jeść na surowo, krótko gotować, piec lub blanszować. Nie obieraj korzeni ze skórki – wyszczotkuj je do czysta. Surowe korzenie chrupią i smakują jak świeże włoskie orzechy, a ugotowane są niezwykle sycące. Doskonały i wartościowy zamiennik kasz, ryżu i ziemniaków!

DOBRA RADA

Nadziemne części marka kucmerki zasychają jesienią i do wiosny roślina znika z pola widzenia. Oznacz miejsce uprawy, aby jej nie uszkodzić podczas przekopywania grządek.

eprasa.pl ce43bf617b

Czy wiesz, że...

Nasiona buraków zebrane są w kłębiki. Z jednego kłębika może wyrosnąć nawet kilka roślin, ale warto zostawić tylko jedną, jeśli chcesz wyhodować naprawdę okazałe korzenie.

Najsmaczniejsze są buraki o wielkości piłki tenisowej.

Miesiąc	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
SIEW												
ZBIÓR												
ROZSTAW	**W rzędzie** 5-10 cm **Między rzędami** 30-50 cm											

eprasa.pl/ce43bf617b

Latem z młodych liści białych buraków ćwikłowych można przygotować biało-zielony chłodnik

Dla ograniczenia użycia środków owadobójczych zerwij i zniszcz liście na których żeruje mszyca.

ZDJĘCIA: ŁUKASZ SKOP

BIAŁY BURAK ĆWIKŁOWY

Przyznaję ze skruchą, że buraczа różnorodność przez długi czas była mi zupełnie nieznana, zaś ta, z którą miałem styczność w dzieciństwie przedstawiała się zgoła bajkowo. Pamiętam doskonale, jak nieraz mocowałem się z białymi pastewnymi burakami tarmosząc je za zielone czupryny i zmuszając do wyjścia z ziemi, dokładnie tak, jak dziadek zmagał się ze swoją rzepką. Czerwonych buraków ćwikłowych nie trzeba mi też było przedstawiać, bo wiersz „Na straganie" Brzechwy znałem na wyrywki – nie mogło być inaczej, skoro traktował o warzywach. Wszystkie moje ówczesne buraczki, tak jak w wierszu, były czerwone. Nawet by mi do głowy wtedy nie przyszło, że mogą mieć inne kolory.

Być może określenie „kolor buraczkowy" za jakiś czas nie będzie już takie jednoznaczne. Podobnie jak marchew, buraki mają mnóstwo fantastycznie zabarwionych odmian: są więc nie tylko te tradycyjnie bordowe, ale też ciemno-burgundowe (cóż za nobilitujący kolor dla buraka!), jasnopurpurowe, różowo-białe i złoto-żółte. I są też pozornie najmniej ciekawe z nich wszystkich – po prostu białe.

Białe buraki ćwikłowe to jednak nie lada gratka. Nasiona pierwszej polskiej odmiany takiego buraka, 'Śnieżnej Kuli', siostry bardzo popularnej i szeroko uprawianej 'Czerwonej Kuli', od kilku lat są już w powszechnej sprzedaży. Jakie zalety ma taki wybielony burak? Nie brudzi rąk i obrusów – koniec z uporczywymi plamami. Nawet jeśli to brzmi jak tani slogan reklamowy, koniecznie spróbuj przyrządzić białego buraka. Biała ćwikła, czyli buraczki z chrzanem mogą nie wzbudzać jeszcze wątpliwości, ale biały barszcz czerwony? Prawdziwa zupa-oksymoron! 'Śnieżna Kula' w niczym nie ustępuje swojej bardziej kolorowej siostrze. Smakuje buraczkowo, ma wszystkie cenne buraczane składniki i wcale nie wymaga bardziej skomplikowanej pielęgnacji. Brakuje jej tylko charakterystycznego barwnika, więc siłą rzeczy czerwony barszcz jest przezroczysty, ale nie mniej smaczny.

Białe buraki ćwikłowe wysiewam w drugiej połowie kwietnia i zbieram z grządek jesienią. Zrezygnowałem tylko z wykorzystywania młodych białych buraczków na botwinkę, bo jej wściekle rażący kolor to część kulinarnego doświadczenia, które bardzo lubię (w końcu jemy też oczami). Ale jeśli chcesz domieszać buraki, np. do zapiekanych warzyw i uniknąć przefarbowania wszystkiego na buraczkowo, to 'Śnieżna Kula' będzie ciekawym rozwiązaniem. Bo to naprawdę jest ambaras: biały i ćwikłowy burak... naraz!

Gdzie szukać?

Biały burak ćwikłowy 'Śnieżna Kula' jest już w sprzedaży na polskim rynku. Jego nasion szukaj wczesną wiosną w dobrze zaopatrzonych sklepach i centrach ogrodniczych.

Jak zbierać?

Z buraka ćwikłowego możesz wykorzystać młode liście na botwinkę i wyrośnięte kuliste korzenie. Możesz je rwać bez rękawiczek – w końcu wcale nie brudzą.

Jak jeść?

Piecz, gotuj, trzyj, a nawet kiś na przezroczysty zakwas do białego barszczu czerwonego. Już chciałem napisać, że do białego barszczu – ale to zupełnie inna historia.

DOBRA RADA

Buraki, w tym także białe ćwikłowe, często atakuje mszyca buraczana. Żeruje na spodniej stronie liści i jest smoliście czarna. Szukaj zniekształconych liści, aby zawczasu pozbyć się problemu, a twoje buraki urosną większe.

eprasa.pl ce43bf617b

Felieton

Opowieści Titchmarsha

Najlepszym sposobem na wychowanie nowego pokolenia ogrodników jest, zdaniem **Alana**, podsycanie w dzieciach zamiłowania do przebywania na świeżym powietrzu

Wiele lat temu – dokładniej rzecz ujmując, ze cztery dekady wstecz – sądziłem, że chcę być nauczycielem. Zastanawiałem się, czy nie ubiegać się o przyjęcie na studia pedagogiczne, ale życie popchnęło mnie w innym kierunku i skończyłem jako osobnik przygotowujący kursy szkoleniowe dla pracowników Kew Gardens. Myślę, że w jakimś sensie doszedłem do tego samego punktu, tyle, że nieco inną drogą.

Siłą napędową było dla mnie zawsze dzielenie się pasją i przekazywanie pożytecznych – mam nadzieję – umiejętności. Ale po kilku latach „nauczania" odkryłem dwie rzeczy, które wskazywały na to, że jednak nie jestem nauczycielem z powołania: po pierwsze, siłą rzeczy, musiałem co roku uczyć dokładnie tego samego, zaś po drugie, zacząłem coraz wyraźniej dostrzegać, że nie wszyscy chcą się uczyć.

Różnorodność ma dla mnie kluczowe znaczenie. To właśnie ona odświeża mnie i ożywia, zaś wykonywanie tej samej czynności rok po roku byłoby prostą drogą do spotkania mojego największego wroga – nudy. Nie chcę przez to powiedzieć, że brakuje mi wytrwałości lub że nie jestem w stanie zrobić czegoś częściej, niż raz. Muszę jednak mieć możliwość odświeżenia się – i zapewnia mi ją dziennikarstwo prasowe, telewizyjne i radiowe, nawet, gdy muszę co roku wyjaśniać zasady pielęgnacji trawnika jesienią. Jednocześnie mam do czynienia z taką różnorodnością, że wskazówki dotyczące skaryfikacji i aeracji stają się znośne.

> Nie umiem wręcz wyrazić, ile radości daje mi widok pokrzykujących z radości wnuków biegających po ogrodzie

Ale uczyć ludzi, którzy nie chcą się uczyć? To znacznie trudniejsze. Wcale nie sugeruję, że w Kew, gdzie znakomita większość osób jest żądna wiedzy, inspiruje i zapewnia doskonałe towarzystwo, takich osobników było więcej niż paru. Jednakże wystarczy dostrzec tu i ówdzie zasnuwające się mgłą oczy bądź okazjonalne ziewnięcie, by zdać sobie sprawę, że nauczyciele muszą dysponować innym rodzajem cierpliwości, niż ta niezbędna do uprawy roślin. Najwyraźniej jestem zdecydowanie mniej tolerancyjny wobec osobników opornych na wiedzę, niż wobec trudnych w uprawie drzew i krzewów.

Pod tym względem wyróżniam się na tle rodziny, bo żonę i córki od lat bardzo raduje zawód nauczyciela. Wiem z ich doświadczenia, ile cierpliwości, pracowitości i zaangażowania potrzeba, aby być dobrym nauczycielem, ale być może mogę przynajmniej pogratulować sobie tego, że nie zniechęciłem ich do ogrodnictwa.

Kiedy córki były małe, przysiągłem sobie, że nie będę ich do niego zmuszać. Każdej wiosny prosiły mnie o kawałek ziemi, na którym mogłyby zasiać nasiona, zaś kilka tygodni później o wszystkim zapominały. Tak to już jest z większością naszych berbeci. Powstrzymywałem się od strzelania focha i uwag w rodzaju „Czy ostatnio zerkałaś na swoją grządkę"? Zamiast tego zachęcałem je zwyczajnie do wychodzenia na dwór. Świeże powietrze to synonim zabawy – domków na drzewie, pikników i polewania się wodą z węża w gorące dni lata. Zachęcałem córki, aby przyglądały się kwiatom i cieszyły nimi, ale – mówiłem sobie – jeśli perspektywa wyjścia do ogrodu będzie dla nich oznaczać ciężką pracę i monotonię, wkrótce odwrócą się tyłem do przebywania na łonie wspaniałej natury i nie będą chciały mieć z nią nic wspólnego.

Ta technika opłaciła się. Choć nie mogę powiedzieć, że moje córki opanowały botaniczne nazwy łacińskie, obydwie mają ogrody i zdradziły mi, że nie mogłyby żyć w miejscu „pozbawionym zieleni". Robota wykonana. Przerabiam teraz te doświadczenia na nowo z wnuczętami, które na szczęście uwielbiają przebywać na świeżym powietrzu.

Nie umiem wręcz wyrazić, ile radości daje mi widok pokrzykujących z radości wnuków biegających po ogrodzie, zbierających kasztany i robiących sobie kryjówki. Jeżeli mamy zostawić nasz krajobraz w bezpieczniejszych rękach, niż nasze, musimy podsycać w naszych dzieciach i wnuczętach proste zamiłowanie do wspaniałej natury – do radości przebywania pod chmurką. Z czasem przekształci się ono w świadomość, że rośliny i kwiaty, drzewa i dzika fauna, wzgórza i wrzosowiska dodają nam mocy w sensie fizycznym i duchowym, a w zamian zasługują na miłość, uwielbienie i ochronę.

Musimy przekazać tę miłość w sposób pełen radości, aby ci, którzy po nas nastąpią, uznali ją za przywilej, a nie obciążenie. I to jest wyzwanie dla nas wszystkich.

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE. ILUSTRACJA: ADAM LARKUM/ILLUSTRATIONWEB

eprasa.pl ce43bf617b

RUKIEW WODNA

Te pikantne liście urosną w donicy na patio – nie musisz mieć w ogrodzie strumyka! Wysiew nasion rukwi rozpocznij dopiero w maju, kiedy ziemia się rozgrzeje.

SMAKUJ NA 3 SPOSOBY

- Gotuj na wolnym ogniu w bulionie ze szczypiorkiem, czosnkiem, miętą i groszkiem, a następnie wymieszaj ze śmietanką. Zupa gotowa!
- Orzeźwiająca sałatka? Zmieszaj rukiew z awokado, różowym grejpfrutem, burratą i winegretem.
- Podsmaż z cebulą dymką, dodaj jajka i mieszaj, aż się zetną. Na zdrowe śniadanie podaj z awokado, pomidorami i świeżą rukwią.

TEKST: NIC WILSON. ZDJĘCIA: GETY/YE LIEW

eprasa.pl ce43bf617b

Rukiew wodna

Czy wiesz, że...?

W XIX wieku ta rodzima bylina wodna była szeroko uprawiana w wapiennych rzekach południowej Anglii. Stała się tak ważnym warzywem, że główna trasa transportowa do Londynu – Mid Hants Railway – zyskała od niej nazwę Watercress Line (Linia Rukwi)

Wartość odżywcza

Rukiew wodna jest tak bogata w wapń, żelazo i witaminy A i C, że w czasach wiktoriańskich nazywano ją „chlebem dla ubogich".

Uprawa

Rukiew można uprawiać z wysiewu nasion w doniczkach lub rozmnażać z roślin kupionych w supermarkecie. Wysiej nasiona na powierzchni wilgotnego podłoża (bez torfu) wiosną, kiedy zrobi się ciepło. Kontynuuj wysiewy wiosną i latem, by mieć wciąż świeże liście. Ziemia powinna być stale lekko wilgotna; ustaw doniczkę na głębokiej tacy z wodą i przenieś ją w zacienione miejsce. Raz lub dwa razy w tygodniu przelej doniczkę dużą ilością wody dla odświeżenia. Od czasu do czasu stosuj rozcieńczony płynny nawóz o wysokiej zawartości azotu lub płynny nawóz z wodorostów. Chcesz rozmnożyć rukiew? Znajdź łodygę z białymi korzeniami, usuń dolne liście i włóż sadzonkę do słoika z wodą. Gdy sadzonka zacznie rosnąć przesadź ją do doniczki i wystaw na zewnątrz.

Zbiór

Zbieraj regularnie młode lub duże, wyrośnięte liście, aby pobudzić rośliny do ciągłego plonowania. Po zbiorze umyj dobrze liście i usuń twarde łodygi. Nie zbieraj rukwi rosnącej dziko, ponieważ istnieje ryzyko zarażenia się pasożytem – motylicą wątrobową.

Przechowywanie

Liście można przechowywać przez kilka dni w plastikowej torebce w lodówce.

Kalendarz	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
SIEW												
ZBIÓR												
ODLEGŁOŚĆ	**Siej** ↓ na powierzchni **Docelowy rozstaw roślin** ↔ co 10 cm w rzędzie, 25 cm pomiędzy rzędami											

ZDJĘCIA: GETTY/BILL BOCH

eprasa.pl ce43bf617b

UPRAWIAJ I JEDZ

Rozjaśnij te ponure miesiące, uprawiając delikatne, białe pąki liściowe cykorii, która zachwyca świeżą goryczą – smakiem w sam raz na Święta

Cykoria

Chrupiąca, jędrna i przepięknie biała cykoria świetnie sprawdzi jako dodatek do sosu lub farszu

3 SPOSOBY NA CYKORIĘ

- Usmaż na maśle przepołowione cykorie, układając przecięciem do dołu, posyp cukrem, by się skarmelizował. Dodaj ocet jabłkowy, odrobinę wody, przykryj i gotuj. Dolej śmietanę, posyp bułką tartą i parmezanem, a następnie przyrumień na grillu.
- Upiecz na ruszcie połówki cykorii skropionej oliwą. Podaj na purée z ugotowanej fasoli borlotti, pomidorów, czarnej soczewicy i orkiszu.
- Poszatkuj cykorię i wymieszaj z natką pietruszki, sokiem z cytryny i oliwą. Serwuj na kanapce z kawałkami pieczonego indyka, szynki i kiszonych ogórków.

TEKST: MIRANDA JANATKA. ZDJĘCIA: GETTYIMAGES/LOUISE LISTER

grasa.pl ce1b8f617b

Cykoria

Czy wiesz, że...?

Wszystkie części cykorii zawierają inulinę, rozpuszczalny błonnik, który korzystnie wpływa na zdrowie układu pokarmowego i wspomaga odchudzanie.

Walory odżywcze

Cykoria jest bogatym źródłem witaminy A, C i E, a także wapnia i żelaza.

Jak uprawiać

Wysiewaj nasiona bezpośrednio do podłoża w słonecznej części ogrodu. Upewnij się, że są dobrze podlane w okresie suszy, aby nie zakwitły przedwcześnie oraz pozwól im rosnąć aż do jesieni. W listopadzie wykop rośliny i zostaw te z najgrubszymi korzeniami. Przytnij zielone liście do około 2 cm – są one jadalne, ale zazwyczaj niesamowicie gorzkie w smaku. Przesadź pięć roślin do 25 cm donicy z podłożem tak, by ich wierzchołki wystawały. Przykryj ciemną donicą lub starym plastikowym czarnym workiem, aby zasłonić światło słoneczne – w ten sposób powstają nowe, białe liście. Przechowuj pozostałe korzenie poziomo w wiadrze z piaskiem w chłodnym miejscu. Co kilka tygodni wysadzaj kolejne rośliny, by zachować ciągłość zbiorów. Sprawdzaj co kilka tygodni, czy nie są już widoczne białe pąki liści wyrastające z posadzonych korzeni, które można odciąć i zjeść.

Zbiory

Odetnij główki od korzeni i oderwij zewnętrzne, najbardziej gorzkie liście.

Przechowywanie

Zawiń w folię spożywczą, by zapobiec wysychaniu. Cykorię można trzymać do tygodnia w lodówce.

Polecane odmiany

Dla najlepszego smaku:
'Totem' pyszna i kompaktowa
'**Witloof Zoom**' o intensywnym smaku

Kalendarz	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
SIEW												
ZBIÓR												
ODLEGŁOŚĆ	**Siew na głębokość** ↓ 1 cm **Ostateczny odstęp** ↔ 25 cm											

ZDJĘCIE: GETTYIMAGES/EVA GRUENDEMANN

eprasa.pl ce43bf617b

Celebruj zbiory

DOBRA RADA
Czas jest bardzo ważny podczas zbierania plonów w ich najlepszej formie – wyrywaj buraki, gdy są wielkości piłki golfowej

Upewnij się, że nie zmarnujesz swoich ogrodowych skarbów dzięki naszym wskazówkom, dotyczącym przechowywania i konserwowania

Długie, gorące lato sprawiło, że twoje tegoroczne zbiory są obfite, ale jeśli masz owoce i warzywa, których nie zjesz, nie pozwól, by się zmarnowały. Praktycznie każdy plon można przechowywać lub konserwować, dzięki czemu będziesz cieszyć się smakiem lata jeszcze długo po sezonie.

Zapełnianie swojej zamrażarki, spiżarni i półek domowymi przetworami jest niesamowicie satysfakcjonujące, a do tego to sposób na oszczędzenie pieniędzy i żywienie swojej rodziny przez nadchodzące miesiące. Bez względu na rodzaj plonów, pokażemy ci, jak zapełnić swój dom pyszną żywnością, która urozmaici twoje długie, zimowe miesiące.

Zawsze zbieraj plony, gdy są w szczytowej formie i wyrzucaj te, które są chore lub zniszczone. Łatwo psujące się produkty, których nie masz czasu od razu przetworzyć, trzymaj w chłodnym miejscu i nie myj ich, dopóki ich nie zakonserwujesz, ponieważ umyte są podatniejsze na infekcje.

METODY KONSERWOWANIA OWOCÓW I WARZYW

Istnieje aż sześć łatwych sposobów na konserwowanie twoich zbiorów – wybierz metodę, która odpowiada najlepiej tobie i twoim plonom

	BUTELKA	WEKOWANIE	SUSZENIE	ZAMRAŻANIE	MARYNOWANIE	PRZECHOWYWANIE
Kapustne				✓	✓	
Cebule		✓	✓	✓	✓	✓
Strączki i kolby			✓	✓	✓	
Korzenie		✓		✓	✓	✓
Owoce miękkie	✓	✓		✓	✓	
Pomidory	✓	✓	✓	✓	✓	
Owoce twarde	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Inne warzywa		✓	✓	✓	✓	

TEKST: KAY MAGUIRE. ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE. RYSUNKI: PETER KYPRIANOU

eprasa.pl ce43bf617b

Przechowywanie

Wiele owoców i warzyw można po prostu zachomikować po zebraniu, aby mieć pożywienie na zimę. Większość warzyw najlepiej trzymać w miejscu, gdzie nie ma mrozu, ale nie jest też zbyt ciepło – szopa lub garaż są idealne. Sprawdzaj plony regularnie, by upewnić się, że są zdrowe i wyrzucaj te z oznakami choroby, ponieważ może się ona szybko rozprzestrzenić. Można je przechowywać do sześciu miesięcy.

SPRÓBUJ Z...

Burakami
Brukselką
Brukwią
Cebulą
Czosnkiem
Gruszkami
Jabłkami
Jarmużem
Kabaczkiem
Kapustą
Marchewkami
Pasternakiem
Porem
Selerem
Szalotką
Ziemniakami

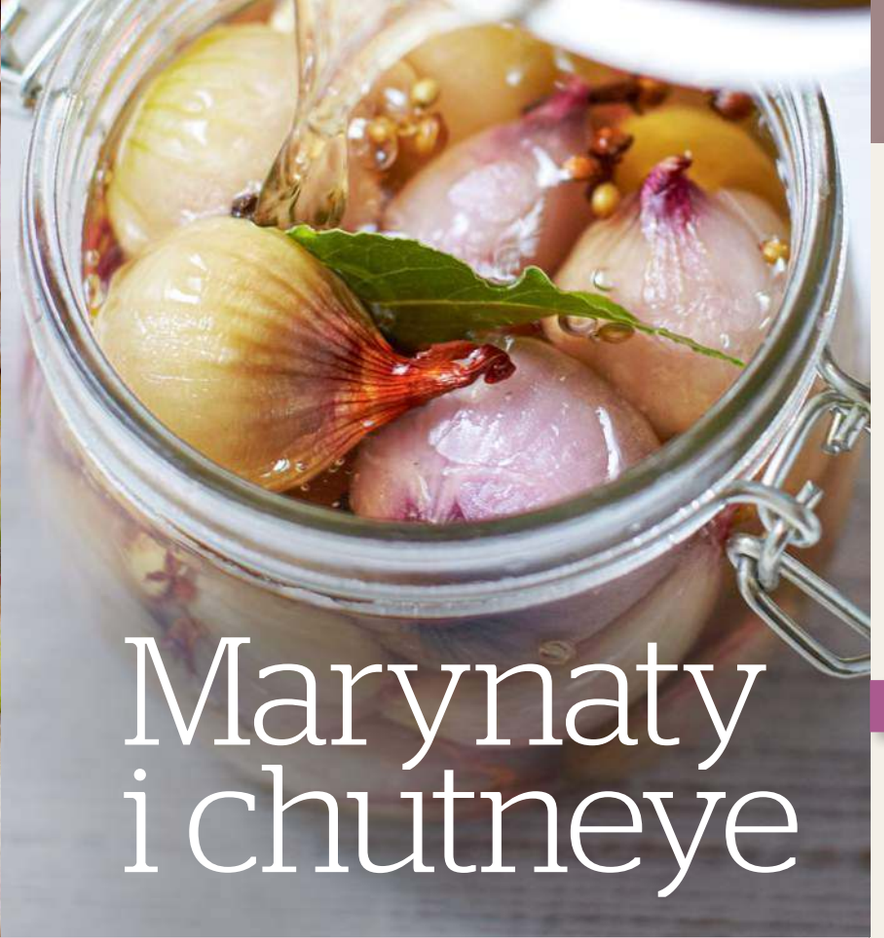
JAK TO ZROBIĆ...

- **ZAWIŃ nieobite jabłka i gruszki w gazety i umieść w pudełkach lub na tacach. Upewnij się, że pojedyncze owoce nie stykają się i są przechowywane w szopie. Wykorzystaj je w ciągu sześciu miesięcy.**
- **KORZENIOWE warzywa stracą wilgoć i wyschną, jeśli będą trzymane w suchym miejscu, więc przechowuj je w chłodzie, np. w szopie lub garażu, dopóki nie będziesz ich potrzebować.**
- **WYCIĄGNIJ z ziemi korzenie, takie jak marchew, usuń liście i otrzep. Przechowuj między warstwami wilgotnego piasku w ciemnej szopie.**
- **ZIEMNIAKI należy osuszyć na słońcu, aby ich skórka stwardniała, a następnie przechowywać w papierowych torebkach w ciemnym miejscu. Sprawdzaj regularnie, czy nie gniją.**
- **WYSUSZ cebulę i czosnek na słońcu, a następnie zostaw w pomieszczeniu (na werandzie lub chłodnej spiżarni) do momentu, gdy ich skórki zrobią się cienkie jak papier. Spleć razem i powieś w suchym miejscu – bardziej niż określonej temperatury potrzebują niskiej wilgotności.**
- **TRZYMAJ kabaczki w ciepłym, suchym miejscu przez tydzień lub dłużej po zbiorach, aby skóra stwardniała i nabrała koloru, a następnie przechowuj na półce lub w kredensie.**
- **KAPUSTA, seler, botwina, jarmuż, brukselka, brukiew i odporne odmiany pora, takie jak 'Bandit' lub 'Musselburgh', mogą być zostawione w ziemi bez ochrony.**
- **OCHROŃ odporne warzywa kapustne siatką, rozciągając ją na ramce; dzięki temu siatka nie będzie dotykać roślin, a gołębie nie będą mogły ich skubać. Wiatr również może być problemem dla kapustnych, więc brukselka i brokuł będą wdzięczne za tyczki.**

DOBRA RADA

Sprawdzaj, czy twoje plony nie mają skaz, stłuczeń i przecięć, ponieważ nie wytrzymają one długo i mogą zarazić inne warzywa i owoce

eprasa.pl ce43bf617b

Marynaty i chutneye

Do przyrządzenia marynat i sosów chutney potrzeba połączenia octu i soli lub cukru, aby zakonserwować owoce lub warzywa, z czosnkiem, cebulą i przyprawami nadającymi smak. Jabłka, bakłażany, śliwki i fasola są idealne na chutneye, a buraki, słodka papryka i zielone pomidory smakują pysznie po zamarynowaniu. Przechowuj do roku w chłodnym miejscu. Po otwarciu przechowuj w lodówce.

SPRÓBUJ Z...

Bakłażanami
Burakiem
Cebulami i szalotkami
Chili
Cukinią i kabaczkiem
Czerwoną kapustą
Dynią
Jabłkami
Kalafiorem
Ogórkiem
Papryką
Pomidorami
Rabarbarem
Śliwkami

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; PETER DURKES; MIKE HARDING; STUART OVENDEN.
RECIPE PHOTO: PHILIPPA LANGLEY

POMIDOROWE KASUNDI

To najlepszy pomidorowy chutney. Przepis pochodzi z Indii i jest pełen wspaniałych indyjskich przypraw, które nadają mu nieziemskiej pikantności. Jest wyjątkowo prosty w przyrządzeniu i bardzo uniwersalny – świetnie komponuje się z wieloma daniami.

5-6 x 350 ml słoików

1,5 kg pomidorów
2½ łyżeczki soli
9 ząbków czosnku
1 łyżeczka nasion kolendry
10 papryczek bird's eye
260 g cebuli
350 g jabłek
350 ml octu jabłkowego
2½ łyżki nasion czarnej gorczycy
180 g świeżego imbiru
50 ml oliwy z oliwek
1 łyżka nasion kuminu
1 łyżka kurkumy w proszku
2½ łyżki nasion czarnuszki
½ łyżeczki całych goździków
1 łyżeczka chili w proszku
200 g ciemnego brązowego cukru

- Pokrój niedbale pomidory, dodaj sól i namaczaj przez godzinę. W tym czasie przygotuj pozostałe składniki: obierz i posiekaj czosnek oraz nasiona kolendry, posiekaj drobno chili, obierz i drobno pokrój cebulę, obierz, wyjmij nasiona i pokrój jabłka na 1 cm kostki.
- W niewielkim rondelku na małym ogniu podgrzej ocet, dodaj nasiona gorczycy, a następnie zdejmij z ognia i zostaw na 15 minut.
- Do blendera włóż czosnek i imbir; zmiksuj. Dodaj ocet i napar z nasion gorczycy, po czym zmiel na gładką pastę.
- Podgrzej oliwę w dużym rondlu o grubym dnie, a następnie dodaj zmielone nasiona kolendry, kuminu, czarnuszki, kurkumę, goździki i chili w proszku.
- Smaż na średnim ogniu przez 20 sekund, a następnie dodaj gorczycowo-octową pastę oraz chili i cebulę. Smaż przez kolejne 5-10 minut.
- Odcedź nadmiar płynu z pomidorów oraz dodaj do rondelka z jabłkami i cukrem.
- Zmniejsz ogień i gotuj na wolnym ogniu przez godzinę, mieszając od czasu do czasu.
- Rozlej do ciepłych, suchych i wyparzonych słoików i zakręć.

DOBRA RADA

Zawekowany sos można przechowywać do roku. Po otwarciu przechowuj w lodówce i zjedz w ciągu czterech miesięcy

eprasa.pl ce43bf617b

Mrożenie

Aby cieszyć się swoimi zbiorami w najbardziej naturalnej formie, nic nie pobije mrożenia. Niskie temperatury powstrzymują rozwój bakterii, które psują jedzenie, a blanszowanie warzyw przed mrożeniem pomaga zabić bakterie i zachować witaminy. Większość owoców i warzyw można przygotować i pokroić jak do gotowania, a następnie zamrozić. Niektóre z owoców można przerobić na purée lub wycisnąć z nich sok i zamrozić. Z nadmiaru pomidorów można zrobić sosy, przelać do woreczków i włożyć do zamrażarki. Przechowujemy je do sześciu miesięcy.

SPRÓBUJ Z...

Agrestem
Burakiem
Cebulą
Cukinią
i kabaczkiem
Fasolą
Groszkiem
Jabłkami
Kukurydzą
Malinami
Marchwią
Porzeczką
Rabarbarem
Śliwkami
Ziołami

JAK TO ZROBIĆ...

ZAMRAŻANIE WARZYW:

- **ZAGOTUJ wodę w dużym rondlu. Do dużych misek wlej zimną wodę z lodem i przygotuj warzywa tak, jak do jedzenia.**
- **ZBLANSZUJ warzywa w gorącej wodzie, np. 1 min – groszek i pokrojona cukinia, 2-3 min – fasola, 5-8 min – słodka kukurydza.**
- **SCHŁODŹ szybko pod zimną wodą z kranu, następnie włóż do miski z lodem. Dobrze odcedź, osusz i zamroź poporcjowane i zapakowane w torebki warzywa.**

MROŻENIE OWOCÓW takich jak maliny i luźnych opakowań warzyw zamiast bloków:

- **Rozłóż warzywa i owoce na tacach i zamroź.**
- **Po zamrożeniu spakuj do torebek.**

GOTUJ wszystkie mrożone produkty.

DOBRA RADA
Aby uniknąć przemrożenia, upewnij się, że warzywa i owoce są dobrze owinięte lub w hermetycznych pojemnikach

eprasa.pl ce43bf617b

Dżemy i powidła

Robienie dżemów i powideł jest jednym z najbardziej satysfakcjonujących sposobów na wykorzystanie nadmiaru niemal wszystkich owoców z ogrodu; można je przechowywać przez wiele miesięcy. Gotowanie owoców i przechowywanie ich w cukrze pomaga uchronić je przed bakteriami. Można trzymać do roku.

SPRÓBUJ Z...

Cebulą
Chili
Jabłkami
Jagodami, takimi jak maliny i porzeczki
Śliwkami
Pomidorami
Rabarbarem

ZDJĘCIA: PAUL DEBOIS; GETTY/R. TSUBIN; STEPHEN MARWOOD; STUART OVENDEN; TIM SANDALL; ADRIAN TAYLOR. MAIN RECIPE PHOTO: PHILIPPA LANGLEY

DŻEM Z TRUSKAWEK I PIMM'S

To łatwy przepis na dżem, który zrobisz bez dodatku cukru żelującego.

7-8 x 228 ml słoików

2 kg truskawek
40 ml wody
80 ml soku z cytryny (sok z około 1½ cytryny)
1 kg cukru
150 ml Pimm's [likier – red.]

- Pokrój truskawki na połówki, umieść w dużym garnku z wodą i zmiękczaj przez 10-15 minut na średnim ogniu.
- Dodaj sok z cytryny i cukier, mieszając aż do rozpuszczenia cukru i zagotowując miksturę. Kontynuuj gotowanie w temperaturze 104° C, mieszając sporadycznie, przez kolejne 20-25 minut.
- Sprawdź, czy dżem stężał, a gdy jest gotowy, zdejmij go z ognia i zbierz kożuch z powierzchni.
- Gdy dżem jest jeszcze gorący, wlej Pimm's i zostaw na kilka minut, by alkohol wyparował.
- Przelej do ciepłych, suchych i wyparzonych słoiczków i zamknij.

JAK JEŚĆ
Smakuje cudownie z lodami waniliowymi – to sposób na szybki deser. Można też zmieszać go z kremem podczas przyrządzania własnych lodów

DOBRA RADA
Nieotwarty dżem można przechowywać do sześciu miesięcy. Po otwarciu przechowuj w lodówce i zjedz w ciągu czterech tygodni

eprasa.pl ce43bf617b

Suszenie

Suszenie pogłębia smak warzyw, takich jak chili i pomidory, przemieniając je w przydatne kuchenne dodatki. Poza tym bakterie potrzebują wody do życia, więc suszenie i pozbywanie się wilgoci z jedzenia zapobiega ich rozmnażaniu, a ty możesz się nim cieszyć dłużej niż świeżymi produktami. Chili można powiesić i pozostawić do naturalnego wyschnięcia, a inne owoce i warzywa, takie jak pomidory i jabłka, można powoli suszyć w piekarniku. Przechowuj do roku.

SPRÓBUJ Z...

Bakłażanem
Cebulą
Chili
Fasolą
Groszkiem
Jabłkami
Papryką
Pomidorami

JAK TO ZROBIĆ...

NATURALNE SUSZENIE świeżej papryczki chili:

- **Przetrzyj je i zwiąż razem za pomocą dużej igły i podwójnej nici lub cienkiego sznurka, związując każdą z nich, by były od siebie oddzielone.**
- **POWIEŚ jako girlandy w przewiewnym miejscu, by naturalnie się wysuszyły w ciągu kilku dni. Gdy już będą suche, przechowuj w hermetycznym opakowaniu lub słoiku.**

SUSZENIE pomidorów W PIEKARNIKU:

- **Nagrzej piekarnik do 110° C /90° C z termoobiegiem. Przepołów pomidory wzdłuż, a następnie ułóż przeciętą częścią do góry, rozmieszczając je na kratce.**
- **PIECZ do momentu, gdy pomidory wyschną. Powinny być giętkie, nie kruche. Może to zająć od 6-12 godzin. Zostaw do ostygnięcia, a następnie przechowuj w hermetycznym pojemniku.**

DOBRA RADA
Przed suszeniem dodaj do pomidorów soli, co nada smaku i wyciągnie wilgoć

ZDJĘCIA: SARAH CUTTLE; STEPHEN MARWOOD; STUART OVENDEN

eprasa.pl ce43bf617b

Octy, oleje i alkohol

Smakowe oleje i octy nie wymagają wielkich ilości produktów, a jednocześnie są świetnym sposobem na podkręcenie smaku sałatek lub pieczonych potraw – a do tego są idealnym pomysłem na prezent. Podgrzewanie oleju niszczy bakterie i powstrzymuje ich rozwój, tak jak przykrycie owoców cukrem lub zalewą. Można je przechowywać do trzech miesięcy. Łączenie owoców z alkoholem i cukrem tworzy wyśmienite nalewki i trzyma bakterie z daleka aż do roku.

SPRÓBUJ Z...

Chili i papryką
Czosnkiem
Gruszkami
Jabłkami
Jagodami
Porzeczkami
Szalotką
Śliwkami
Rabarbarem
Ziołami

GIN Z LUBASZKĄ/TARNINĄ

Jeśli masz śliwki lubaszki lub tarninę, w połowie lub pod koniec lata zbierz ich sporo, by przyrządzić pyszny gin. Bardzo dobrze nadają się do mrożenia, więc możesz je przechować, by wykorzystać później. Zrób to już teraz, by w Święta móc delektować się smacznym napojem lub owiń i podaruj w prezencie wujkowi, który lubi dobre trunki.

4 x 500 ml lub 2 x 1 l butelki

600 g lubaszek lub tarniny (świeżych lub mrożonych)
150 g cukru pudru
1 łyżeczka ekstraktu z migdałów lub wanilii (opcjonalnie)
1 l 36-40% ginu

- Nakłuj lubaszki/tarninę dużą igłą lub wykałaczką.
- Włóż lubaszki/tarninę do chłodnych, suchych, wyparzonych dużych i szerokich 1,5-2 l słoików i zasyp cukrem. Dodaj łyżeczkę ekstraktu, jeśli chcesz, zalej ginem, delikatnie zamieszaj i zakręć słoiki.
- Pozostaw w ciemnym miejscu w temperaturze pokojowej na trzy miesiące, delikatnie wstrząsając miksturę codziennie przez pierwszy tydzień aż do rozpuszczenia cukru, następnie raz na tydzień.
- Po tym czasie przecedź aromatyczny gin (zostawiając nasączone alkoholem owoce na dżem) przez sito o drobnych oczkach, wyścielane muślinową ściereczką, a następnie wlej do chłodnych, suchych i wyparzonych butelek i zakręć.

DOBRA RADA
Wlej do szklanki z lodem lub wymieszaj z drinkiem z szampanem. Przechowuj do dwóch lat

Przepisy pochodzą z książki *The Modern Preserver: chutneys, jams, pickles and more* Kylee Newton (Square Peg).

ZDJĘCIA: STUART OVENDEN; TIM SANDALL. RECIPE AND BOOK IMAGES: PHILIPPA LANGLEY

eprasa.pl ce43bf617b

DOKTOR OGRODNIK

Bożonarodzeniowe kwiaty doniczkowe

Nick Bailey podpowiada, jak zadbać o roślinne prezenty bożonarodzeniowe, aby i po Świętach były pełne życia

Czy pamiętacie to stare powiedzenie „Pies jest na całe życie, nie tylko na Święta"? To samo dotyczy roślin, które dostajemy w prezencie w okresie Bożego Narodzenia. Bardzo często rośliny, które rosły w idealnych warunkach w klimatyzowanych szklarniach w Holandii trafiają nagle do naszych ciemnych domów z centralnym ogrzewaniem. Ten szok nierzadko prowadzi do ich obumarcia, ale przy odpowiedniej pielęgnacji można dodać im kilka miesięcy, a nawet lat życia. Wybrałem kilka popularnych roślin – jeśli skorzystacie z moich rad, wasze roślinne prezenty będą zdrowo rosły przez całą zimę.

Podobnie, jak w przypadku wszystkich innych roślin, warto zastanowić się, skąd pochodzi **kaktus bożonarodzeniowy** (*Schlumbergera*). W stanie dzikim roślina rośnie żyje w wilgotnych lasach w półcieniu – dlatego kiedy znajdzie się w naszym domu, postawmy ją z dala od bezpośredniego nasłonecznienia. Aby podnieść wilgotność, stawiamy doniczkę na wypełnionej żwirem podstawce z wodą. Kiedy roślina skończy kwitnąć, przenosimy ją w chłodniejsze miejsce i ograniczamy podlewanie. Następnie od kwietnia przestawiamy ją w cieplejsze miejsce i zaczynamy zasilać – dzięki temu zawiążą się nowe pąki, które zaczną kwitnąć na początku zimy.

Stwórz las deszczowy pod dachem

Storczyk falenopsis, ćmówka (*Phalaenopsis*) to kolejna roślina, która w stanie naturalnym rośnie w wilgotnym cienistym lesie. Falenopsisy są dostępne przez cały rok, ale są coraz popularniejszymi prezentami świątecznymi. Najlepiej rosną w jasnym miejscu, ale z dala od bezpośredniego nasłonecznienia. Kluczowe znaczenie ma tu wilgotność, dlatego powtórz trik ze żwirkiem, przelewaj je wodą raz w tygodniu i codziennie spryskuj – najlepiej deszczówką. Kiedy kwiaty przekwitną, przytnij pęd do najbliższego pąka i zacznij co dwa tygodnie zasilać nawozem dla storczyków. Pobudzi to roślinę do wytworzenia nowego pędu kwiatowego ze starego pędu.

Poinsecja, popularna roślina bożonarodzeniowa, ma maleńkie kwiatki, natomiast efekt „wow" zapewniają jej jaskrawoczerwone, różowe lub białe podsadki. Roślina nie straci liści, jeśli po zakupie będziesz trzymać ją w cieple (od 12° C). Pamiętaj, że nawet powiew zimnego powietrza na parkingu może zniszczyć jej liście! W domu wybierz miejsce z dala od bezpośredniego nasłonecznienia i podlewaj tylko wówczas, gdy wyschnie kilkucentymetrowa wierzchnia warstwa podłoża – nadmierne podlewanie zabije roślinę! Aby poinsecja nie rozrosła się nadmiernie, często podaje się jej inhibitor wzrostu, który działa tylko jeden sezon, natomiast, aby roślina kwitła i była ładnie wybarwiona, potrzebuje kontrolowanej długości dnia (patrz ramka po prawej). W związku z tym niektórym osobom wydaje się, ze nie warto trzymać jej przy życiu, natomiast jeśli zależy ci na tym, przytnij poinsecję mocno wczesną wiosną, pozwól jej rosnąć, dobrze zasilaj i stwórz sztucznie równe dni i noce od jesieni, wstawiając ją do szafki na 12 godzin dziennie!

Cytrusy to prezenty nieco bardziej długoterminowe. Są lepiej przystosowane do radzenia sobie z centralnym ogrzewaniem – przynajmniej przez kilka tygodni. Uprawiaj je w bezpośrednim nasłonecznieniu w temperaturze od 5° C i zawsze podlewaj deszczówką, gdy powierzchnia podłoża wyschnie. Uważaj na czerwca mączystego i przędziorka. Jeśli możesz, po Świętach przenieś cytrusy do nie narażonej na mrozy szklarni, a latem na dwór. Cytrusy są żarłoczne, dlatego przez cały rok zasilaj je specjalistycznym zimowym i letnim nawozem – dzięki temu zwiększysz szanse, że zakwitną i wydadzą owoce w następnym roku.

O roślinach bożonarodzeniowych często myśli się, że żyją krótko, ale przy odrobinie pielęgnacji i wiedzy, możemy im zapewnić równie dobre warunki, jak pozostałym roślinom doniczkowym.

Ulubiona roślina bożonarodzeniowa w Wielkiej Brytanii, poinsecja (*Euphorbia pulcherrima*), pochodzi z Meksyku

ZDJĘCIA: LESLEY COOK, PAUL DEBOIS; GETTY/MISSING35MM

eprasa.pl ce43bf617b

Co mówi nauka

- **Rośliny wrażliwe na długość dnia**, np. poinsecje, kwitną tylko wówczas, gdy wystawione są na działanie konkretnej ilości światła. To rośliny krótkiego dnia i produkują pąki kwiatowe zamiast liści, gdy oświetlone są przez jedynie 12 godzin dziennie.
- **Storczyki** są produkowane w południowo-wschodniej Azji w milionach sztuk: z nasion lub metodą o nazwie mikropropagacja. Maleńkie fragmenty liści uprawia się na pożywce z agaru (lub podobnej) aż staną się kwitnącymi roślinami zwykłej wielkości.
- **Młode iglaki** takie jak świerk czy jodła często wręczane są jako bożonarodzeniowy podarunek. Jako że przystosowane są do temperatur sięgających nawet -30° C, rzadko są w stanie przeżyć w domu z centralnym ogrzewaniem.
- **Większość cytrusów** pochodzi z Azji, gdzie wiele z nich rodzi zielone owoce (są takie nawet, gdy są dojrzałe). Uważa się, że ich pomarańczowy kolor wynika z chłodniejszych warunków panujących w rejonie Morza Śródziemnomorskiego i w podobnych miejscach.
- **W przeciwieństwie do swoich dalszych krewnych**, kaktusów pustynnych, grudnik – kaktus bożonarodzeniowy – to kochający cień epifit przystosowany do życia w lasach.

Czy wiesz, że?
Jako naród wydajemy co roku ponad 200 milionów funtów na rośliny doniczkowe!

eprasa.pl ce43bf617b

DOKTOR OGRODNIK

Palić czy wyrzucać?

Tom Brown szuka sposobów na pozbycie się ogrodowych resztek

Jeśli jesteś taki jak ja, zaczynasz właśnie jesienne porządki. Ale po ciężkim dniu pełnym przycinania, grabienia i pielenia, gdy rozciągasz bolące plecy i popijasz herbatę, masz przed sobą górę liści i roślinnych resztek. Co z nimi zrobić – kompostować czy spalić?

Większość odpadów z ogrodu może zawierać szkodniki i/lub choroby – pomyśl o czarnej plamistości na liściach róż, mszycach na daliach lub rdzy na liściach porów. Czy ich spalenie jest jedynym bezpiecznym rozwiązaniem? A może wystarczy wyrzucić odpadki na pryzmę kompostową? A jeśli tak, to czy kompostownik wystarczy, czy też trzeba przejść na skalę przemysłową? Istnieją jeszcze aspekty etyczne: co jest najbardziej ekologiczne, co jest najlepsze dla środowiska i co jest najbezpieczniejsze dla otaczającej nas dzikiej przyrody? Oto poważne pytania na kolejny artykuł.

Wszyscy kochają ogniska! Ogień jest dobrym sposobem na zniszczenie szkodników i chorób. Nie ma żadnego prawa zabraniającego rozpalania ogniska w ogrodzie*, o ile nie będzie uciążliwe dla sąsiadów i nie palisz materiałów zatruwających powietrze lub szkodliwych dla zdrowia. Jeśli jednak zbyt duża ilość dymu uniesie się na drogę, będzie uznawany za zagrożenie dla jej użytkowników i możesz zostać ukarany grzywną.

Poza tym, zanim rozpalisz ogień, pomyśl przez chwilę o naszych kochanych, ale niestety zagrożonych jeżach. Często szukają schronienia w stosach patyków i liści, szczególnie jesienią; dlatego jeśli zamierzasz zrobić ognisko ułóż stos w dniu, w którym go podpalisz i sprawdź, czy nie ma w nim kolczastych gości. Ale czy okazjonalne ognisko jest naprawdę rozsądnym i zrównoważonym sposobem gospodarowania ogrodowymi odpadami?

W porównaniu z kompostowaniem – z pewnością nie. Kompost jest fundamentem recyklingu i podstawą dobrze funkcjonującego ogrodu. Przekształca naturalnie rozkładający się materiał roślinny w doskonały nawóz i dodatek do podłoża. Kluczowe znaczenie ma ciepło wytwarzane przez mikroorganizmy podczas kompostowania w pryzmie, które może zniszczyć większość chorób roślin, nasion chwastów i ogrodowych szkodników, dzięki czemu powstały kompost jest bezpieczny w użyciu. Poszukaj szczegółowych zaleceń dotyczących usuwania odpadów z chorobą, która występuje w twoim ogrodzie. Na przykład resztek z kiłą kapusty, opieńkową zgniliznę korzeni lub zgnilizną korzeni wywoływaną przez *Phytophthora* nie należy dodawać do domowego kompostu.

Jeśli brakuje Ci miejsca, oddaj ogrodowe odpady do lokalnego centrum recyklingu lub na wysypisko śmieci. Zostaną rozdrobnione w celu przyspieszenia procesu kompostowania, a maszyny wymieszają odpady, aby je napowietrzyć, zwiększając aktywność mikroorganizmów i bezkręgowców, które pomagają zmienić ogrodowe resztki w „czarne złoto". Wysokie temperatury osiągane metodami przemysłowymi skutecznie sterylizują kompost, który następnie poddawany jest kontroli i przesiewany.

To powiedziawszy, nadal możesz zrobić doskonały kompost domowymi metodami. Podobnie jak w wielu innych przypadkach ciepło ma kluczowe znaczenie. Regularne rozdrabnianie, przerzucanie i napowietrzanie pryzmy powinno zapewnić wystarczająco wysoką temperaturę, która unieszkodliwi najczęstsze problemy.

O tej porze roku marnuje się najwięcej ogrodowych odpadów. Jeśli zdecydujesz się je spalić, bądź uprzejmy uważać na dziką przyrodę i swoich sąsiadów. Jeśli wolisz kompostować, koniecznie zadbaj o ciepło pryzmy i ciesz się tym niezwykle satysfakcjonującym procesem wiedząc, że zrównoważony rozwój leży u podstaw każdego dobrze prosperującego ogrodu.

* Warunki palenia ognisk na własnej posesji określają przepisy, m.in. ustawa o odpadach (Dz. U. z 2013 r. poz. 21) i rozporządzenie w sprawie ochrony przeciwpożarowej (Dz. U. Nr 109, poz. 719). Warto także zapoznać się z wewnętrznymi przepisami gminy, miasta, osiedla czy ogródka działkowego.

Jeśli rozpalasz w ogrodzie ognisko sprawdź wcześniej, czy pod gałęziami nie ma dzikich zwierząt

ZDJĘCIA: DAN BARNETT (TOM BROWN PORTRAIT); GETTY/MYLOUPE; JASON INGRAM

eprasa.pl ce43bf617b

Czy wiesz, że...
Każdego roku w Wielkiej Brytanii odbiera się około 2,4 miliona ton odpadów ogrodowych!

Co mówi nauka

- **Kompostowanie** definiuje się jako biologiczny rozkład materii organicznej, takiej jak odpady ogrodowe, w kontrolowanych warunkach.
- **Aby skutecznie niszczyć** choroby roślin kompost musi zawierać różnorodną mieszankę bakterii, grzybów, pierwotniaków i nicieni, które żywią się organicznymi odpadami ogrodowymi. Proporcje organizmów zmieniają się wraz ze zmianą temperatury pryzmy.
- **Kompostownik** musi być duży, a warstwy często przerzucane, aby osiągnąć temperaturę 50° C przez siedem dni, która jest niezbędna do zabicia zarodników opieniek, grzybów (*Phytophthora*) i pierwotniaków powodujących kiłę kapusty.
- **Ognisko** z drewna i węgla drzewnego może osiągnąć temperaturę do 1100° C.
- **Jeże** najczęściej chowają się w środku i mogą wspiąć się na wysokość 60 cm.

- **Popiół z ogniska** zawiera potas, więc można go rozrzucać wokół drzew owocowych, aby poprawić ich plonowanie. Popiół może również podnosić pH gleby, dlatego czasami stosuje się go do leczenia ziemi porażonej kiłą, która nie lubi alkalicznego odczynu.

eprasa.pl ce43bf617b

DOKTOR OGRODNIK

Wietrzne ogrody

Mark Lane wyjaśnia, jak zapobiec szkodom wyrządzonym przez silne wiatry jesienią

Kiedy duże drzewo zostaje powalone przez wichurę wydaje się, że wszystko dzieje się w zwolnionym tempie. Przynajmniej tak pamiętam noc podczas burzliwej zimy 2013/2014, kiedy w trzasku pękającego korzenia nasz 20-metrowy eukaliptus został wyrwany z ziemi przez jedną z licznych wichur i rzucony na jedną z rabat – 17 lat wzrostu drzewa obróciło się w niwecz w kilka minut. Siła i szybkość tej wichury pokazała, dlaczego wiatr jest jednym z najgorszych wrogów ogrodników.

Silne wiatry kołyszą roślinami, ciągną i szarpią korzenie. Ciągły ruch zakłóca zdolność korzeni do trzymania się podłoża, dlatego roślina zostaje częściowo wyrwana z ziemi. Wiatr kołyszący roślinami uniemożliwia im pobieranie wody, co prowadzi do silnego stresu wodnego, a nawet śmierci. Silne wiatry zakłócają również wzrost i obniżają temperaturę powietrza wokół roślin, zmniejszając ich tempo wzrostu.

Deszcz z wiatrem roznosi zarodniki grzybów z zainfekowanych roślin na zdrowe. Owady zapylające mogą się zniechęcić do odwiedzania wietrznego miejsca, bo trudno im skorzystać z pożytku kwiatów, które ciągle się ruszają.

Transpiracja to proces, podczas którego woda jest transportowana w roślinach od korzeni do aparatów szparkowych w liściach. Tam płynna woda zmienia się w parę i jest uwalniana do atmosfery. Zasadniczo jest to parowanie wody z liści, a wiatr jest ważnym czynnikiem, który przyspiesza transpirację i wysusza rośliny. Jesienią i zimą gatunki zimozielone, które zachowały swoje liście są podatne na uszkodzenia spowodowane zimnymi wiatrami (wysychanie liści). Wysuszają one również glebę, pogłębiając problem.

Zmniejszyć szkody

Ogrodnicy nie pozostają bezradni wobec jesiennych wichur. W tym miesiącu rośliny, które są podatne na wiatr, takie jak krzewiaste róże, ślazówki i budleje przytnij od jednej trzeciej do połowy ich wysokości i jeśli to możliwe wnieś do pomieszczenia wrażliwe oliwki. Zbierz owoce zanim strąci je wiatr i rozłóż ściółkę, aby zapobiec utracie wody z korzeni i ziemi.

W dłuższej perspektywie można zmienić nieco kierunek wiatru lub zmniejszyć jego siłę parawanem lub pasem ochronnym. Żywopłot, wysokie drzewa, utkana z wierzby przeszkoda lub półprzepuszczalna bariera ustawiona w poprzek dominującego kierunku wiatru zmniejszą szkody. Parawany osłabiają siłę wiatru, tworzą korzystny mikroklimat i schronienie dla zapylaczy. Pasy ochronne, w których wysokie drzewa są posadzone w trzech lub czterech rzędach, nadają się do większych ogrodów. Wybierz solidne drzewa i krzewy, takie jak klon pospolity, grab, róża pomarszczona, sosna czarna lub bambus.

Większość roślin potrzebuje ekspozycji na wiatr do dobrego wzrostu, jednak kluczem jest zabezpieczenie ich przed zbyt silnymi podmuchami. Te gatunki, którym wiatr pomaga rozsiać nasiona i zapylić kwiaty, są do niego przystosowane: mają np. małe, lekkie ziarna pyłku, które są wyłapywane przez pierzaste znamiona słupków. Cyrkulacja powietrza ma również zasadnicze znaczenie dla zapobiegania zbytniemu zawilgoceniu, które prowadzi do chorób grzybowych. Większość roślin jest silniejsza dzięki niewielkiej ekspozycji na umiarkowany ruch powietrza wokół nich.

Czy wiesz, że...
Wiatr o prędkości 24 km/h zwiększa transpirację o 50%

Posadź pas ochronny, aby ochronić drzewa przed niszczycielskimi silnymi wiatrami

ZDJĘCIA: DAN BARNETT; GETTY/MYLOUPE; JASON INGRAM

eprasa.pl ce43bf617b

Co mówi nauka

- **Roślina poddana** ciągłym naprężeniom mechanicznym (np. wiatrowi) stopniowo zmienia kształt. Kiedy drzewa pochylają się na wietrze, ich pnie przyrastają na grubość.
- **Transpiracja** jest procesem, w którym pobierana przez korzenie woda jest uwalniana z liści, co wymusza przepływ wody przez roślinę. Duży dąb może wyparować 151 000 litrów wody rocznie. W wietrznych warunkach transpiracja zachodzi szybciej.
- **W 1881 roku** Charles Darwin opisał skutki mechanicznej stymulacji roślin. W swojej książce „The Power of Movement in Plants" opisał, w jaki sposób korzenie mogą rosnąć w kierunku przeciwnym do źródła stymulacji mechanicznej.
- **Węzły** (miejsca na łodydze, z których wyrastają liście) są cechą wielu pustych łodyg, szczególnie u traw. Węzły zapobiegają łamaniu się łodyg i mogą działać jak sprężyny, które przechowują i uwalniają energię pod wpływem wiatru.
- **Im więcej drzewo** ma gałęzi, tym lepiej rozprasza wiatr, aby utrzymać pionową pozycję.

eprasa.pl ce43bf617b

Prezenty

Zainspiruj się naszymi pomysłami na świąteczne prezenty dla ogrodników

Zestaw nawadniający
Wąż i pistolet zraszający można w prosty sposób przechowywać w wytrzymałym koszu z tkaniny.
www.gardena.pl

MIX nasion
Nasiona warzyw, owoców i ziół różnych producentów.
www.pnos.pl
www.legutko.pl
www.vilmorin-garden.pl
www.nasiona.pl

Torba z narzędziami Happy Gardening
www.westwing.pl

Opryskiwacz do roślin domowych
Elegancki, szklany opryskiwacz holenderskiej firmy Esschert Design.
www.agrosklep.pl

Kosmetyki do pielęgnacji ciała „Kwiat Lipy"
www.yope.me

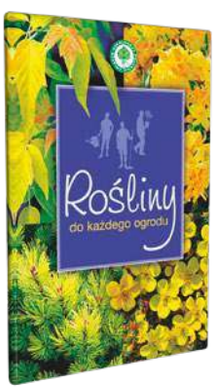
Kiełkownica słoikowa
Niezwykle wygodny sposób na uprawę kiełków w Twoim domu!
www.semini.pl

Zawieszka na choinkę
Jednorożec Pastel & Glittery w kolorze śnieżno-pastelowym.
www.florapoint.pl

Bielenda OFM Cannabis Żel-booster do pielęgnacji twarzy
Nawilżająco -energetyzujący z kwasem hialuronowym.
www.bielenda.pl

Praktyczny przewodnik
Polecane przez Związek Szkółkarzy Polskich 333 ogrodowe pewniaki!
www.katalogiroslin.pl

Narzędzia Cellfast Pastel™
Eleganckie i mocne, wykonane z kompozytu wzmocnionego włóknem szklanym.
www.sklep.cellfast.com.pl

Dekoracyjny termometr
Żeliwny, ręcznie odlewany, w kształcie łopaty lub wideł (do wyboru).
www.agrosklep.pl

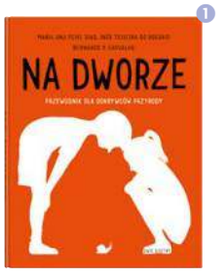

Zestaw campingowy
Dla kolekcjonerów mocnych wrażeń: siekiera ciesielska + nóż uniwersalny z wbudowaną ostrzałką
www.fiskars.pl

eprasa.pl ce43bf617b

Koszyk z akcesoriami ogrodowymi
www.westwing.pl

Książki do czytania z dziećmi
Wprowadź maluchy w fascynujący świat przyrody!
1. www.dwiesiostry.pl
2. www.wydawnictwoliterackie.pl

Kubki ceramiczne z motywem roślinnym
Stwórz miłą i przyjazną atmosferę wyciszenia przy kubku ulubionej herbaty.
www.dzikierzeczy.pl

Ptasie śpiewy bez podkładu muzycznego CD
www.empik.pl

Rękawice do kopania (z pazurkami)
www.dedoma.pl

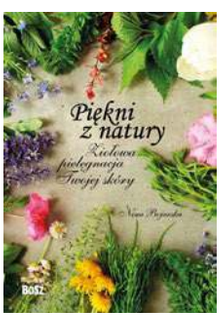

Miedziana konewka i rozpylacz
www.uprawiaj.pl

Zestaw do domowej uprawy hydroponicznej
www.ikea.pl

Piękni z natury
Książka poświęcona produkcji naturalnych kosmetyków.
www.bosz.com.pl

Narzędzia XactTM
Dla perfekcyjnej ogrodniczki: łopatka, grabie, odchwaszczacz, kultywator
www.fiskars.pl

Katalog roślin
Kompendium wiedzy, zbiór pomysłów i inspiracji do założenia ogrodu. W katalogu zebrano i opisano 2 680 roślin!
www.katalogiroslin.pl

Narzędzia na balkon
Podstawowy zestaw do sadzenia, przesadzania, spulchniania gleby, cięcia oraz sprzątania.
www.gardena.pl

Zestaw narzędzi ogrodniczych z mlecznej czekolady
www.chocolissimo.pl

Scyzoryk ogrodniczy
www.victorinox.com/pl

eprasa.pl ce43bf617b

dla modnych ogrodników

Drewniane muchy

Muuusisz je mieć! Możesz stworzyć muchę według własnego projektu!
www.woodworld.pl

T shirty dla miłośników ptaków, dla niej i dla niego

Kupując, wspomagasz fundację bądź na pTAK!
www.sklepnaptak.pl

Zestaw dla eleganckiej ogrodniczki

Co kupić zapalonej ogrodniczce, której pasją jest ogród lub działka? Odpowiedź jest prosta – modną, elegancką i wytrzymałą odzież. Nasze ogrodniczki zasługują przecież, aby robić to, co kochają w komforcie.
www.elegancka-ogrodniczka.pl

T shirt „Działka Moje Hobby"

Jan Bokiewicz zaprojektował okładkę do książki o tym samym tytule. Owa biblia działkowca biła rekordy popularności wśród użytkowników działek pracowniczych.
www.pantuniestal.com

Lniana torba Fruit O!

Tkanina 100% lniana w miękkim wykończeniu. Kolekcja autorska, różne owocowe wzory.
www.lnianyzaulek.com

Spinki do mankietów

Zielone konewki lub pszczółki robotnice.
www.galante.pl

Skarpety nie do pary

Życie jest za krótkie na nudne skarpety!
www.manymornings.com

Kalosze ogrodowe Fiore di rosa

www.westwing.pl

Torba dla działkowca z RODOS

www.crazyshop.pl

Tatuaże zmywalne z kwiatami polnymi

www.sklep.lakikwietne.pl

Zapaska na narzędzia

Praktyczny schowek na wszystkie przybory, który jednocześnie świetnie dopasuje się do ubrania każdego ogrodnika.
www.crazyshop.pl

eprasa.pl ce43bf617b

do ozdoby domu i ogrodu

Wiszące doniczki
1. www.agrosklep.pl
2. www.westwing.pl

Kosz rattanowy
Kosz ręcznie wyplatany na ekologicznej plantacji rattanu w Indonezji.
www.lovelybaskets.pl

Makrama
Jutowy kwietnik – dzięki niemu zazielenisz dom, balkon lub taras nie tracąc cennych metrów kwadratowych.
www.koszyki.net.pl

Ozdobne poduchy w kwiaty
1. www.dzikierzeczy.pl
2. www.lnianyzaulek.pl

Kosz piknikowy
www.fide.pl

Ogrody nabite w butelkę
1. www.leroymerlin.pl
2. www.zamknietyogrod.pl

Lampy, lampiony i lampeczki
1. www.gadzetarnia.pl
2. www.garneczki.pl
3. www.tchibo.pl

Drabina na rośliny
Idealny stojak do uprawy roślin na małej powierzchni.
www.tchibo.pl

Leżak do relaksu
Dla tych, którzy wakacje zawsze spędzają na RODOS.
www.crazyshop.pl

Dzwonek żeliwny
Ozdobny dzwonek na drzwi z figurką kota.
www.agrosklep.pl

Rdzą malowane
Kwiaty i liście do dekoracji rabaty lub metalowa tabliczka dla właścicieli i miłośników ogrodów. Produkt na zamówienie.
www.bizuteriaogrodowa.com.pl

Wiszący fotel
www.leroymerlin.pl

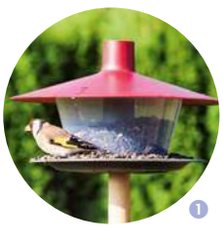
eprasa.pl ce43bf617b

dla miłośników dzikiej przyrody

Wiszące poidełko dla ptaków
www.victorysgarden.com

Karmiki dla ptaków
1. www.eko-ogrod.pl
2. www.sklepnaptak.pl

Nasiona łąki kwietnej
Załóż łąkę! Wysiej nasiona tradycyjnie lub przygotuj „bomby kwietne" i wystrzel je przy pomocy procy!
www.sklep.lakikwietne.pl

Mieszanka roślin miododajnych
Długo i obficie kwitnące rośliny na tereny suche lub podmokłe. 80% bylin oraz 20% roślin jednorocznych i dwuletnich o wysokiej wydajności miodowej i pyłkowej.
www.zielony-salonik.pl

Gliniana budka dla ptaków
Przeznaczona dla małych ptaków min. sikorki modraszki, sikorki bogatki, mazurka, wróbla domowego, muchołówki żałobnej, pleszki, sikorki sosnówki i sikorki czubatki.
www.agrosklep.pl

Hotel dla owadów
Stwórz w ogrodzie bezpieczny azyl dla pożytecznych owadów, w tym zapylaczy. Gotowy hotel 5 gwiazdkowy lub mała budka do samodzielnego montażu.
1. www.mkwpracownia.pl
2. www.gardenlove.pl

Zestaw do dokarmiania
Karma dla ptaków 14 kg + kule tłuszczowe 6 szt + karmnik transparentny Tuba.
www.rolmarket.pl

Zestaw do uprawy kwiatów jadalnych
6 paczek nasion kwiatów jadalnych (chaber, bratek, nasturcja, ogórecznik, nagietek, lawenda) + podłoże, tacka do wysiewu i obrazkowa instrukcja obsługi.
www.semini.pl

Ptasi zegar
www.gadzetarnia.pl

Nasiona do powieszenia
www.gardenlove.pl

Karmnik na szybę
Jest przezroczysty, więc idealny dla tych, którzy chcą obserwować ptaki z bliska. Może dzieci zainteresują się dziką przyrodą, od której zimą są często oddzielone?
www.semini.pl

Karmnik czajniczek
Oryginalny karmnik dla ptaków holenderskiej firmy Esschert Design. Zawieszany na pozłacanym, metalowym łańcuszku. Dostępny w czterech wzorach.
www.agrosklep.pl

Budki dla dzikiej fauny
Profesjonalne schronienia wykonane z litego drewna sosnowego, precyzyjnie docięte i skręcone, przygotowane do bezpośredniego montażu. Dla ptaków, nietoperzy, jeży, wiewiórek i innych przedstawicieli pożytecznej fauny ogrodowej.
www.mkwpracownia.pl

Więcej pomysłów na prezenty znajdziesz na **www.zielonyogrodek.pl/prezenty**

eprasa.pl ce43bf617b

MARKET OGRODNICZY

Wysyłkowy Sklep Ogrodniczy

www.futuregardens.pl
tel. 322 010 563

Sklep internetowy z nowoczesnym
OŚWIETLENIEM SOLARNYM i ozdobami ogrodowymi,
w tym RZEŹBAMI WIATROWYMI

AURORA-GARDEN sale@aurora-garden.pl,
www.aurora-garden.pl, tel. 796 881 848

Floribunda.pl

hodowla i sprzedaż
róż ogrodowych
sklep internetowy

Szkółka Róż Floribunda
24-130 Końskowola, Kurowska 19
biuro@floribunda.pl, tel. 603758788
www.floribunda.pl

www.Zielony-Salonik.pl

OGRODNICZY SKLEP
WYSYŁKOWY
Profesjonalny sklep
internetowy zaprasza
na zakupy przez cały sezon.

JULIANA

Redlove
czerwony miąższ

agrosklep.pl
Ogrody zimowe, oranżerie, szklarnie

Halls

Szkółka Roślin Ozdobnych
MIROSŁAW TOMASZEK
TOMASZEK
W OFERCIE
Borówka amerykańska
do dalszej produkcji w:
- multiplatach M-24; M-60; M-144; M-240
- pojemnikach p9 oraz c2

Lawenda wąskolistna

Jesteśmy producentem wrzosów
Garden Girls

Borzęcin 855, 32-825 Borzęcin
tel. 691 540 697; 790 450 333
szkolkatomaszek@onet.com.pl

www.lovelybaskets.pl
Kosze i meble z naturalnego ratanu
Dealer Riviera Maison

Szkółki Konieczko
www.drzewa.com.pl
W ofercie ponad 2 500 odmian

eprasa.pl ce43bf617b

Gardeners' World EDYCJA POLSKA

Polska

Redaktor naczelny
Paweł Romanowski
pawel.romanowski@avt.pl

Redaktor prowadzący
Małgorzata Wójcik
malgorzata.wojcik@avt.pl

Asystent wydawcy
Anna Cember
anna.cember@avt.pl

Współpracownicy
Anna Fizek, Anna Moroz-Darska, Łukasz Skop, Tomek Ciesielski, Katarzyna Kaczan-Borowska

Marketing i reklama
Marta Zaczek
marta.zaczek@avt.pl
tel. 22 257 84 76

Anna Brzywczy
anna.brzywczy@avt.pl
tel. 22 257 84 98

DTP
Studio Adekwatna

Prenumerata
prenumerata@avt.pl
tel. 22 257 84 22

Kolportaż
Paweł Gago
pawel.gago@avt.pl
tel. 22 257 84 24

United Kingdom

GARDENERS WORLD
PUBLISHING DIRECTOR
Dom Murray

EDITOR-IN-CHIEF
Lucy Hall

ASSOCIATE EDITOR
David Hurrion

BBC STUDIOS, UK PUBLISHING
CHAIR, EDITORIAL REVIEW BOARDS
Nicholas Brett

DIRECTOR OF CONSUMER PRODUCTS AND PUBLISHING
Andrew Moultrie

HEAD OF PUBLISHING
Mandy Thwaites

UK PUBLISHING CO-ORDINATOR
Eva Abramik
UK.publishing@bbc.com
www.bbcstudios.com

IMMEDIATE MEDIA CO LTD
CHAIRMAN
Martin Weiss

CEO
Tom Bureau

DIRECTOR OF INTERNATIONAL LICENSING AND SYNDICATION
Tim Hudson

INTERNATIONAL PARTNERS MANAGER
Molly Hope-Seton

Adres redakcji
„Gardeners' World. Edycja Polska"
ul. Leszczynowa 11
03-197 Warszawa
tel. 22 257 84 99
www.magazyngardenersworld.pl

Źródłowe materiały publikacyjne pochodzą z miesięcznika brytyjskiego „Gardeners' World".

© Copyright 2015 AVT

Mimo wszelkich starań przy opracowaniu materiału do tego czasopisma, wydawca nie ponosi odpowiedzialności za jakiekolwiek błędy w tym czasopiśmie.

Redakcja nie ponosi odpowiedzialności za zamieszczone na łamach pisma „Gardeners' World. Edycja Polska" treści reklamowe oraz artykuły promocyjne.

Wydawca
AVT-Korporacja Sp. z o.o.
ul. Leszczynowa 11
03-197 Warszawa tel. 22 257 84 99

Wydawnictwo AVT należy do Izby Wydawców Prasy

dwumiesięcznik nr 6/2019

Magazyn jest wydawany na licencji brytyjskiego wydawnictwa Immediate Media Co Ltd

oraz BBC Worldwide

BBC Gardeners World magazine is published by AVT-Korporacja Sp. z o.o. under licence from BBC Studios, Television Centre, Wood Lane, London W12 7TQ. The Gardeners World logo and the BBC Blocks are the trade marks of the British Broadcasting Corpo-ration. Used under licence. © Immediate Media Company Limited. All rights reserved. Reproduction in whole or part prohibited without permission.

W następnym numerze...

styczniowo-lutowy
numer w sprzedaży już w połowie grudnia

Porady Monty'ego – cięcie, sadzenie, kompostowanie

PLUS Rady ekspertów

Wysiewanie bylin

Rośliny w domu

Cebulowe w doniczkach

eprasa.pl ce43b6117e

lniany zaułek®

len - linen - leinen

www.lnianyzaulek.com

SKLEP STACJONARNY
ulica Lniany Zaułek 3A, Żyrardów, tel. +48/46 855 34 50

PRODUKCJA I SPRZEDAŻ HURTOWA
Tex-Len Plus ul. Lniany Zaułek 3B, Żyrardów, tel. +48/602 329 514

eprasa.pl ce43bf617b

eprasa.pl/ce43br617b